

דברי הכנסת

הישיבה המאה-וארבעים-וחמש של הכנסת השלוש-עשרה

יום שלישי, כ"ה בחשוון התשנ"ד (9 בנובמבר 1993)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:15

תוכן העניינים

מלך ספרד חואן קרלוס הראשון והמלכה סופיה אורחי הכנסת
הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 81) (לימודים במסגרת קדם-צבאית),
התשנ"ד-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), התשנ"ד-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק הפטנטים (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1993

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד-1993

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תכנון ובנייה) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תכנון ובנייה) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1993

(קריאה ראשונה)

מלך ספרד חואן קרלוס הראשון והמלכה סופיה אורחי הכנסת

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כבוד מלך ספרד ונשיא מדינת ישראל!

נא לקום.

(חברי הכנסת מקבלים בקימה את פני מלך ספרד ונשיא מדינת ישראל.)

(תרועת חצוצרות)

היו"ר ש' וייס:

הוד מלכותו מלך ספרד, הוד מלכותה המלכה, אישי נשיא מדינת ישראל, אני פותח את ישיבת הכנסת, כינוס מיוחד לכבוד האורחים המכובדים.

חברי הכנסת, אורחינו המכובדים מאוד, יום מיוחד לנו היום. זהו יום מיוחד, מכיוון שטרם ביקר בכנסת ישראל מלך, מלך הנושא בתואר "מלך ירושלים". אתמול, כאשר קיבלנו את פניהם של המלך ושל המלכה בגן-הוורדים, חזינו לנגד עינינו בדברי השירה המופלאים שנכתבו לפני כ-900 שנה – "יפה נוף, משוש תבל, קריה למלך רב".

חשבתי בתחילה לומר דברים מן הכתב, אבל בשלושת הטקסים שמדינת ישראל כבר קיימה – הנשיא, וראש הממשלה היום בארוחת צהריים – נאמרו רוב הדברים שעוזרי הטוב סייע לי בגיבושם במסגרת נאום, ואני, ברשותכם, אומר כמה דברים בעל-פה ומתוך הלב.

אני רוצה לומר בשמכם למלך ספרד ולמלכה משהו על המתרחש בירושלים היום, אולי כסמל וכתמצית ההווה שלנו. במוסד "יד ושם", שהמלך והמלכה ביקרו בו אתמול, התקיים היום טקס במלאות 55 שנה ל"ליל הבדולח", וזה מסמל מצב קבוע שבו אנחנו חיים את העבר ואת ההווה במקביל ורוקמים את דרך הגשמת חלומותינו לעתיד הקרוב והרחוק.

הביקור החשוב הזה – שראשיתו ביצירת מערכת יחסים דיפלומטיים עם ספרד באמצע שנות ה-80, ובהמשך, ביקורו של נשיא המדינה הקודם בספרד, כאורחם של המלך והמלכה; פעילויות מדיניות רבות של שרי החוץ בעבר ובהווה וקביעת מיקומה של ועידת השלום במדריד, עם כל הסמליות שבדבר – מתואר על-ידי ישראלים רבים כסגירת מעגל.

היסטוריה של 900 שנה ויותר של שיתוף פעולה בין יהודים לעמים שחיו בספרד, יצירה מופלאה בתחום הספרות, המדע, עם גדולי כל הדורות שצמחו לה ליהדות, עם הטרגדיה הנוראה של גירוש ספרד – דוגמה היסטורית בולטת, קשה ואפלה, של גירוש עם שלם, של פסק-דין נגד עם שלם, כאשר אחריו ובמשך דורי דורות חיו יהודי ספרד הפגועים, קורבנות של גירוש, ביחס דו-ערכי כלפי ספרד: אהבו את תרבותה, את שפתה, את מורשתה, ערגו אל היחסים הנפלאים שהיו קודם הגירוש, והתייסרו בייסורי הגירוש ובתוצאותיו.

ועם השנים, עם חלוף הדורות, ובעיקר בשנים האחרונות, אכן נסגר המעגל. אך כאשר נסגר המעגל זוכרים מה שיש בתוכו, לטוב ולרע. אחת התופעות המופלאות, אישי מלך ספרד ומלכת ספרד, שאותה יהדות מופלאה, שאנחנו מתבשמים מריחה – ואנחנו מתבשמים מריחו של הבוסתן הספרדי מדורי דורות – אשר שמרה על גאווה פנימית, על תרבות עמוקה, אשר רבים מבניה התפזרו על-פני אירופה והקימו קהילות חדשות, רבים מבניה שבו למולדתם עוד לפני הציונות המדינית וחיזקו את הקהילות הקיימות כאן והמשיכו את המורשת המפוארת בין הבית השני עד לבניית הבית השלישי, והיום הם שותפים מלאים בבניית הבית השלישי, אותה יהדות, למרות הכאב, שמרה תמיד על יחס מיוחד כלפי העם הספרדי.

אדוני המלך, במעמד הנשיא, גברתי המלכה, ראש הממשלה, שרים, חברי הכנסת, חברי כנסת לשעבר, נשיא בית-המשפט העליון, הרבנים הראשיים, שופטי בית-המשפט העליון, מבקרת המדינה, אורחים נכבדים, הבית הזה הוא מוקד של דמוקרטיה תוססת, על שולחנו מוכרעות שאלות היסטוריות. לא אחת התסיסה גם נראית לעין, אבל היא ביטוי לכובד העניינים המונחים על שולחן הדיונים שלנו. כאשר אנחנו עושים כאן הכרעות היסטוריות, כאשר העם כולו רוצה להגשים את חלום השלום, והוויכוח העיקרי הוא על דרך יישומו וההתמודדות היא קשה, אנחנו מקיימים כאן דמוקרטיה לתפארת, אף שעל-פי כל המודלים המדיניים, היא היתה צריכה להתמוטט מזמן. מלחמות, מצבי חירום; לא אחת אבטלה, לא אחת אינפלציה שהתגברנו עליה; המוני יהודים התקהלו כאן ללא מורשת דמוקרטית קודמת; הערבים והדרוזים של ישראל, אזרחי ישראל, קרועים בקרע פנימי אמיתי בין נאמנות למדינתם, מדינת ישראל, לקשר עמוק עם עמם, העם הפלשתיני, ועומדים בכך בכבוד – ואנחנו מקיימים כאן דמוקרטיה לתפארת ומתגאים בה.

אנחנו מאושרים לקבל את פניכם, ובאמצעותכם, אורחינו המכובדים מאוד, אנחנו מבקשים לבטא את רגש הידידות שאנחנו רוחשים לעם הספרדי, את ההערכה הרבה שיש לנו כלפי תפקידם הייחודי של המלך והמלכה ביצירת הגשר בין משטר דיקטטורי למשטר הדמוקרטי בספרד. לבית-המלוכה הספרדי ולמלך באופן אישי היה תפקיד מיוחד באותו מעבר עדין, מורכב, בעייתי, ואין זה פלא שהוא הפך דמות חשובה ומרכזית לא רק בקרב עמו – ועם המלכה – אלא בקרב העולם דובר הספרדית כולו ובכל רחבי אירופה. אנחנו יודעים על כך ומעריכים זאת מאוד.

בשם הבית הזה, המייצג את כל חלקי הציבור במדינת ישראל, הוותיקים והעולים, יהודים, ערבים, דרוזים ובני כל הדתות, יהודים יוצאי כל הגלויות, אני מברך אתכם, ואני עושה זאת במעמד נשיאנו, בברכת ברוכים הבאים לפרלמנט החופשי של מדינת ישראל.

אני מזמין עכשיו את ראש ממשלת ישראל לשאת את דברו.

ראש הממשלה ושר הביטחון י' רבין:

הוד מלכותכם, המלך ומלכת ספרד, כבוד נשיא המדינה ורעייתו, אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כנציגיו של עם שיש לו מורשת תרבותית משותפת עם העם היהודי, וכמי שמגלים עניין רב ביהדות ובמדינת ישראל, חשוב לנו שתדעו, כי בלשון העברית אנו מרבים להשתמש בביטוי מן התלמוד: "חלומות באספמיא", שפירושו ומשמעותו – חלומות בספרד, חלומות רחוקים, כשם שספרד רחוקה מאתנו, בקצה מערב.

אורחינו היקרים, המציאות חזקה מן הביטויים השגורים על כל לשון בישראל: חלומות באספמיא קורמים עור וגידים לנגד עינינו, ואחד מהם משותף לכם, מלכי ספרד, ולנו הישראלים. זהו ביקורכם ההיסטורי בביתנו, בירושלים המאוחדת, בירתה של מדינת ישראל ולבו של העם היהודי.

הוד מלכותכם, הגעתם למדינה שבה מתגשמים חלומות בקצב מסחרר. אתם היום אורחינו, בביתו של העם היהודי, אשר במשך אלפי שנים ידע גלות ורדיפות, לרבות "גולת ירושלים אשר בספרד", ככתוב בספר עובדיה. באתם לביקור במקלטו של עם שידע שואה וקם מאפר שישה מיליוני קורבנותיה, כדי לחזור לארץ אבותיו, לבנות בית. ביתנו בישראל פורח וסוער, ביתנו נלחם על חייו ומושיט יד לשלום. זהו הבית אשר מארח אתכם היום באהבה רבה.

הוד מלכותכם, אלף נימים בינינו לבין ארצכם, וההיסטוריה המשותפת של שני עמינו ידעה פרקים עצובים ויפים כאחד.

כשם שאין אנו שוכחים את גירוש ספרד, כך אנו זוכרים לטוב את ימי "תור הזהב", וזה גם זה במרחק מאות השנים הם לכולנו ציון דרך, תמרור שמכוון אל העתיד. מן העבר נלמד את הצורך והרצון לגבור על משקעים היסטוריים, כדי להנחיל לנו, לבנינו ולנכדינו אשר יבואו אחרינו עולם טוב יותר.

הוד מלכותכם, בימים רחוקים היתה ספרד בקצה תבל. הים התיכון שחוצץ בינינו הוא גם זה הקושר את ישראל לארצכם. היום ספרד קרובה אלינו. כשני עמים השוכנים לחוף אותו ים, יש ויהיו לנו אינטרסים פוליטיים וכלכליים, תרבותיים וחברתיים משותפים.

אנו רואים בכם שותפים לברית שעדיין אינה קיימת בין עמי הים התיכון, ברית שתוליך את העמים לחיי שלום ופריחה כלכלית.

אנו חותמים על הסכמים עמכם. ובהזדמנות זו, הואל נא לקבל רחשי תודתנו על ההבנה והרצון הגובר והולך לשיתוף פעולה, שאתם, מלכי ספרד, וממשלתה מטפחים בשקדנות רבה. תודה מעומק הלב.

הוד מלכותכם, אנו יודעים את אהבתכם לים. אצלנו הים אשר סביבנו סוער וגועש, והספינה ששמה ישראל מיטלטלת על הגלים. אנו מנסים בימים אלה לנווט אותה לחוף שקט, לחוף מבטחים.

במסגרת זו, אדוני המלך, אירחה ארצך את עושי הצעד הראשון בדרך לשלום היסטורי בינינו לבין הפלשתינים, ואנו מודים לך ולממשלתך על כך. גם להבא אנו רואים בכם גשר אל שכנינו הערבים.

אין אתם צופים אלינו מן החוף בתהליך השלום. אתם נמצאים אתנו על הספינה. אתם שותפים, וכך היינו רוצים לראות את היחסים בין שתי מדינותינו.

הוד מלכותכם, ברוך בואכם לביתנו לביקור היסטורי, שמביא לשיאו תהליך פיוס והתקרבות בין ספרד לישראל. אני מאמין ומקווה שתחושו כאן כמו בבית.

תודה רבה לכם.

(מחיאות כפיים)

היו"ר ש' וייס:

היום אפשר למחוא כפיים.

אני מודה מאוד לראש הממשלה.

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת בנימין נתניהו לשאת דברי ברכה.

בנימין נתניהו (הליכוד):

הוד מלכותו המלך חואן קרלוס, הוד מלכותה המלכה סופיה, כבוד נשיא המדינה, כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביקורכם בארץ הזאת מציין את הקשרים העמוקים, החזקים מכל קשר כלכלי ומדיני, הקיימים בין העם היהודי לבין העם הספרדי.

התקופה שבה חיו היהודים בארצכם היתה תקופה שבה הוכרע גורל הציביליזציה המערבית. במידה רבה הוכרע אז מה תהיה דמותם של חלקים נרחבים באירופה, מה יהיו המשטרים בהם, אם שלטון זר או הדרך שיתפתחו בה. במידה רבה ההכרעה הזאת נתקבלה בזכות המאמצים של עמכם.

היהודים בספרד השתתפו במאמצים אלה ותרמו להם בכנות ובמסירות. לא העם היהודי ולא העם הספרדי יכולים לשכוח את תקופת השיתוף הכבירה ההיא, כפי שמעידים המחקרים הרבים שנעשו בתחום זה, גם על-ידי חוקרים ספרדים וגם על-ידי חוקרים יהודים, ב-200 השנים האחרונות.

גם ביקורך, אדוני המלך, בארצנו היום הוא ביטוי לזיכרון ההיסטורי המשותף הזה, שצריך לתת כיוון ולשמש עידוד במדיניות של שני עמינו בשנים הבאות.

אבל, מעבר לזה, ביקורך מסמל גם קשר אחר בין שני עמינו, העשוי לשמש יותר מכל גורם אחר בסיס להבנה ובסיס לעזרה הדדית. במשך 800 שנה נלחם העם הספרדי על שחרור ארצו ועל החזרת ריבונותו בה, לאחר שכמעט איבד את כולה לפולשים מן החוץ. הוא לא נואש מתקוותו, הוא לא הפסיק את מאבקו, אלא לאחר שהשלים את שחרורה של ארצו.

ה"רקונקוויסטה" הארוכה שלכם היא עדות ברורה לכך ששום מרחק של זמן אינו יכול לגרום לעם לאבד את זכותו על ארצו, כל עוד לא החליף את ארצו בארץ אחרת וכל עוד הוא תובע את מימושה של זכות זו.

עם ישראל הוא העם היחיד בהיסטוריה הדומה לכם מבחינה זו. גם אנו חידשנו את היאחזותנו בארצנו זמן רב לאחר שאיבדנו אותה. אבל, גם אנו לא ויתרנו עליה מעולם. לא החלפנו אותה במולדת אחרת ולא פסקנו לקוות להזדמנות היסטורית, שבה נוכל להתבסס בה מחדש. גם כשחיינו בסוף מערב, כפי שאמר יהודה הלוי בספרד, לבנו היה כאן במזרח, בארץ-ישראל.

איש לא כפר מעולם בזכותכם לשחרר את ארצכם, וכל העולם מעריך את הישגכם. גם אנחנו חזרנו לכאן בתחילת המאה הנוכחית, בהסכמה בין-לאומית רחבה. והיום, כשאנו עדיין נתונים במאבק על זכויותינו בארץ הזאת וכשאנחנו עדיין נאבקים על השגת שלום אמת בינינו לבין שכנינו, תהליך שקיבל תאוצה מיוחדת בוועידת-מדריד, תחת הפטרונות של ממשלת ספרד והעם הספרדי; כשאנחנו מצויים בכל התהליכים הללו, אנו זוכרים את מאבקכם הארוך על ארצכם ושואבים עידוד מן הדוגמה המופלאה שנתתם לעולם על נאמנותו של עם לארצו, גם לאחר שאיבד אותה, ואמונתו ביכולתו לשוב ולחיות בה בחופש ובשלום.

בביקורך כאן, אדוני, תוכל לראות מה עשינו להשגת מטרותנו, כיצד הפכנו ארץ, שהיתה ברובה שוממה עם שובנו לכאן, לארץ פורייה ופורחת; כיצד יהדות ספרד, צאצאים של אותה יהדות מפוארת, תרמה תרומה מרכזית להשגת משימה קשה זו; כיצד תפוצות ישראל כולן התקבצו כאן יחד וחידשו את תקומתנו הלאומית כעם עצמאי.

אדוני, הוד מלכותו, גירוש ספרד הוא אחת הטרגדיות הנוראות של עם שתולדותיו רוויות בטרגדיה. לפני 500 שנה הוציא מלך ספרד את צו הגירוש, ועכשיו, לאחר 500 שנה, מלך ספרד אחר מביא עמו לירושלים את צו הפיוס. זו זכות מיוחדת, שתירשם בתולדות שני עמינו, והיא רשומה לזכותך.

אני מקווה ומאמין, אדוני, שתצא מכאן בהבנה שלמה יותר למאבקנו, הבנה שתסייע לטיפול יחסי הידידות בין שני עמינו, שתוכל ללא ספק גם לתרום לחיזוק ההבנה בעולם למעמדנו המיוחד כאן ולמאמצינו לחיות כאן מתוך שלום וביטחון, לאחר הרבה מאות שנים של נדודים וסבל שאין משל לו.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. אני מודה מאוד לחבר הכנסת בנימין נתניהו.

(מחיאות כפיים)

מורי ורבותי, אני מזמין עכשיו את מלך ספרד לשאת דברים לפני כנסת ישראל. אדוני המלך, בבקשה.

מלך ספרד חואן קרלוס הראשון: (נושא דבריו בשפה הספרדית; להלן תרגום סימולטני)

אדוני נשיא מדינת ישראל, אדוני יושב-ראש הכנסת, אדוני ראש הממשלה, גבירותי ורבותי חברי הכנסת, גבירותי ורבותי, בהזדמנות זו, בעת ביקורנו הממלכתי הראשון בישראל, לא הייתי יכול שלא להיענות להזמנת הכנסת להופיע בפני בית-המחוקקים שלכם ובפני חברי כמייצגים לגיטימיים של ריבונות עמה של מדינת ישראל.

לספרד זיקה היסטורית מיוחדת לעם ישראל. ידוע לנו על קהילות יהודיות על אדמתנו מאז ימי קיסרות רומי, קהילות שהתקיימו גם בימי ממלכת הוויזיגוטים, ועת היה חצי האי האיברי למרכז התוסס ביותר של הגולה נטלו על עצמם יהודי ספרד את התפקיד החשוב של החייאת השפה העברית, שנתייחדה עד אז לתפילה בלבד. שם חדלה העברית להיות לשון מתה, והפכה כלי ביטוי של חכמים, אנשי מסע וסופרים כיהודה הלוי, משה אבן-עזרא, הרמב"ם ובנימין מטודלה. עושר זה הוא שמאפשר לכנות את התקופה "תור הזהב" של יהדות ספרד.

ספרד מטביעה את נוכחותה גם בלשונכם בביטוי המתייחס לדברים יפים וקשים להשגה: "חלום באספמיא".

בצד ההתפעמות מן המפגש המחודש עם יסודות תרבות ספרד הייתי רוצה לבטא גם את הוקרתי לתפקידה ההיסטורי של הכנסת. מאז כינונה, אחרי הבחירות של 1949, היא היתה דוגמה ומופת לנחישות הדמוקרטית של מייסדי ישראל ושל עמה. מאז אותם ימים, וללא הרף, למרות קשיים פנימיים ואזורים, היו חייה הפוליטיים של מדינת ישראל תחומים תמיד בקווי כיבודם והגנתם של ערכי הדמוקרטיה והפולרליזם של חברה חופשית, שבה חיות יחדיו, זו בצד זו, עמדות והשקפות פוליטיות שונות.

בכנסת מיוצגים לא רק הזרמים הפוליטיים השונים באוכלוסייה שלכם, אלא גם העדות השונות שמהן מורכבת החברה הישראלית: ישראלים בני הדת היהודית, ישראלים שאמונתם דרוזית ואזרחי ישראל ממוצא ערבי – כולם מיוצגים בספסלים אלה.

הכנסת מוכרת בעולם כולו בפעלתנותה ובחיוניות דיוניה. חיוניות זו משקפת הלך רוח של עם שאינו מסתפק במה שהושג עד כה, אלא מבקש להמשיך ולהתקדם לעבר יעדים חדשים.

אדוני הנשיא, גבירותי ורבותי חברי הכנסת, ספרד וישראל שותפות באמונתן בדמוקרטיה ובאבן-הראשה שלה: מוסד הפרלמנט. הכנסת קיימה יחסים שוטפים עם הקורטס, בית-המחוקקים של ספרד, עוד לפני שכוננו היחסים בין שתי מדינותינו, בינואר 1986.

ב-31 במרס 1992 בחר נשיא מדינת ישראל, חיים הרצוג, לכלול את הקונגרס שלנו בביקורו הרשמי ונשא לפניו נאום חשוב.

כולי תקווה כי הקשרים בין שני הפרלמנטים יימשכו ויתהדקו במציאות הנוכחית של הרחבת היחסים הדו-צדדיים בין ספרד לישראל.

בנסיבות המדיניות האופפות היום את האזור מהווה הכנסת דוגמה לכך, כי אין הדמוקרטיה מנוגדת ליציבות ולקיום השלום והביטחון. דרושים אומץ ונחרצות לקיים משטר של מדינת חוק ולהגן עליו מתוך כיבוד המיעוטים וזכויות האדם של כל האזרחים.

אדוני הנשיא, רבים האתגרים העומדים לפני ישראל ולפני ספרד בעולם הנתון לשינוי מתמיד. קריסת חומת ברלין והתפוררותה של ברית-המועצות היו אירועים שזעזעו עמוקות את הסדר המדיני הבין-לאומי הישן. הקהילייה הבין-לאומית אינה מתנהלת עוד על-פי העימות הרעיוני מזרח-מערב, והארצות השונות יכולות היום להתמודד במלוא חופש הפעולה עם אתגריהן האמיתיים, ללא כל צורך בפתרון על-ידי הפנייתם לגופי הכרעה דו-קוטביים.

כיום מטרות אחרות נראות דחופות יותר: ניצחון הדמוקרטיה, כיבוד זכויות האדם, כינון משטר של מדינת חוק, עקירה מן השורש של כל גזענות ושנאת זרים, הפיתוח הכלכלי, השמירה הבין-לאומית על הסביבה ועל משאבי הטבע. כל אלה הם תנאי הכרחי לביסוסה של מערכת שלום וביטחון בכל אזור שהוא בעולם.

קשה יהיה לכוון משטר שיגן על כבוד האדם ויטפח מערכת כלכלית מודרנית אם לא ייכון לפני כן השלום, שיבטיח דו-קיום בין אנשים לנשים בחבל ארץ זה. מציאות חדשה מתחילה לבצבץ במזרח התיכון.

אדוני הנשיא, גם חומות אחרות מתחילות להתנדנד באזור זה. יריחו, העיר התנ"כית, ורצועת-עזה מתחילות לשמוע בתקווה את שופרות השלום. המושגים הישנים אינם תקפים עוד כדי לנסות ולהבין את טלטלת השינוי הקונה לו שביתה, כך נראה, באזור.

לפני שנתיים היה לארצי הכבוד לארגן את ועידת השלום למזרח התיכון. במדריד נצעד צעד מכריע ומהפכני. בפעם הראשונה נזנחה דרך העימות והובע אמון במשא-ומתן כדרך לפתרון בעיות העבר.

בארמון המזרח, פלציו ריאל ד'אוריניטה, התחולל שינוי איכותי, מהותי, המאפשר היום לכולנו לדבר על "לפני מדריד ואחריה" בתולדות המזרח התיכון. בעליות ובמורדות המשיך התהליך במסלולו, והביא להתקדמות חשובה.

לפני כמה שבועות היינו עדים שוב לאירועים הרי-גורל לעמי המזרח התיכון ומדינותיו – חתימת הצהרת העקרונות בין ישראל לאש"ף וחליפת המסמכים ביניהם, שבהם מכיר הארגון לשחרור פלשתינ בזכותה של ישראל להתקיים, והוא מוותר על כל אמצעי לפתרון הסכסוך שאינו משא-ומתן ודו-שיח. ישראל, מצדה, מכירה באש"ף כמייצג את העם הפלשתיני.

גם בהזדמנות זו נפל בחלקכם, כנציגי עם ישראל, לעשות היסטוריה ולא להיות עדים לה בלבד. בתום דיון שבו הובעו בגלוי חילוקי הדעות באפיקים דמוקרטיים פרלמנטריים, אישורכם להצהרת העקרונות שנחתמה בוועידת הוועידה תרומה משמעותית לפתיחת אופקים חדשים של שלום ושיתוף פעולה לפני כל עמי האזור.

ועידת-מדריד ומעמד החתימה בוועידת הוועידה היו אפוא שני האירועים הבולטים לטובת השלום במזרח התיכון. שניהם מלאי תקווה, אך אף לא אחד מהם חופשי מן המתחים החמורים של ההווה.

אדוני הנשיא, גבירתי ורבותי חברי הכנסת, תמיד קראה ספרד לחיפוש אחר פתרון של קבע, שיהיה בו כבוד לזכויות הלגיטימיות של כל עם מעמי האזור. השלום יהיה בר-קיימא רק אם יגיע לכל מדינות האזור. קביעת סדר-יום למשא-ומתן עם ירדן היא אות מעורר תקווה, ומי ייתן ויתלוו לכך צעדים דומים במשא-ומתן עם סוריה ועם לבנון.

עוד הדרך רבה. בכל אופן, רצוי לזכור שתי הנחות יסוד: הראשונה – זכותן של כל המדינות להתקיים בגבולות בטוחים ומוכרים הכרה בין-לאומית; השנייה – יש להבטיח לכל עמי האזור את מלוא הניצול של זכויותיהם וחירויות היסוד שלהם, ובכלל זה הזכות להגדרה עצמית חופשית של העם הפלשטיני.

פשרה טריטוריאלית וביטחון, עקרונות יסוד בהחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338, הם הממשיכים לשמש מסגרת לפתרון של קבע לסכסוך. רק תוצאה זו תניח את היסודות לשגשוג של האזור, לאחר כינון האווירה שתאפשר את שיתוף הפעולה לניצול משאביו, ובמיוחד האדמה והמים, לטובת כל תושביו.

על מנת להשיג תוצאה זו במהירות ובבטחה, דרושים צעדים בוני אמון, אשר הקו המנחה שלהם יהיה כיבוד זכויות האדם ומניעת מעשים שיעוררו התנהגות אלימה אצל המגזרים הקיצוניים ביותר. כך אפשר יהיה ליצור אקלים של סובלנות ודו-שיח, הדרוש כדי להתקדם בשלום לקראת העתיד. כפי שנאמר בלשונכם: חזק ואמץ.

ספרד הקשורה היסטורית ליהודים ולערבים בעבותות דם, תרבות וציביליזציה, נחושה בתמיכתה בתהליך השלום ומייחלת שייכון למען ישראל וכל שכנותיה עתיד של דו-קיום וחירות. במידת יכולתה, תתרום ארצי למאמץ המתואם של הקהילה הבין-לאומית.

מסורת החירויות הפוליטיות, התרבותיות והדתיות שמפארות את מדינת ישראל, וכן הדמוקרטיה הפלורליסטית שהכנסת היא ביטוייה, יכולות לשמש עמוד האש לאזור במצעדו אל עתיד של שלום, שיתוף פעולה ושגשוג לכל עמיו. ידוע לי, כי העם בישראל מבין, יודע, שהגיעה העת לנדיבות, שדרוש חזון לעתיד, וכי יש צורך להחליף את האי-אמון ההדדי ברצון טוב. כיבוד הזולת יוכל לנצח, רק אם ייעקרו מאזור זה נתקי התקשורת, האלימות, האפליה והסכסוך.

מחיר השלום תמיד נמוך בהרבה ממחיר המלחמה. בדרככם זו תוכלו לסמוך על ההבנה של הקהילה הבין-לאומית ועל סיועה, ומובן מאליו, גם על תמיכתה הנחושה של ספרד.

אדוני הנשיא, נסיעתנו הראשונה לישראל משמעות עמוקה לה בהקשר של היחסים הקיימים בין שתי ארצותינו. תולדות שני עמינו עברו תקופות זוהר, ימים אפורים ורגעי אי-הבנה והתרחקות מוחלטת. עם זאת, יש לצפות אל העתיד באופטימיות ובתקווה, שנובעות מניסיון התקופה האחרונה.

התקדמנו התקדמות משמעותית ביעדנו המשותף לטוות מארג צפוף של אינטרסים, מגעים ושיתוף פעולה בכל המישורים. אני יודע שאין הכנסת זרה לרוח זו שמפעמת בכולנו, ויש בתוכה ליגה פרלמנטרית לידידות ישראל-ספרד, המורכבת מחברי מפלגות שונות. אין זה אלא סימן מובהק לכך, שמעבר לנטיות הרעיוניות יש רצון משותף להתקדם בהכרתנו ההדדית וביצירת דרכי דו-שיח מתמידות.

אדוני הנשיא, ספרד וישראל, עתיד עתיר שיתוף פעולה לפנינו, אבל גם החובה לתרום לכך שהים שלחופיו אנו נמצאים, אם כי חופים נפרדים, יחזור אל תפקידו מימי קדם – לשמש כור היתוך של תרבויות וציביליזציות. להיות ים-תיכוני – זה מחייב מטען מיוחד ולימוד לקחי העבר, כדי למנוע טעויות וליצור דו-קיום בשלום; וכן כשרון מיוחד "לשחות" במציאות משתנה, שהופכת אותנו יום-יום לתלויים יותר זה בזה.

המחויבות לייעוד הים-תיכוני מודגשת בארצי ומתורגמת לאינטרס להשגת יציבות והתפתחות חברתית-כלכלית של האזור במסגרת של שלום, שיתוף פעולה, שגשוג וחירות. הים התיכון חייב לשקם את כוחו הקודם כנקודת מפגש של תרבויות בתוך שיווי-משקל, סובלנות ודו-קיום. יהי השלום עמכם.

(מחיאות כפיים)

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אורחים, אני הודיתי למלך על נאומו החשוב, ואוסיף שהדברים נאמרו מכל הלב. אנחנו מודים על כך שוב.

אני רוצה להודות לנשיא מדינת ישראל ולרעייתו על שכיבדונו בנוכחותם, ושוב להודות מקרב לב למלך ספרד ולמלכה על הכבוד הרב שהעניקו לנו ועל הדברים החשובים מאוד שהמלך אמר היום כאן בפני באי הבית הזה.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

כבוד מלך ספרד ונשיא מדינת ישראל!

(תרועת חוצרות)

(חברי הכנסת מכבדים בקימה את צאת מלך ספרד ונשיא מדינת ישראל מאולם המליאה.)

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

בשם יושב-ראש הכנסת, הפסקה בת חצי שעה.

(הישיבה נפסקה בשעה 16:57 ונתחדשה בשעה 17:28.)

הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 81) (לימודים במסגרת קדם-צבאית),

התשנ"ד-1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אני פותחת את ישיבת הכנסת.

אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 81) (לימודים במסגרת קדם-צבאית), התשנ"ד-1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה חבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, לאחר ההתרגשות הגדולה שהיתה כאן, אני שמח שאנחנו מצליחים להתגבר על עצמנו ולחזור לשגרת החיים ולטפל בנושאים – –

דן תיכון (הליכוד):

אל תגזים.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

– – העומדים על סדר-היום.

דן תיכון (הליכוד):

לא ישנו כל הלילה.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אני מתכבד להציג בפני הכנסת לקריאה שנייה ושלישית הצעת חוק הדנה בהגדרת ילד בסעיף 5 לחוק הביטוח הלאומי. מטרת החוק היא שאלמנות שאירים, כאשר מחשבים את קצבת הילדים – אתם יודעים שלפני זמן לא רב קבענו שילדים שמשרתים בצה"ל עד גיל 22 בקבוצות מסוימות, ייכללו בחישוב קצבת הילדים. הסתבר שיש קבוצה של נערים, שהולכים לתוכניות של חינוך קדם-צבאי, נערים שהולכים לתוכנית אקדמית במסגרת צה"ל, לקורסים של טכנאים והנדסאים, ואז החוק לא מכיר בהם. נוצרה לקונה, שאנחנו צריכים לפתור אותה.

הקבוצה מאוד מוגבלת. הצעת החוק הזאת תסייע לאלמנות השאירים כדי שקצבת הילדים תשולם במלואה.

אני חושב שהתיקון הזה הוא תיקון חשוב. הוא גם מסר לאותם נערים שאתרע מזלם והם מוצאים את עצמם כשהם צריכים לעבור מסלול נוסף כדי להכשיר עצמם לקראת גיוס, וזה משמש אותם גם בעת השירות, ולאחר מכן אנחנו מקווים שהכשרה זו תשמש אותם גם כשהיו לאזרחים ויבואו להתמודד בעצמם בשוק האזרחי.

החוק הזה מוגש ללא הסתייגויות. אני מבקש מהכנסת לאשר אותו בקריאה שנייה ושלישית כדי שנוכל לפרסם אותו ולטפל באותם ילדים. גברתי היושבת-ראש, אני מבקש להעמיד את החוק להצבעה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה חבר הכנסת עמיר פרץ. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שנייה. אני מעמידה את החוק להצבעה בקריאה שנייה.

בעד סעיף 1 – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. סעיף 1 נתקבל. אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה מס' 2

בעד החוק – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 81) (לימודים במסגרת קדם-צבאית), התשנ"ד–1993,

נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

תשעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שחוק הביטוח הלאומי (תיקון מס' 81) (לימודים במסגרת קדם-צבאית), התשנ"ד–1993, נתקבל.

הצעת חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), התשנ"ד–1993

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר א' סלמוביץ:

אנחנו עוברים כעת להצעת חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), התשנ"ד–1993, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מזמינה את יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה חבר הכנסת עמיר פרץ.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להגיש לכנסת את הצעת חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), שהיוזמת שלו היא חברת הכנסת לימור לבנת.

אני רוצה לומר שהצעה זו ייתכן מאוד שלא יהיה לה מקום בעוד כמה חודשים, כך אנחנו מקווים. אנחנו מקווים מאוד שהכנסת הזו, בשנה זו, תצליח להביא לעולם את חוק ביטוח בריאות ממלכתי, ולא נדדקק להצעות מסוג זה, שבאות לתקן מצבים בלתי נסבלים שקיימים במערכת הבריאות במדינת ישראל, וזו אחת הדוגמאות לכך.

אם יש דוגמאות שעולות חדשות לבקרים ומגיעות לכנסת כדי לתקן עיוות כזה או עוול כזה או לעשות טלאי על טלאי – אלה עדויות שמתעוררות בכל בוקר מחדש ועומדות בפנינו כאיתות, שאנחנו חייבים להשלים את החקיקה ולהעביר את חוק ביטוח בריאות ממלכתי.

לעניין החוק העומד בפנינו, החוק קובע כי לא תהיה אפליה בין גבר לאשה באשר למעמד של ראש המשפחה. אני רוצה לתת רק דוגמה אחת. היום, כשמחשבים תשלומים עבור ביטוח הבריאות בכל קופה, כמעט בכל הקופות, יש קופות שכבר תיקנו זאת, כראש המשפחה נחשב רק הגבר. קורה שאשה היא העובדת לביתה, היא העובדת במשפחתה והגבר מובטל – אז לא תוכל המשפחה ליהנות מהנחה של התשלום המשפחתי; יעשו לשניהם, כל אחד, חישוב נפרד. לו היה המצב הפוך, שבו הגבר הוא העובד והאשה היא עקרת הבית, תזכה אותה משפחה להנחה בגין החישוב המשפחתי.

אני חושב שאין שום סיבה שתהיה אפליה מהסוג הזה. אנחנו חיים במדינה שבה לעתים האשה מביאה את השכר העיקרי לפרנסת המשפחה. במקום שבו משפחה תחליט שהאשה היא הגורם שיקבע את מדד התשלום במשפחה והיא ראש המשפחה, הקופה חייבת לקבל זאת.

אני חושב שהחוק הזה הוא חוק טוב, הוא מאותת לקופות, הוא מאותת לחברה הישראלית, הוא מאותת שאנחנו חיים בעידן חדש.

אני פונה אל חברי הכנסת ומבקש לאשר את החוק בקריאה שנייה ושלישית.

דוד מגן (הליכוד):

אולי תגיד איפה נמצאת החקיקה לקראת קריאה שנייה? אמרת כמה חודשים, תאמר תאריך.

עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):

אני מודיע: רק אם הממשלה תמשוך את החוק יהיה איזה עיכוב. אם הממשלה לא תמשוך את החוק, אני אביא אותו לקריאה שנייה ושלישית עד סוף דצמבר שנה זו.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת עמיר פרץ.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה על הצעת חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), התשנ"ד-1993, בקריאה שנייה, סעיפים 1 עד 3. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 3

בעד סעיפים 1-3 – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-3 נתקבלו.

היו"ר א' סלמוביץ:

12 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת, שהצעת חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), התשנ"ד-1993, עברה בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה על הצעת החוק בקריאה שלישית. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 4

בעד החוק – 13

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), התשנ"ד–1993, נתקבל.

היו"ר א' סלמוביץ:

13 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים.

נואף מסאלחה (העבודה):

הצבעתי לא נקלטה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת להוסיף את קולו של חבר הכנסת נואף מסאלחה. 14 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים.
אני קובעת שהצעת חוק קופת-חולים (איסור הגבלות) (תיקון), התשנ"ד–1993, עברה בקריאה שלישית.

הצעת חוק הפטנטים (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לנושא הבא שעל סדר-היום: הצעת חוק הפטנטים (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1993, בקריאה ראשונה. יציג את החוק כבוד שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להביא בפניכם תיקון בחוק הפטנטים, התשכ"ז–1967, שקיבל תוקף ב-1 בינואר 1968. מאז הצטבר ניסיון רב בהפעלתו, הן בלשכת הפטנטים, הממונה על רישומם של הפטנטים וכל הקשור בהם, הן בבתי-המשפט, שנתבקשו לפסוק על-פי החוק ולפרשו, והן מחוץ לכותלי לשכת הפטנטים ובתי-המשפט.

חלו שינויים משמעותיים בטכנולוגיה, שיש להם השלכות על צורכי ההגנה על הקניין התעשייתי, ובעיקר חלה עלייה גדולה במספר הבקשות לקביעת פטנטים וגדל התחכום בנושאי הבקשות.

התוצאה היא, שתהליך מתן הפטנט נתארך הארכה משמעותית, והוא מעמיד בספק את התועלת ואת היעילות בעצם מתן הפטנט, אחרי שעבר זמן כה רב מיום גיבוש האמצאה ועד יום מתן הפטנט ותחילת תוקפו.

מטרת ההצעה המוגשת בזאת, שהיא פרי עבודתה של ועדה ציבורית בראשות מר מאיר גבאי, נציב שירות המדינה, היא לתקן פגמים שנתגלו, בעיקר בשלב הטיפול בבקשות לפטנטים בלשכת הפטנטים, ולשפר את ההליכים בלשכת הפטנטים שיפורים דיוניים, בלי לשנות במהות הפטנט ובתוקפו. בשלב מאוחר יותר מתכוונת ועדת-גבאי, כך הודיעה לי, להגיש הצעת תיקון נפרדת לעניין שינויים מהותיים יותר לחוק הפטנטים.

אני נתתי דעתי לתיקון אחד בהצעת החוק שלפניכם, והוא תיקון לסעיף 148 לחוק. אותו סעיף דן בעבירות משמעת ובעונשים עליהן; הוא דן בעבירות שיכול לעבור עורך הפטנטים. לפי החוק הנוכחי, הוא יכול להיכשל ויכול לבוא בפני ועדת משמעת אם הורשע בעבירה פלילית שיש עמה קלון, אם הרשה להשתמש בשמו כעורך פטנטים להנאת אדם שאינו עורך פטנטים, אם נהג ברשלנות במילוי תפקידו או נהג בדרך בלתי הוגנת במילוי תפקידו. לפי החוק כיום, הוועדה ממליצה בפני שר המשפטים על אחד מעונשי משמעת אלה: התראה, התליית רשיון, ביטול רשיון.

התיקון המוצע כאן בא להוסיף לרשימה של עבירות המשמעת גם התנהגות בדרך שאינה הולמת את כבוד המקצוע, דהיינו: התנהגות שאינה קשורה דווקא במישורין או בעקיפין בעבודתו המקצועית, אך אינה הולמת אדם במעמדו של עורך פטנטים, דוגמת עבירה משמעתית מקבילה של עובד בשירות המדינה. ההצעה מוסיפה לרשימה האמורה גם הפרת כללי האתיקה המקצועית, כללים שאמור להתקין שר המשפטים בתקנות, על-פי התיקון המוצע כאן, וכן התיקון לחוק מעניק לוועדת המשמעת סמכות להחליט בעצמה על נקיטת אמצעי משמעת, להבדיל מהמצב המשפטי הקיים, שלפיו היא רק ממליצה בפני שר המשפטים. נוסף על כך הצעת החוק מאפשרת פרסום החלטה של ועדת המשמעת.

בסיכום אומר לחברי הוועדה הנכבדה שהציעו זאת, שמצד אחד הם פוטרים את שר המשפטים מהצורך, אני מבין, להעניש, שכן ועדת המשמעת תעשה זאת בתוקף סמכותה, ואני מברך על כך. מאידך גיסא, אני מבין שמצפים משר המשפטים שיתקין כאן כללים ותקנות, ואני מצפה מהוועדה הנכבדה ומרשם הפטנטים שיסייעו לי בהתקנת התקנות האלה.

לכן זו הזדמנות להודות לוועדה בראשותו של מר מאיר גבאי, לחברי הוועדה, על עבודתם וכן זו הזדמנות להודות לרשם הפטנטים הנכבד, הנוכח עמנו כאן, ולעובדי לשכתו על העבודה הטובה שהם עושים.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. אני משוכנע שיושב-ראש הוועדה מר מאיר גבאי וכן רשם הפטנטים הנכבד ועוזריו יוכלו לסייע לחברי הכנסת בהבנת הנושאים הכלולים בהצעה.

אני מבקש, כאמור, להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לשר המשפטים.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. אני מזמינה את ראשונת הדוברים, חברת הכנסת ענת מאור.

אני רוצה להודיע, שרשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות. נואם שייקרא שמו ולא יימצא באולם, לא יוכל לנאום.

דן תיכון (הליכוד):

אין דבר כזה. מכסת המינימום היא חמש דקות ולא שלוש דקות.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מוכנה שאדוני יראה לי בתקנון היכן זה מצוין.

דן תיכון (הליכוד):

לא אני אראה לך איפה זה בתקנון, אבל מזכיר הכנסת יוכל להראות לך.

היו"ר א' סלמוביץ:

מזכיר הכנסת לא יכול להראות לי דבר שלא קיים.

דן תיכון (הליכוד):

קיים גם קיים.

היו"ר א' סלמוביץ:

חברת הכנסת ענת מאור, בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת, אני כמובן תומכת בהצעת החוק. אין ספק שעלינו לתמוך בכל מה שמסמל קדמה, בשינויים ובאמנות בין-לאומיות מחייבות, ואני מעודדת זאת.

ביקשתי לדבר בשתי סוגיות. האחת, שר המשפטים מסר שתהיינה הצעות שתוגשנה בתחום המהותי. מאחר שאינני יודעת מה כלול בהן, אני רוצה להציג את הנקודה שמדברת על ביזור ודמוקרטיזציה של רישום הפטנטים, בייחוד את נושא הנגישות הציבורית אליהם ואת נושא הנשים שם.

מאחר שאנחנו עוסקים עכשיו רבות בשאלה איך לקדם נשים בעולם הכלכלי בכלל, בעולם התעשייתי, בעולם היוזמות והעסקים הקטנים, הייתי רוצה לבקש מהממשלה ומרשם הפטנטים, שבין הקריאה הראשונה לקריאה השנייה והשלישית תינתן הדעת על שתי סוגיות: האחת, מי הוועדה שקובעת את נושא הפטנטים, איך היא מורכבת ומה ייצוג הנשים בתוכה. הסוגיה השנייה – ההיקף של מה שקרוי אמצאה. הדבר שמוגדר כרעיון נראה לי מוטעה – שזה רק מתחום העולם התעשייתי. עם קידום נושא העסקים הקטנים והגיוון התעסוקתי חשוב להרחיב זאת גם מעבר לקניין התעשייתי ולזה של העסקים הקטנים.

ולבסוף, נושא הפרסום ברשומות המופיע פה, כמדומני, בסעיף 6, אך ייתכן שאינני מדייקת במספר הסעיף. כדי שהפרסום יהיה ביזורי ודמוקרטי ככל האפשר לא די בפרסום ברשומות, אלא צריך גם פרסום בעיתונות ובאמצעי תקשורת אחרים על מנת שעוד ועוד אזרחים, נשים ואנשים שפחות מקורבים לעילית התעשייתית והכלכלית ידעו ויתחרו על אותו משאב חשוב שהוא כושר האמצאה, שהוא מאוד מאוד מרכזי בחיינו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחברת הכנסת מאור.

הנה, בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון, הוכח שניתן לעשות זאת גם בשתי דקות. אני רוצה להפנות את תשומת לבך לאמור בסעיף 49(2) לתקנון, שקובע: "יקבע היושב-ראש את הזמן שיוקצב לנואם ואת תור הנואמים, והוא רשאי לקבוע את הזמן הכולל לדיון זה ולמתוח קו".

דן תיכון (הליכוד):

איפה זה כתוב?

היו"ר א' סלמוביץ:

בסעיף 49(2).

אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם פורז – איננו; חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

מותר לי להפריע לך?

היו"ר א' סלמוביץ:

בבקשה. אני רק רוצה לציין, שאחרי חבר הכנסת גולדשמידט צריך לעלות לדוכן חבר הכנסת סילבן שלום. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

דן תיכון (הליכוד):

אני חוזר לסעיף 49(2), ואומר שמה שאת אומרת לא מופיע, לצערי הרב, בפסקה (2). אני מציע לך לברר עם סגנית מזכיר הכנסת פעם נוספת. שם כתוב שרשאי היושב-ראש לקבוע את הזמן הכולל לדיון ולמתוח קו.

היו"ר א' סלמוביץ:

נכון. אבל מספר הנואמים הוא פועל יוצא של הזמן הכולל לדיון.

דן תיכון (הליכוד):

לא יכול להיות דיון מתחת לחמש דקות, אלא בהסכמת חברי הכנסת.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מוכנה שאדוני יפנה אותי לסעיף האומר זאת. אני לא מצאתי זאת בכל התקנון.

דן תיכון (הליכוד):

הכלל הוא שאין פחות מחמש דקות לנואם, אלא אם כן חברי הכנסת הסכימו. ותסמכי על הניסיון שלי בעניין זה. אבל מזה להפוך את זה לכלל קבוע של רק שלוש דקות – זה יכול להיעשות רק בהסכמת חברי הכנסת. אני מציע שבנשיאות תבררו את הדבר הזה.

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מוכנה שאדוני יפנה אותי לסעיף האומר זאת. מה שאתה אומר, חבר הכנסת תיכון, לא כתוב בתקנון.

דן תיכון (הליכוד):

אבל לא כתוב שהיושב-ראש קובע את הזמן – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

הוא קובע את הזמן הכולל. הזמן המוקצב לחבר הכנסת נובע מהזמן הכולל. אני מצטערת מאוד.

דן תיכון (הליכוד):

אז תגידי לנו מה הוא הזמן הכולל.

שר המשפטים ד' ליבאי:

כתוב: "יקבע היושב-ראש את הזמן שיוקצב לנואם".

היו"ר א' סלמוביץ:

נכון. כתוב גם "הזמן שיוקצב לנואם". תודה רבה לכבוד שר המשפטים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אז כמה זמן יש לי?

היו"ר א' סלמוביץ:

שלוש דקות.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, חברי הכנסת, נושא הפטנטים כחלק מנושא הקניין הרוחני בכלל בשדה המשפט הוא אחד הנושאים הסבוכים ביותר והקשים ביותר, וכמעט מעדות אישית אני יכול לומר, שספורים מאוד הם המשפטנים העוסקים בתחום הפטנטים. הדבר נובע מסיבה פשוטה: העיסוק בפטנטים, ברישום פטנטים, בהגשת בקשות לפטנטים, דורש ידע טכנולוגי רב ושילוב של ידע טכנולוגי עם ידע משפטי.

בכלל, הנושא של שדה הקניין הרוחני הקרוי – ותסלחו לי על השימוש בלשון האנגלית – INTELLECTUAL PROPERTY, הוא נושא הכולל בתוכו גם את נושא זכויות היוצרים, כל היצירות האמנותיות, הספרותיות והאחרות, כל הדברים הקשורים היום בתקשורת מחשבים, בנושאים שקשורים במחשבים. אנחנו חיים בעידן שבו ההעתקה של טכנולוגיות מחשב ושל טכנולוגיות אחרות נעשית כדבר יום ביומו, ונושאים שהושקעו בהם כספים אדירים ומשאבים אדירים עוברים בעצם כמטבע עובר לסוחר ברחבי העולם, בעולם המחשבים הפרוץ, באופן שלא ניתן כמעט לאכוף את מניעתו.

נושא הפטנטים הוא עדיין נושא שמרני יותר, משום שזה אומנם, כמו שאמרתי, חלק מהקניין הרוחני, אבל זה שייך לתחום טכנולוגי, שונה מתחום זכויות היוצרים, אבל עדיין שייך לנושא הקניין הרוחני.

אני רוצה להעיר שתי הערות, ואני מקווה שבועדת החוקה, חוק ומשפט ידונו ויעסקו בנושא. מאז התחילו הדיונים באירופה לקראת מה שקרוי איחוד אירופה, היו נושאים מספר שבהם יצרו אחדות בין 12 המדינות האירופיות, שמתאחדות תחת כנפיה של אירופה המאוחדת. ואחד הנושאים המרכזיים שאותן מדינות עסקו בהם ועוסקות בהם הוא נושא האמנות וההאחדה בנושא הפטנטים. כי זאת לדעת: אחד הדברים המרכזיים במדינה המבוססת על תעשייה, ובמיוחד על תעשיית יצוא, הוא שנושא הפטנטים חייב להיות משולב במערכת בין-לאומית, שבה באמצעות רישום בו-זמני של פטנט בארצות-הברית, באירופה ובמדינות מתועשות אחרות יכול היצואן הישראלי לשמור על הזכויות שלו באופן שהוא יוכל לשווק מוצר שהוא פיתח והשקיע בו כסף רב בלי שמישו יוכל להעתיק ממנו אותו מוצר ולשווק אותו במחירים זולים יותר ובעצם "לשבור את השווקים".

אני לא יודע אם ניתנה הדעת, במסגרת התיקון הזה, וזאת נלמד בוועדת החוקה, לאחידות ולדמיון ולשילוב שבין חוק הפטנטים הישראלי, דרכי בדיקת הפטנט באמצעות רשמי הפטנטים במדינת ישראל ודרכי בדיקת הפטנטים במדינות אחרות בעולם.

אני ראיתי בחוק, למשל, שברגע שבא מישהו מחוץ-לארץ ורוצה לרשום כאן פטנט כדי לקבל עליו זכות קדימה לפני אמצאות אחרות במדינת ישראל, אם המדינה שאצלה רשום הפטנט נתנה לו את האישור לפטנט הרי הרשם יהיה פטור מבחינה מוקדמת של השאלה אם מדובר באמצאה חדשה, אם מדובר בהתקדמות אמצאתית וכדומה.

את רשימת המדינות לא ראיתי בתיקון זה. השאלה היא, באיזו רשימת מדינות מדובר, האם באותה רשימה של מדינות שנושא בחינת הפטנט דומה בהן לבחינת הפטנט במדינת ישראל – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

אני מבקשת לסיים.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מסיים.

הנושא הוא טכני, הוא נושא מורכב, אבל הוא נושא שיש בו אינטרסים כבדים מאוד של תעשיית היצוא במדינת ישראל, וגם בתחום קליטת העלייה. יש לנו עולים חדשים שהתברכו בכושר אמצאה ובאמצאות, ואנחנו צריכים להגן עליהם ולאפשר להם לפתח את הנושאים שהביאו אתם ברעיונותיהם הברוכים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה לחבר הכנסת גולדשמידט. אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום, ואחריו – חבר הכנסת יגאל ביבי.

סילבן שלום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת חוק הפטנטים היא הצעה שמחייבת דיון מעמיק בכל הנושא ששמו פטנט. כידוע, פטנט כשלעצמו, אם הוא לא נרשם, אינו שום קניין. פטנט כשלעצמו יכול להיות אמצאה שטובה לזמן אחד ולאחר מכן היא מאבדת מכל חשיבותה, לאחר שהומצא פטנט טוב יותר.

כל העניין של רישום פטנט במדינות השונות הוא מעין אמנה בין מדינות כדי להגן, זו על זו, ביחס לפטנטים שמקורם בארצות המוצא של המדינות שאזרחיהן המציאו את הפטנט.

אני מבין שכאן יש בקשה לחידוש האמנה או לביצוע האמנה עם ארצות השוק המשותף, או עם מדינות האיגוד, לגבי מדינה שהיא חברה באיגוד להגנת קניין תעשייתי.

אני חושב שההצעה הזאת היא במקומה, משום שמשרד המשפטים, שיזם אותה, עשה זאת בזמן. זה זמן רב יש כל מיני ידיעות, וכל מיני אנשים כאלה ואחרים אומרים שיש להם פטנטים ולא בדיוק רשמו להם ולא בדיוק נתנו להם, ואין למדינה הזאת האמנה הזאת, ואין למדינה האחרת האמנה האחרת. לפיכך, אני עצמי תומך בחוק הזה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום.

אני מזמינה את חבר הכנסת חגי מירום – איננו; חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו; חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו; חבר הכנסת שאול יהלום – איננו; חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו; חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו; חבר הכנסת אלי דיין – איננו; חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו; חבר הכנסת רענן כהן – איננו; חבר הכנסת גונן שגב – בבקשה. אחריו – חבר הכנסת יורם לס; אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן.

גונן שגב (צומת):

כבוד היושבת-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני מברך את משרד המשפטים על החוק, ועקרונית אני תומך בו. אני חושב שנעשה צעד חשוב קדימה, אבל לא גדול מספיק.

נושא הרישום של פטנטים הוא חלק חשוב מהגנה על ממציאים, מהגנה על תעשיות מסוימות, אבל איננו מספיק, כיוון שהיום קיימת תופעה עצובה של חיקוי מוצרים, בעיקר, כמובן, מוצרים ייחודיים, הן בתוך מדינת ישראל, על-ידי חלקים מסוימים, והן על-ידי מדינות, ובעיקר מדינות דרום-מזרח אסיה, וזו הבעיה הכוללת יותר.

אני חושב שהיום, כאשר יש פריצת דרך גדולה ליחסים עם הרבה מאוד מדינות, אני מדבר בעיקר על סין, חשוב מאוד יהיה לעגן בהצעות חוק או באיזו אמנה בין מדינות הגנה מפני העתקת פטנטים, וכך תהיה סגירה של כל הנושא הזה על-ידי מדינת ישראל.

כרגיל, אין פה נציג של הממשלה, אבל אני מקווה שמישהו מהם יעיין בפרוטוקול וייקח זאת לתשומת לבו. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גונן שגב.

אני מזמינה את חבר הכנסת יורם לס. אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן; אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ.

יורם לס (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כמי שעסק בנושא הזה באופן אישי, כממציא – רשמתי כמה פטנטים בנושא של אלקטרוניקה רפואית – אני רוצה מאוד לברך על הצעת החוק שהביא בפנינו שר המשפטים. מפני שמדינה שיש בה מחקר ופיתוח מתקדם נמדדת בחוק פטנטים מתקדם, וגם נמדדת במספר הפטנטים שנרשמים בה בכל שנה.

אולם, בהזדמנות הזאת אציין, וגם קודמי עמדו על כך, שבתקופה האחרונה יש פיחות גדול בערכו של הפטנט, ואני מכיר לא מעט ממציאים שהחליטו במודע שלא לרשום פטנט מהסיבה שלרוב הפטנטים אין שום ערך; להיפך, זה בעצם רשיון לגנוב את הפטנט. יש חברות עתירות טכנולוגיה, שמעסיקות אנשים שתפקידם לקרוא את הפטנטים המתפרסמים, ודי בפשטות – להעתיק אותם.

השטח הכמעט-יחיד שאני מכיר היום, שבו הפטנט נותן הגנה מלאה, הוא השטח של הכימיה והפרמצבטיקה, שבו עושים פטנט על מולקולה מסוימת, אלא שכדי לפתח אותה מולקולה, אותה תרופה, דרושה השקעה של לפחות 100, ולעתים 200 מיליון דולר, ואז ההגנה היא ל-16-17 שנים. זה כמעט השטח היחיד היום שבו המושג פטנט אומנם עוזר.

לסיום, אני רוצה להתייחס לנושא הקשור לעניין זה, והוא החממות הטכנולוגיות למחקר ולפיתוח כפי שממשלת ישראל הקימה אותן, אם אינני טועה, כ-30 במספר. היה לי העונג לבקר בחממה טכנולוגית כזאת לעולים חדשים בעיר קצרין, וראיתי שם פעילות יוצאת מן הכלל של קבוצות מחקר של עולים חדשים, שבאו ויצאו עם רעיונות חדשים, החל בטיהור מים וכלה בחומרי בנייה חדשים ושיטות לתיקון כלים באמצעות קרני לייזר. את החממות הטכנולוגיות האלה צריך להמשיך ולפתח. נאחל לעצמנו שיצאו מהן פטנטים רבים שיקדמו את הטכנולוגיה של מדינת ישראל.

המדינה שלנו לא תעמוד על שטחים, היא תעמוד על האיכות הטכנולוגית שתצא ממנה, ואני מקווה שהחוק הזה יעזור להגן על האיכות הזאת. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת לס.

אני מזמינה את חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו; חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו. חבר הכנסת יוסף בא-גד – בבקשה. אחריו – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ; אני מוותרת מכיוון שאין לי מחליף. לאחר מכן – חבר הכנסת סאלח טריף.

יוסף בא-גד (מולדת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר המשפטים; שר המשפטים, להפתעתך גם הפעם אתמוך בך, כי אנחנו רוצים לתמוך בכל מה שיכול להביא קדמה וקידום. בוודאי חוק הפטנטים הוא חוק חשוב, שיש לקדם אותו כמה שאפשר.

יש דילמה בין שני קצוות, ועל כך אני רוצה לשמוע את תשובתך. מחד גיסא, צריך לעודד את הפטנטים כי אדם משקיע לפעמים את כל חייו, את כל הונו, את כל מרצו כדי להגיע לפטנט. מאידך גיסא, קיימת סכנה גדולה מאוד של זיוף והעתקה, ולא ראיתי בחוק הגנה מפני כך.

הגמרא אומרת בבבא-בטרא, דף כ"א, עמוד ב': אמר רב הונא, האי בר מבואה דאוקי ריחיא ואתא בר מבואה חבריה וקמוקי גביה, דינא הוא דמעכב עליה, דא"ל קא פסקת ליה לחיותי.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

מה זה?

רחבעם זאבי (מולדת):

הקצרנית משתגעת מזה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני אתרגם את זה לעברית, ואתן לה את הציטטה. יש לי עם הקצרניות הבנה הדדית, אינני מקפח, אני מעריך את עבודתן. הקצרניות שלנו הן גם תלמידות חכמים.

אני מתרגם. אמר רב הונא: בעל חצר שמעמיד ריחיים, ובא בעל חצר אחרת ומעמיד ריחיים על-ידו, בדין הוא יכול לעכב אותו, שהוא אומר לו, אדוני, אתה פוסק לחיותי, אתה גוזל את פרנסתי. זאת אומרת, חז"ל הקפידו מאוד שלכל אחד תהיינה הזכויות שלו. מה שאני מציע, יש לי אותה בעיה בקנה-מידה קטן – –

דן תיכון (הליכוד):

אתה רוצה לשמור על מונופולין?

יוסף בא-גד (מולדת):

לשמור על מונופול של מי שהשקיע את חייו להמציא פטנט.

דן תיכונ (הליכוד):

לא, זה לא כתוב שם.

יוסף בא-גד (מולדת):

זה כתוב, בשלב זה.

יש לנו בעיה. אנחנו דורשים מהתלמידים להגיש עבודה שנתית. יש תלמיד שעמל על זה שנה, יש תלמיד שמחליף את השם ומגיש את העבודה. מה הנהגנו? שאחרי שהתלמיד מגיש את העבודה השנתית, יש זכות לוועדה לבדוק ולקרוא לו להסביר מה כתב. גם בעל פטנט; לדעתי, צריך לקבוע ועדת מומחים לכל עניין ועניין, שהיא רשאית לקרוא לו ולבחון אותו, שיוכיח אם הוא מתמצא בפטנט שהגיש.

אם תניח את דעתי בעידוד הפטנטים ובשמירה מפני זיוף, אני אתמוך בחוק. תודה.

עבד-אלוהב דראושה (מד"ע):

כמורה אתה צודק.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת בא-גד. אני מזמינה את חבר הכנסת סאלח טריף – הוא איננו; חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. אני מזמינה את חבר הכנסת יוסי כץ. אחריו – חבר הכנסת דוד מגן; אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחרון הדוברים – חבר הכנסת שאול יהלום.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, חוק הפטנטים המובא לפנינו הוא חידוש מרענן, משום שהחוק הזה מיטיב בזכויות, מקנה גם למגישי הבקשות טכניקה נוחה יותר, מעניק להם זכויות ומשפר אותן.

וללא ספק זה שיפור, והמשלה מביאה בפנינו דברים המשפרים את המצב, יוצרים זכויות חדשות. ואני רוצה להתייחס רק לכמה נושאים, שנוגעים בראש ובראשונה לעובדים.

יש נושא שמוסדר בחוק הזה, הוא הנושא של אמצאת שירות. טוב עשה מציע החוק שקיצר את ההליכים ואפשר פנייה ישירה אל הרשם, בלי הודעות מוקדמות בין הצדדים. צריך לציין שיש מעבידים, ואני אומר זאת מתוך ניסיון, שמנצלים לרעה את היתרון שיש להם על העובדים ומחתימים אותם על כל מיני מסמכים ומגבילים אותם בכל מיני הגבלות, שנוגעות להמצאת שירות לפטנטים שהעובד בזכות כשרונו יצר אותם, הפיק אותם. ומן הראוי שהמחוקק ייתן דעתו גם לסוגיה הזאת של ניצול עובדים בידי מעבידיהם. זה בא לידי ביטוי בכך שיש מעבידים שמגבילים את העובדים. לא כולם כך. יש גם כאלה שגומלים לעובד, יש מעבידים שנותנים פרסים לעובדים שממציאים פטנטים, ואילו אחרים מגבילים אותם במסמכים כאלה, שמונעים מהעובד המסור והמוכשר ליהנות מפרי עמלו באיזו צורה שהיא.

יש עוד נקודה שמן הראוי ששר המשפטים ייתן דעתו עליה. לפי הצעת החוק, החוק חל גם על הליך תלוי ועומד בפני הרשם, בפני בית-המשפט ובפני ועדת המשמעת. אני מציע לשקול, האם ראוי להחיל את הוראות החוק הזה גם על הליכים תלויים ועומדים. האם זה בבחינת הטלת כללים חדשים שקבועים בהצעת החוק, שהמבקשים או הצדדים הנוגעים בדבר לא היו מוכנים להם; והאם אין זה מן הראוי להחיל את הוראות החוק, כפי שנעשה לגבי נושא שמוסדר בתקנות, רק לאחר התקנתן.

ודבר אחרון. אחת הבעיות שחברי חבר הכנסת גולדשמידט הזכיר היא, שרק בודדים מבין עורכי-הדין עוסקים בנושא, וכפי שאומרים, הדור פוחת והולך. צריך לתת את הדעת כיצד לשפר את המצב ולהביא לצמיחת דור חדש של אנשים שיעסקו בתחום חשוב זה. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת יוסי כץ. אני מזמינה את חבר הכנסת דוד מגן. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג, ואחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

דוד מגן (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, נכבדי חברי הכנסת, שמעתי את דבריו של שר המשפטים אשר הציג בפנינו תיקון לחוק הפטנטים. התיקון הזה מורכב מ-33 תיקונים. תהיתי, ואני שואל את שר המשפטים: אם בעקבות המשך עבודתה של ועדת-גבאי אתה מתכוון להגיש בקרוב עוד סדרה של תיקונים, מדוע לא תמתין אתה, ועמך הכנסת, לרפורמה יסודית יותר – ואז להביא את הדברים לדיון אחיד בכנסת, כך שנוכל ללמוד כולנו ולתהות על קנקנו של החוק הזה, אשר קיים כבר 25 שנים, כפי שהזכרת, ובוודאי למדנו כולנו, ובמיוחד העוסקים במלאכה, את הלקחים הראויים. אני הייתי מציע, כבוד שר המשפטים, לשקול אפשרות להביא הצעה אחת לתיקון, ולא לחלק אותה למנות שונות.

סקרנותי גברה כשקראתי את דברי ההסבר, ואני קורא על-אודות התפיסות החדשות שנתגבשו בשטוקהולם לעומת אמנת-פריס; אתם מציינים ומאזכרים. שר המשפטים היה הרבה זמן חבר הכנסת, והוא יודע שהכלים שלנו קצת מוגבלים מכדי שנמצא בזמן קצר מה ההבדלים ומה החידושים

שהביאה אמנת-שטוקהולם לעומת אמנת-פריס. זה מסקרן אותנו, ואודה לך אם תצביע על כך לפחות בראשי פרקים כאשר תתייחס לדברי הנואמים על הצעת החוק.

כאשר קראתי את סעיף 2(3), המדבר על תיקונים דקדוקיים-לשוניים, אצתי מייד לספרייה והלכתי למילונים שלנו, לבדוק האם אנחנו מכנים את החוקים שלנו בשמות העבריים הנכונים. אדוני שר המשפטים, לפי המילון של יהודה גור, המלה "פטנט" לא מופיעה כלל בעברית. נכון שאבן-שושן מזכיר שם שזאת השאלה ממלה לטינית. והאמת היא, אחרי שהאקדמיה ללשון העברית הכשירה את המלה "אקדמיה" כמלה עברית, מי אנחנו שנתווכח אתה כשהיא מכשירה מלה לטינית כמלה עברית? אבל בתוך החוק אתה יכול לראות בכמה מקומות שימוש לא נכון במלה "פטנט". אנחנו רגילים לחשוב ולתרגם ולהבין שהמלה "פטנט" היא "אמצאה". אפילו אבן-שושן, שמכשיר את המלה הזאת, מצביע עליה כ"תעודה על המצאה". כדאי כמובן לתת על כך את הדעת. אני הייתי מאושר אם היית נוהג בעניין הזה לפני משורת הדין, ובאותה הזדמנות מתקן את שם החוק וקורא לו "חוק ההמצאות" במקום "חוק הפטנטים", ואז לא היו לנו שום ויכוחים, לא עם בלשנים ולא עם לשונאים ולא עם חסידי השפה העברית, שקדמה, כידוע, לשפה הלטינית.

תיקון נוסף שהייתי מציע שנאשרו בקריאה הראשונה – אומנם ההצעה מדברת על כך בסעיף 4, ששר המשפטים יתקין תקנות על-אודות פרטים נוספים שהרשם יהיה צריך לפרסמם. אני מציע שאנחנו נסיף בפירוש את המלים "פרטים נוספים על-אודות אופי האמצאה".

אני רוצה לומר למי שעוסק בנושא במשרד רשם הפטנטים, שחלק ניכר מחברי הכנסת מנויים על רשימת הפטנטים. אני מקבל את הרשימה בדואר; מדי פעם אני מתעניין לראות מהם החידושים ומהן האמצאות. אני רואה מספר סידורי ותאריך וכינוי. אני חושב שיש מקום לתאר במלים ספורות מהי מהות האמצאה.

הואיל והיושבת-ראש מאיצה בי לסיים, אסיים במלה אחת. אם אתם אכן מתכוונים לערוך רפורמה מוחלטת בעניין הזה, אני מציע שהממשלה תשקול הפחת רוח של אקטיביזם במשרד רשם הפטנטים, כך שיוקדשו משאבים מיוחדים לרשם, בתיאום עם משרד התעשייה והמסחר, כדי שלא נעסוק רק בשמירת הזכויות של הממציאים, אלא נדרבן ונמריץ את מי שפועל בחממות, או מי שפועל בביתו, במיוחד על רקע מאות אלפי העולים שהגיעו אלינו עם מטען אינטלקטואלי חשוב, כדי לעודד את האמצאה ולא רק לרשום ולפקח על הזכויות.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת דוד מגן. אני מזמינה את חבר הכנסת אליעזר זנדברג. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת שאול יהלום.

אליעזר זנדברג (צומת):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר המשפטים, רבותי חברי הכנסת, הצעת חוק זו באה להתאים את החוק למציאות ולעדכנו, ועל כך צריך לברך לפחות בשלב הזה. אני מודה ומתוודה שאת פרטי הפרטים אינני מכיר, אבל צריך להמשיך ולגלגל הלאה את הדברים, זה נכון.

ממה שהספקתי בכל זאת ללמוד ולראות, יש פה אפילו כמה יוזמות חשובות ברמה העקרונית. למשל, מתן האפשרות לכל אחד להתלונן על עורך פטנטים, ולא להעביר את הדברים במחסומים ובמסננות שהיו קיימים קודם לכן.

רציתי לנצל את הבמה לשני דברים. על האחד כבר התחלתי לדבר. אמרתי שאני מודה ומתוודה שאינני בקיא בפרטים, ואני חושב שכמוני רוב עורכי-הדין במדינת ישראל. זאת מהטעם הפשוט, שהגם שעורכי-דין עוסקים בתחום הזה, הרי מספרם של העוסקים הוא מועט והתחום הוא מאוד מאוד ספציפי.

זאת אולי ההזדמנות לבוא ולומר לשר המשפטים הנוכח באולם דברים מספר בנוגע למומחיות של מקצוע עריכת-הדין. אנחנו נדרשנו לכך באופן מקיף במסגרת הדיונים בוועדת החוקה על קיצור תקופת ההתמחות. אבל אני חושב שתחומים כאלה מחייבים מחשבה או בדיקה, לפחות ראשונית, של הרעיון של הכוונת מקצוע עריכת-הדין לתחומים של מומחיות, כשם שזה קיים ברפואה.

אני חושב שההתקדמות המודרנית עושה את זה, מכתיבה את זה, ובפועל אפשר לזהות משרדים רבים של עורכי-דין העוסקים בנושא פלוני או אלמוני. לדעתי יהיה נכון שגם הציבור ידע את הדברים או יבין אותם. לפחות יש להקדיש לזה מחשבה ובדיקה.

אני מבקש לנצל את הבמה גם לעניין אחר, שאומנם איננו נוגע ישירות לחוק הזה, אבל הוא חשוב מאוד, ובכל הזדמנות הניתנת לי והמאפשרת לי לקשור אותו לנושא אני עושה זאת. זה עניין הפטנטים והאמצאות שמגיעים באמצעות עולים חדשים מארצות המזרח, ומזרח-אירופה בעיקר.

אני נתקלתי בארץ לא אחת ברמה גבוהה מאוד של חשדנות לצד חוסר ידע אצל עולים ממציאים, שהביאו אתם פטנטים שהם שקדו על פיתוחם בארצות מוצאם. החשדנות הזאת וחוסר הידע מתבטאים בכך, שאותם אנשים לפעמים אינם מנסים להוציא אל הפועל את אמצאתם או לרשום אותה או לעגן אותה או לשכלל אותה או להשלים אותה. וכל זה בגלל חשש שמא בשלב כלשהו, בנסיבות כלשהן, מישהו אחר יבוא ויגנוב את הרעיון, יגנוב את הפטנט, יגנוב את האמצאה.

אומנם החוק הזה לא עוסק בכך, אלא ברישום של זכויות אצל רשם הפטנטים לטובת מי שהמציא והוא בעל הזכויות. אבל כדאי וחשוב לתת את הדעת על הדרכה, על הסברה לאותן קבוצות של אנשים, לעולים חדשים, לאנשים שאינם בקיאים בדיני הארץ בפרטי פרטים, ואני מודה שגם אנחנו לא כל כך בקיאים בחקיקה הזאת. אני מציע זאת כדי שיתאפשר להם לרכוש אותו ביטחון פנימי עצמי ואמון נדרש, על מנת שיוכלו גם הם לבוא ולתרום למעשה מהידע שלהם לרווחת הכלל והחברה כולה במדינת ישראל.

זמני תם ואני מסיים. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת זנדברג. אני מזמינה את אחרון הדוברים, חבר הכנסת שאול יהלום; בבקשה.

שאול יהלום (מפד"ל):

גברתי היושבת-ראש, אדוני השר, חברי הכנסת, אני רוצה להעיר ארבע הערות קצרות בנוגע לתיקונים לחוק המתקן.

התיקון הראשון נוגע לנושא השפות. אדוני השר, מצד אחד החוק הזה מקל ומוריד את העניין שעורך הפטנטים, במקום לדעת שתי שפות נוספות על העברית, חייב לדעת שפה שנייה. אבל החוק עצמו משאיר לשר לקבוע מהי השפה השנייה.

אין כל ספק שהשפה השנייה חייבת להיות אנגלית, מאחר שבכל הספרות, בכל הנושא, בכל הרישומים ובכל הספריות בנושא זה – השפה השלטת בנושא הפטנטים היא האנגלית. מכאן שאין כל ספק שהשר יקבע, שהשפה השנייה תהיה השפה האנגלית.

יוצא מזה שדווקא כיום, כאשר אנו נמצאים במצב של גלי עלייה מברית-המועצות לשעבר, ומדובר על כך שיש שם הרבה כשרונות ואמצאות ופטנטים – נוצר מצב שאם האנשים האלה ירצו להשתמש בשפתם, לדבר עם עורך הפטנטים ולעסוק בעניין הזה, הדבר יכול להוות בעיה.

לדעתי, היה צריך בכל מקרה לקבוע בחוק, שעורך הפטנטים ידע אנגלית. אבל העניין של ההקלה והשארת העניין כנושא פתוח הוא בעיה.

הנושא השני שאני מברך עליו הוא מה שנקבע, שכל אדם יכול היום להגיש תלונה על עורך הפטנטים, ולא כפי שהיה בחוק הקודם, המתקן, שרק היועץ המשפטי או הרשם יכולים היו לעשות זאת. דבר זה יביא ליתר פיקוח על עורכי הפטנטים, יביא לכך שהם יימנעו מטעויות, יביא גם ליתר שיקול דעת. שהרי אנשים יכולים לסמוך על כך שיעבור זמן רב עד שיגישו היועץ המשפטי או הרשם את התלונה, ואולי זו גם לא תוגש כלל, בשל העומס המוטל על האנשים האלה בדרך כלל. התיקון שלפיו כל אדם יוכל להגיש תלונה לוועדת המשמעת הוא תיקון מבורך, שישפר את העניין.

הנושא השלישי שאני מברך עליו הוא השינוי שלפיו אדם יכול לערער לבית-המשפט המחוזי רק לאחר ההחלטה הסופית של הרשם, ולא כפי שהיה בחוק הקודם, שהוא היה יכול להגיש ערעור בכל שלב של עריכת הפטנטים.

במצב הקיים היום, לפני השינוי, יש עדיפות לבעלי אמצעים, לעשירים. כאשר, לדוגמה, בעל הפטנט הוא אדם שאין לו אמצעים כספיים, והמתנגד לו הוא בעל אמצעים, לדוגמה יצרן שחושש מאוד מהפטנט, הרי הוא יוכל בעזרת כספו לדאוג להליכים כאלה, לפני ההחלטה הסופית, שיעכבו לשנים ארוכות ורבות את רישום הפטנט.

לכן אני מברך על התיקון, שנותן את זכות הערעור למתנגד או לרושם רק לאחר ההחלטה הסופית. הדבר יביא ליתר שוויון בין אנשים בעלי אמצעים לכאלה שאין להם אמצעים.

לסיום, אני רוצה לברך על המגמה בהצעת החוק הנותנת לשר במסגרת התקנות את האפשרות, שאני מניח שהשר ישתמש בה, לערוך כללי אתיקה לעורכי הפטנטים, דבר שיעלה את רמת המקצוע ויביא יותר סדר ונוהל תקין. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת שאול יהלום. כבוד שר המשפטים, תגובתך בבקשה.

שר המשפטים ד' ליבאי:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, שמעתי בעניין את ההערות של חברי הכנסת, מהן הערות חשובות. אין ספק שהמקום לדיון מפורט יותר בהערות ובטענות הוא בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ששם ניתן יהיה לשתף בדיון גם את רשם הפטנטים ואת המומחים של משרד המשפטים.

אשר להערה של חבר הכנסת דוד מגן, שיושב עמנו כאן, שמא מוטב היה להמתין עד שוועדת-גבאי תשלים את עריכת מסקנותיה והמלצותיה במלואן. אני רוצה להביא לידיעתך, שמשרד המשפטים עובד על עריכת רפורמה מקפת. ארבע ועדות נפרדות עוסקות עכשיו בהכנת הרפורמה בתחומים הללו: תחומי הקניין הרוחני, לרבות זכויות יוצרים, מדגמים, סימני מסחר ומעגלים משולבים. הוועדה העוסקת ברפורמה בזכויות היוצרים היא בראשותו של מר מאיר גבאי גם כן. הוועדה העוסקת ברפורמה בעניין המדגמים היא בראשותו של עורך-הדין ד"ר שלמה כהן. הוועדה העוסקת ברפורמה בסימני המסחר היא בראשותו של רשם הפטנטים, מר מיכאל אופיר. הוועדה העוסקת ברפורמה במעגלים משולבים היא בראשותו של מיכאל אופיר גם כן.

משמסיימת ועדה חלק נכבד של עבודתה, והעניינים דוחקים ודחופים ואפשר לשפר את המצב הקיים, נראה לי שמוטב שלא להמתין עד עריכת הרפורמה המקפת בשלמותה, אם ניתן לקדם נושא מסוים בפני עצמו ואין הוא תלוי בחלקים האחרים.

כיוון שכאן, כך נראה היה למומחים לדבר, יש הטבה, יש שיפור ניכר בנושא הזה, והוא עומד בפני עצמו, התיקונים הם דחופים ומתבקשים, לא ראיתי כל סיבה לעכב את הבאת העניין בפני הבית הנכבד הזה. אני חושב ומקווה שכך גם יחשבו חברי הכנסת האחרים.

חברת הכנסת ענת מאור העלתה כאן את שאלת ייצוג הנשים בוועדה, אותה ועדה שהכינה את התיקונים המוצעים כאן. ביררתי את העניין ונמסר לי שבאותה ועדה חברות ארבע נשים: ד"ר רות סלע, שהיא עורכת פטנטים, ד"ר גנץ, פאולינה בן-עמי ושולמית הראל. ארבע אלה לקחו חלק בעבודת הוועדה. אומנם הן כשליש מחברי הוועדה, אבל הן תרמו ייעוץ מקצועי רציני וייצוג טוב של הנשים.

נשאלתי על-ידי חברת הכנסת מאור גם מדוע הפרסומים של הפטנטים הם אך ורק ברשומות. ובכן, הברור שלי העלה, שרשם הפטנטים והצוות שלו עושים כמיטב יכולתם להבהיר מה הם הפטנטים החדשים, גם בימי עיון וגם בהרצאות. אלא שמספר הפטנטים הנרשמים בשנה הוא כ-4,000. לא לכל אחד יש עניין בכל פטנט ופטנט ולא תמיד קל להבהיר בעיתונות היומית מהו הפטנט. לכן, מי שמתעניין יודע שהוא יוכל למצוא את כל הפרטים ברשומות, ויש לכך הרי גיליונות ופרסומים מיוחדים, לעתים עבי-כרס יחסית, הפרטים מופיעים שם, ומי שמתעניין יכול למצוא והדברים גלויים.

אני מבקש להשיב לחבר הכנסת הרב בא-גד, שהתעניין, בצדק, האם יש תרופה בחוק למי שמזייף ומפר פטנטים. אסב תשומת לבו לכך, שכל מי שיודע שאחר נוטל אמצאה לא לו ומבקש להתכסות בכסות לא לו והוא איננו בעל האמצאה, הוא יכול להגיש התנגדות לרשם הפטנטים.

שני פרקים בחוק הקיים כיום עוסקים במסכת של זייפנות והפרת פטנטים. הם לא לפנינו כרגע, כי לא הוכנסו בהם תיקונים בשלב זה. נכון הוא שוועדת-גבאי מבקשת גם לשפר את הלוחמה בזייפנים ובמעמדי הפנים למיניהם. התיקונים האלה יבואו בחלק השני של הרפורמה.

אבל, כדאי לומר לך, הנושא הוסדר בחקיקה, ויש עילות ויש תביעות ויש סמכות לבית-המשפט לדון בהפרות ולהטיל את הסנקציות ולהביא תיקון לעולם כאותם חכמים שלנו שביקשו לעשות כן.

יוסף בא-גד (מולדת):

אבל מה דעתך על הצעתי, על ועדה לבחינה אישית? תשקול זאת.

שר המשפטים ד' ליבאי:

אין הדבר מקובל בשלב זה, לערוך בחינה אישית. הפטנט הוא כה מורכב ומעיד כל כך על מלומדות, שמשאירים את הדברים באופן שעם הפרסום יבוא המתנגד, ואז העניין הזה ייבחן. אני כמובן חושב שהצעה זו ראויה לבוא לעיון בישיבת הוועדה, ויאמרו לנו הנוגעים בדבר האם יש מקום או אין מקום לערוך אותן בחינות אישיות.

היו"ר א' סלמוביץ:

האם זה יפורסם בעיתון יומי או רק ברשומות?

שר המשפטים ד' ליבאי:

רק ברשומות.

היו"ר א' סלמוביץ:

איך הציבור ידע?

שר המשפטים ד' ליבאי:

כיום הוא מפורסם רק ברשומות. מי שמתעניין בתחום הזה, יש לו הגיליון המיוחד של רשומות הדן בענייני פטנטים. הוא בוודאי הופך בו ומעיין בו ולא מחמיץ אותו. האנשים בציבור בדרך כלל לא מתעניינים בכל פטנט ופטנט. יש מי שעיסוקם והתעניינותם בכך והם עוסקים בזה.

אני הסברתי קודם, שיש כ-4,000 פטנטים בשנה, ואנחנו לא מחייבים לפרסם את כולם. לעתים הם מסובכים וגם בלתי מובנים, עניינים שבנוסחאות, ואני חייב להודות שכאשר אני מסתכל על קובץ הפטנטים וסימני המסחר ומדגמים, הרי לגבי קובץ הפטנטים לא תמיד אני מבין מה אני קורא. זו שפה מיוחדת של מומחיות מיוחדת בתחומים מיוחדים. מכל מקום, האפשרות כאמור למידע קיימת והדברים באים על פרסומם.

שמעתי את ההערות של חבר הכנסת שאול יהלום; הערות ענייניות. בסך הכול הוא הביע תמיכה בהצעת החוק. אשר לשפה השנייה, אני אשקול את דבריו. אני מבין שגם היום לשכת הפטנטים נותנת הדרכה גם לעולים החדשים. יש גם עורכי פטנטים דוברי רוסית, כך שמבחינה זו התברכנו במומחים דוברי שפות שונות במדינתנו. חלק מדוברי השפות השונות והמומחים שבאים אלינו מקצווי עולם שונים מוצאים מקום במשרד המשפטים ומסייעים לנו ביותר בהתמודדות עם פטנטים שונים בשפות שונות.

אשר על כן, אני מציע להעביר את הצעת החוק בנושא הזה לוועדה. אני מסכים עם חבר הכנסת זנדברג, שהנושא הזה בדרך כלל דורש מומחיות מיוחדת. גם מבין עורכי-הדין מעטים אלה העוסקים בו ומבינים אותו. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, וגם לה תהיה הזדמנות ללמוד ולהתמחות בנושא. תודה רבה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר המשפטים.

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה להצבעה בקריאה ראשונה על הצעת חוק הפטנטים (תיקון מס' 2), התשנ"ד-1993. נא להצביע בעד או נגד העברת הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצבעה מס' 5

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 17

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הפטנטים (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1993,
לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר א' סלמוביץ:

17 תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק הפטנטים (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1993, עברה בקריאה ראשונה והיא מועברת לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד–1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר א' סלמוביץ:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד–1993, בקריאה ראשונה. יציג את החוק כבוד שר הבריאות; בבקשה.

שר הבריאות ח' רמון:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק כוללת תיקונים מספר לפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז–1976, להלן "הפקודה", שהעיקריים בהם – הכרה במקצועות הפודיאטריה והכירופרקטיקה והסדרתם, החלפת הוראות השיפוט המשמעתית-האתי של הרופאים, קביעת גבולות לעיסוקם של הרופאים בחברת רופאים ותיקון ההוראות הדנות בפרסומת.

מאיר שטרית (הליכוד):

עד היום הכירופרקטים לא היו צריכים רשיון?

שר הבריאות ח' רמון:

לא.

על אף האיסור הכללי בפקודה לעסוק ברפואה למי שאינו רופא מורשה, מוצע בזה להתיר לפודיאטור או לכירופרקט לעסוק במקצועו בכפוף להוראות הפקודה.

למעשה, אנחנו מכירים בשני מקצועות נוספים כמקצועות פרא-רפואיים ומסדירים נושא שעד היום מי שעסק בו לא עסק בעיסוק רפואי מבחינת מערכת הבריאות.

יש לנו כוונה גם בעתיד – מקצועות שהם כיום יותר ויותר נסמכים על לימוד והכשרה בבתי-ספר מוכרים, לכלול אותם במערכת הבריאות. אלה הם שני הראשונים. בכל מקום שנהיה משוכנעים, שיש מקצוע חדש שמבוסס על יסודות מדעיים, אנחנו נצרף אותו למערכת הבריאות. וכאן אני, כמובן, נוגע בכל מה שקשור לרפואה אלטרנטיבית.

מבחינת מערכת הבריאות יש רפואה, וכל רופא שעוסק ברפואה או כל אדם שמקצועו מוכר כפרא-רפואי רשאי לעסוק במקצוע ולטפל בחולה בכל דרך שהוא בוחר בה. בתוך בתי-חולים ממשלתיים קיימת רפואה הומיאופתית שניתנת על-ידי רופאים. לכן כל השאלות על רפואה אלטרנטיבית בקשר לעניין הזה פשוט אין להן מקום. זכותו של כל אדם ללכת לכל מי שהוא מאמין כי הוא יכול לרפא אותו. הוא צריך לדעת, שהוא איננו הולך לרופא או למי שהוכר כבעל מקצוע רפואי, אבל זו זכותו המלאה.

יש לנו עניין להסדיר בחקיקה ולקבוע, שאדם שהולך למישהו שאיננו רופא ילך אליו רק לאחר שהוא קיבל אבחנה מרופא מוסמך. לאחר שהוא קיבל מרופא מוסמך, למשל, אבחנה שיש לו, חס וחלילה, סרטן בעמוד השדרה, הוא יכול ללכת אל מי שהוא רוצה, ואותו איש יגיד לו: על אף מה שאמרתי לך, אני מרפא אותך בדרך מסוימת. זו זכותו של האדם. אין בישראל חובה לאנשים מבוגרים לקבל טיפול רפואי.

סעיף 10 לפקודה אוסר על רופא מורשה לעסוק בכל מלאכה אחרת, מסחר או עסק מסחרי. מוצע לתקן את הסעיף ולהוסיף בו גם איסור לנהל שותפות עם מי שאיננו רופא ולהשתתף בהכנסות עם אדם כאמור. אני רוצה לציין, שבסעיף 46 לפקודת רופאי השיניים [נוסח חדש], התשל"ט-1979, קיים איסור דומה על קשרי חבר או קשרי שותפות עם מי שאיננו מורשה לעסוק בריפוי שיניים.

הניסיון הראה, כי שותפות עסקית של רופא עם מי שאיננו רופא בכל הקשור לטיפול בחולים הביאה לשיקולים זרים בהתייחסות הרופא לחולה, על חשבון ההיבט המקצועי. אני יכול להביא דוגמאות מארצות-הברית, שם הדבר הזה מותר, ואז אנשים שאינם מומחים בנושאי בריאות באים לרופאים, שואלים וחוקרים: מדוע נתת לחולה המסוים בדיקות אלה ואלה? מדוע אמרת שהוא צריך לעשות ניתוח במקרה הזה? והם נציגים של חברות הביטוח. העניין הזה יכול להכניס ממד מסחרי בשיקולי רופא, ולכן אנחנו רוצים למנוע ולאסור זאת בצורה מוחלטת.

עם זאת, אנחנו רוצים, בסעיף 4, לאפשר לרופא לפעול במסגרת חברת רופאים. עד היום אסור היה לרופאים בתור שכאלה להתאגד בחברה, ובחוק הזה אנחנו מאפשרים להתאגד בחברה, ובלבד שכל מי שמתאגד עם הרופא יהיה רופא גם הוא.

מיכאל איתן (הליכוד):

ושם, באותה חברה, לא יהיה מי שישאל אותו: למה נתת?

שר הבריאות ח' רמון:

שם, על-פי החוק, כולם רופאים וכולם מחויבים באתיקה הרפואית, וכל מי שבחברה מחויב גם לאתיקה של הרופא השני, וחלים עליו כללי האתיקה, דברים שאינם חלים על אדם שאיננו רופא.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל הרציו להקמתה של החברה זה לעשות כסף.

שר הבריאות ח' רמון:

זה נכון. רצונו של רופא להרוויח כסף איננו פסול, ובלבד שהדרך לעשיית כסף תהיה על-פי כללי האתיקה – מכיוון שבחברה שיש בה גם רופא וגם מי שאיננו רופא והוא איננו מחויב לכללי האתיקה יש השפעות ויש שיקולים שאינם על-פי כללי האתיקה. זה כל העניין, ופשוט יש לנו הוכחות מובהקות לכך ממדינות אחרות.

גונן שגב (צומת):

איך מתקשר – – –

שר הבריאות ח' רמון:

חוק ביטוח בריאות ממלכתי איננו דן בספקי השירות. מי שמספק את השירות – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

על איזה חוק אתה מדבר – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אני מציע לך, חבר הכנסת מיכאל איתן, לבוא לישיבות הוועדה. היום סיימנו את הדיון עוד בשניים-שלושה סעיפים; הצבענו עליהם. כנראה מחכה לך אכזבה מרה, לצערי. אני מזמין אותך לישיבות הוועדה. הן מתנהלות באינטנסיביות. יש גורמים שאינם מבינים מה בוער ליושב-ראש הוועדה. אז למה לך?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני יכול רק לברך אותך.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה יכול לברך. לפי מה שקורה עד עכשיו, אתה יכול לברך. עובדה שאחרים מקללים, סימן שאתה יכול לברך "על בליינד".

גונן שגב (צומת):

כבוד השר, קופת-חולים – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אני מסביר: חוק ביטוח בריאות ממלכתי – אינני רוצה לדון בו כרגע – איננו דן – – –

גונן שגב (צומת):

לא, אני מדבר ספציפית על – – –

שר הבריאות ח' רמון:

קופת-החולים עצמה יכולה להתקשר עם מי שהיא רוצה, עם חברת רופאים, עם מכוני רנטגן ועם כל ספק שירותים. החוק איננו דן באספקת השירותים. החוק מדבר על חובת המדינה והקופה להבטחת שירותי בריאות לחבר.

גון שגב (צומת):

שר הבריאות ח' רמון:

אם התעניינת, סעיף 10 מטיל על חברת רופאים אחריות שילוחית בנזיקין לעניין פעולת חברה כרופאים, וזאת כדי שנפגע מידי רופא יוכל להיפרע על נזקו גם מנכסי החברה – זה במסגרת ההגנות – וסעיף 10 ד קובע, כי מעבר ממסגרת של רופא יחיד או שותפות למסגרת של חברה אין בו כדי לגרוע מאחריותו האישית של רופא לגבי עיסוקו ולפטור אותו מתחולת הוראות הפקודה. על כך הקפדנו. מצד אחד, הקלנו ואפשרנו עוד דרך להתאגד – אבל מתוך שמירה על כללי האתיקה.

לגבי סעיף 5, אנחנו נוגעים בעניין שהוא מאוד מאוד לא מוסדר ויש בו הרבה פרצות, וזה נושא הפרסום. אנחנו קובעים שיש לאסור על כל אדם, גם אם איננו רופא מורשה, לפרסם בדרך כלשהי כי הוא עוסק או מוכן לעסוק בטיפול באנשים הסובלים ממחלות או ממיחושים כלשהם. בעת האחרונה נפוצה התופעה של אנשים שאינם רופאים, המפרסמים ומציעים שירותיהם למתן טיפולים שונים לאנשים הסובלים ממחלות וממיחושים. הוועדה שדנה בנושא הרפואה המשלימה, בראשות המשנה לנשיא בית-המשפט העליון השופט מנחם אלון, המליצה, בין היתר, להרחיב את איסור הפרסומת הקיים בפקודה לגבי רופאים ולהחילו גם על כל אדם שאינו רופא, העוסק במה שקרוי תחומי "הרפואה המשלימה", למניעת הטעיית הציבור והנזקים העלולים להיגרם מכך.

המצב היום הוא אבסורדי. רופא מומחה, שכולם יודעים כי הוא יודע לטפל, איננו יכול לפרסם, אבל כל אדם אחר שאיננו רופא יכול לפרסם שיש ביכולתו לרפא מחלות.

מאיר שטרית (הליכוד):

אז הפרסומים של "מרכז יונה" ו"מדיקל סנטר" חוקיים או לא חוקיים?

שר הבריאות ח' רמון:

לא חוקיים.

בסעיף 6 הצענו להסמיך את שר הבריאות – ואני רוצה להגיד מה בכוונתי לעשות – להתיר פרסומים שהינם בגדר הבאת מידע לציבור של כלל העוסקים ברפואה. זו הפעם הראשונה שאנו קובעים דרך

שבה יוכלו גם רופאים להביא מידע בצורה מסודרת, לא על-ידי עקיפת החוק ולא על-ידי כל מיני המצאות. אומרים: המכון פרסם אותי, אני בכלל לא הייתי בעניין, וכו' וכו'. מוצע שאנחנו נאפשר הבאת מידע על-אודות טיפולים רפואיים או משלימים.

מיכאל איתן (הליכוד):

אין איסור על עיסוק, יש רק איסור על פרסום?

שר הבריאות ח' רמון:

זה המצב כיום, אבל אתה הגעת מאוחר. תיאורטית, אם חבר הכנסת מאיר שטרית בא אליך ואומר לך: תשמע, אם אני שם ידי עליך, אתה תהיה בריא עד מאה-ועשרים, ואתה מאמין, אין בעיה. מותר לכל אדם – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הבנתי, רק שיהיה אסור לו לפרסם את זה.

שר הבריאות ח' רמון:

אבל מה? הוא איננו יכול לעשות פרסומת: אני מרפא אליל.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל זה לא הגיוני.

שר הבריאות ח' רמון:

סליחה, אני לא יכול לאסור אמון של אדם באדם. אבל מה? אינני יכול לאפשר הטעיה של הציבור, ובפרסום מטעים את הציבור. הדרך להגיע לציבור היא הרבה יותר בעייתית, הרבה יותר קשה. אם אני אומר: אם תבוא אלי ואניח את ידי על ראשך, כל כאבי הראש שלך ייעלמו, ואני עושה לזה פרסומת, זה מאפשר הטעיה, מה עוד שרופא רגיל, שבאמת יכול לרפא על-פי כללי הרפואה – ואני לא נכנס לזה – אסור לו לפרסם. לכן נוצר פה מצב אבסורדי, שדווקא אלה שקיבלו היתר מן המדינה לטפל אינם יכולים לפרסם, ואלה שלא קיבלו היתר מן המדינה יכולים לפרסם, כי הם אינם כרוכים באתיקה הרפואית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל האבסורד הוא, שאם הנורמה פסולה, תילחם בנורמה עצמה, בעצם המעשה. אבל אתה אומר, הנורמה מותרת, רק הפרסום אסור.

שר הבריאות ח' רמון:

לכל אדם יש אחריות על גופו. אנחנו כמחוקקים צריכים למנוע מכשלות, עד כמה שניתן. אבל לכל אדם יש זכות על גופו, והוא יכול לעשות עם גופו מה שהוא רוצה, מתי שהוא רוצה. הוא יכול לבחור לו את הרופא או את מי שהוא מאמין שיכול לעזור לו, ואנחנו לא יכולים למנוע זאת. איננו רוצים לסייע לאותם אנשים להוליך שולל את הציבור באמצעות פרסום.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אתה מונע עיסוק בשכר מאנשים. אתה מטיל עליהם איסור לעסוק בשכר בריפוי.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, אני לא מטיל.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא כאן, לא בחוק הזה.

שר הבריאות ח' רמון:

בשום חוק. מותר היום לאדם לבוא, הדוגמה של חבר הכנסת שטרית – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

מותר לאדם לתת שירות פסיכולוגי לאדם שני בשכר?

שר הבריאות ח' רמון:

הוא לא נותן שירות פסיכולוגי.

היו"ר א' סלמוביץ:

אפשר לבקש שקט?

שר הבריאות ח' רמון:

מותר לאדם לבוא אליך ולהגיד, שמע, תבוא אלי לשעה, אני באמצעות הדיבור שלי ארפא אותך, ותן לי בעבור זה 20 שקל. זכותו המלאה לעשות זאת. אסור לו להציג את עצמו כפסיכולוג. מותר לו להגיד, יש לי כוחות אלוהיים. מותר לו להגיד, אני מסתכל עליך רבע שעה ואתה בריא, תן לי עבור זה 20 שקל. אסור לו להציג את עצמו כרופא. אסור לו להציג את עצמו כאדם שמוסמך לעשות זאת, וזה ההבדל המהותי. כשהם מפרסמים, הם מציגים את עצמם כאילו יש בכוחם לעשות זאת. עמדתם, יכולתם, מגיעה לציבור רחב. אנחנו רוצים למנוע מהם להטעות את הציבור. בכל תחום אנחנו עושים זאת, וגם בתחום הזה, כי הפרסום באופן מהותי הוא פרסום, שמבחינתנו הוא פרסום שקרי.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל אם הפרסום הוא הונאה, זאת עבירה פלילית.

שר הבריאות ח' רמון:

זה כבר סיפור אחר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה עם אנשים שמציגים את עצמם כקרובים פוליטיים?

שר הבריאות ח' רמון:

זו הונאה בכשרות.

אבל אני רוצה להשלים: יהיה מותר לפרסם על-פי כללים שייקבעו על-ידי שר הבריאות, ואז גם נוכל לאפשר הבאת מידע חיוני לציבור, שהיום לא מביאים אותו משום-מה בטענה של פרסומת. גם הבאה לדין משמעתי היא על-פי כללים לא ברורים, ואני אומר זאת גם כן בלשון המעטה.

הנושא הבא הוא הנושא של הסטאז'. הסטאז' הוא היום חלק מתוכנית הלימודים בבתי-הספר לרפואה בישראל, והוא מתבצע לפני קבלת הדיפלומה וכתנאי לקבלתה. מוצע שהשר יקבע, בהתייעצות עם ועדת הדקאנים של בתי-הספר לרפואה, נהלים שונים בדבר הסטאז', לרבות מתכונתו ותנאי ההעסקה. נושאים אלה הוסדרו עד היום רק באופן מינהלי. היו בהם לא מעט בעיות, טענות, מענות, ואנחנו מציעים שהדבר הזה יהיה חלק מן החוק.

בסעיף 8 מוצע לתקן את סעיף 19א, כך שניתן יהיה לתת היתר זמני לרופא מחוץ-לארץ לעבוד במרפאות ובמכוני מחקר נוסף על בתי-חולים. לפי החוק הקיים, ניתן היה להתיר כך רק לגבי בתי-חולים, ולא כל מוסד רפואי. אני רוצה להדגיש את הסעיף הזה, שהוא סעיף חשוב, מכיוון שעד היום לא ניתן היה לתת רשיון לרופא שרצה לעבוד במרפאה מסוימת. אף שהוא יכול היה לתרום ואף שהיה עניין ציבורי לאפשר לו זאת, לא ניתן היה. אנחנו מציעים שיינתן גם להם.

פרק חשוב מאוד הוא קבוצת סעיפים הנוגעים לאמצעי המשמעת ולהליכי שיפוט משמעת-אתי החלים על הרופאים. על-פי הוראות הפקודה מאז תקופת המנדט, הוקנתה לשר הבריאות הסמכות למנות ועדת משמעת לדון בקובלנות נגד רופאים, וכן היה זה שר הבריאות – אני רוצה שתשימו לב – שבסופם של ההליכים היה מוסמך לקבוע את אמצעי המשמעת שיינקטו נגד הרופאים שנמצאו אשמים בעבירות משמעת על-פי הוראות הפקודה. על ועדות המשמעת שמינה השר היה רק לברר את הקובלנות ולהגיש לו דין-וחשבון על ממצאיהן. מסקנותיהן היו אפוא בבחינת המלצות לשר, שאמור היה להחליט, כאמור, על אמצעי המשמעת.

אני מציע לבטל את סמכות השר בעניין הזה. אני חושב שהעובדה שבסופו של דבר השר בא וצריך לאשר או לקבוע את העונשים המוטלים על רופאים היא דבר שלילי, ודאי במציאות חיינו. לצערי, בשנה-ורבע שאני שר, היו אלי לא מעט פניות על רקע פוליטי, על רקע חברי, לנהוג לפנים משורת הדין כלפי רופא כזה, לנהוג שלא בהתאם להמלצות, ואינני חושב שצריך להשאיר את הסמכות הזאת בידי השר. אנחנו מציעים להחליף את הסעיפים הללו, להפוך את ועדות המשמעת לטריבונלים מעין-שיפוטיים בעלי סמכות של החלטה ולא המלצה לגבי אמצעי המשמעת, ובכך לבטל את מעורבותו וסמכויותיו של שר הבריאות בכל הקשור לשיפוט המשמעת-האתי.

יש סעיפים נוספים שאינם מהותיים. אני רוצה להתעכב על שני נושאים נוספים, שקשורים למקצועות הפודיאטר והכירופרקט, ולאחר מכן אסיים. שני המקצועות – פודיאטר וכירופרקט – הם מקצועות מיוחדים בתחום הרפואה. הראשון עוסק בבעיות המבנה של כף הרגל והטיפול בהן, והשני מטפל בבעיות של כאבי גב ועמוד השדרה. מקצועות אלה נלמדים בעיקר בארצות-הברית במוסדות אוניברסיטאיים מוכרים או במוסדות שווי ערך לרמה אוניברסיטאית. בוגרי מוסדות אלה מקבלים רשיון לעסוק במקצועם, ובמוסדות מספר אף מוענק למסיימים תואר דוקטור. בישראל מצוי כיום מספר מסוים של אנשים, שרכשו את השכלתם במוסדות מוכרים, כאמור, בארצות-הברית. הכוונה היא להסדיר את עיסוקם בישראל כדין על-פי היתר שיוענק להם בידי המנהל הכללי של משרד הבריאות, ובמסגרת הוראות הפקודה. הסדרת עיסוקים אלה נעשית במגמה למנוע עיסוק בתחומים אלה מאנשים שלא רכשו את ההכשרה המקצועית הדרושה וברמה הנאותה, לטובת בריאות הציבור.

הסעיף האחרון המשמעותי דן בהטלת תשלום תקופתי על רופאים, בסך 100 ש"ח, אחת לשלוש שנים. מגמתו של הסדר זה היא לאפשר ללשכת הממונה על המקצועות הרפואיים לקיים מעקב ולעדכן את המידע על-אודות רופאים הפועלים בישראל.

כאשר נכנסתי לתפקידי כשר הבריאות, ביקשתי לקבל לידי את רשימת כל הרופאים במדינת ישראל על מנת לתכנן התמחויות, כמה צריך בכל ענף. אמרו לי, אין דבר מוסמך כזה. אמרתי, על מה אתם מדברים? אני בא מתחום עריכת-הדין, שם יש לשכת עורכי-הדין, כל שנה צריך לשלם תשלום, יודעים מה מספר עורכי-הדין הפעילים, והעניין הוא די מסודר. פה הכלי הפשוט ביותר של כמה רופאים יש, אילו התמחויות הם עברו, באילו מקצועות הם התמחו, באילו תחומים הם עוסקים, לא קיים. הדרך שאנחנו החלטנו עליה היא אחת לשלוש שנים, באמצעות חידוש – לא קראנו לזה חידוש רשיון כי הרופאים היו מאוד רגישים לעניין הזה. כל רופא יצטרך לשלם אגרה של 100 שקל, שהיא תהיה מעין חידוש רשיון בלי שהדבר פוגע ברשיונו לעסוק במערכת הבריאות. היינו מאוד רגישים בעניין הזה. נוכל לקבל מידע שוטף מכל הרופאים בארץ, תחומי ההתמחות, ועד כמה הם פעילים.

זהו אוסף התיקונים שאנחנו מבקשים להכניס בפקודת הרופאים. כל התיקונים הללו הם תיקונים שנבעו מחיי היום-יום, מבעיות שהתעוררו כתוצאה מתפעול המערכת ומהיחסים בין מערכת הבריאות לבין הרופאים.

אני מבקש מהכנסת לאשר את הצעת החוק הזאת בקריאה ראשונה על מנת לאפשר את הדיונים בוועדת העבודה והרווחה והכנת הצעת החוק לקראת קריאה שנייה ושלישית. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לכבוד שר הבריאות.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת לדיון בהצעת החוק. אני מזמינה את ראשונת הדוברים – חברת הכנסת ענת מאור. אחריה – חבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו – חבר הכנסת אברהם בורג. רשימת הנואמים סגורה. לכל נואם שלוש דקות. נואם שלא ימצא באולם ושמו ייקרא, לא יוכל לנאום. בבקשה.

ענת מאור (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר הבריאות, חברי הכנסת, אין ספק שיש צורך לעדכן את פקודת הרופאים, ואני משבחת את העבודה שנעשתה ואת דברי ההסבר ששמענו. אני רוצה להעלות שלוש סוגיות.

האחת היא סעיף 4. האמת היא שאני מבינה שהנושא של חברת רופאים בעצם בא לקבע או לעדכן מצב קיים. ובכל זאת, השאלה המהותית של כיוון הרפואה והבעיה של הרפואה הציבורית מול זו הפרטית היא בעיה מאוד מרכזית. אנחנו עוסקים עכשיו בנושא הרפואה בשני חוקים מרכזיים, חוק ביטוח בריאות ממלכתי – שחשוב שייחקק, ומעבר למחלוקת הפוליטית עליו, שגם היא חשובה מאוד אבל לא זה הזמן לדון בה, יש ויכוח על סל הבריאות, על הבעיה של הרפואה הציבורית ועל הבעיה של מעוטי אמצעים והיכולת שלהם להגיע אל הרפואה בצורה סבירה ולא רק מינימלית. זה דיון שנקיים כשנדון בקביעת סל הבריאות הציבורי.

הבעיה הציבורית שעולה בחוק זה: ככל שההתמקצעות הולכת וגדלה, קיימת בעיית טיב השירות הניתן בידי רופאים. בעניין זה הייתי רוצה לשאול את השר, האם נתנה הוועדה דעתה על האיזון שיידרש בפקודת הרופאים – בין התגמולים לרופא העובד בשירות הציבורי לבין תגמולים לרופא בשירות הפרטי, ולחלופין או במקביל לרופא שבוחר לעבוד במשרה גם ציבורית וגם פרטית חלקית. מה דינו, האם יש הגבלות, כמו למשל לחברי הכנסת, שרשאים להשתכר רק מחצית מהשכר ואין מגבלות אחרות.

הסוגיה השנייה היא סעיף 5. אני בהחלט מברכת על הניסוח בסעיף זה, לרבות ההנמקות של השר. מי שעקב אחר תוכנית הטלוויזיה שמע את התלונות והטענות כנגד חופש הפרסום של הרפואה הנקראת לא-קונבנציונלית. קראנו מאמר על האם שבנה נפטר מסרטן בגין הרבה מאוד הטעיות של רופאי אליל למיניהם. אני לא רוצה להפוך פה לשופטת, כל אחד ועיסוקו, אבל אחריות ציבורית חייבת להיות. ובוודאי זה אבסורד שרופא מקצועי לא יכול לפרסם את עצמו ודווקא אלה שאינם מורשים יכולים לפרסם את עיסוקיהם ומעשיהם ללא כל הגבלה.

מכאן אני עוברת להערה האחרונה באשר לסעיף הראשון. אדוני שר הבריאות, אשמח לקבל אינפורמציה האם התוספת של שני הסקטורים שאתם מציעים להכליל כמורשים בפקודת הרופאים אכן עברו בדיקה מקצועית. אני מתכוונת בהחלט להגן על זכות החולים לקבל רפואה מקצועית, שהטיפול שפציינט מקבל בה עבר את הביקורת המקצועית ועמד בתנאים של ידע, של ניסוי. לכן אני חושבת שההפרדה בין רפואה קונבנציונלית ללא-קונבנציונלית אינה נכונה. ההפרדה צריכה להיות בין רפואה מקצועית לבין רפואה שאולי מצליחה במקרים אלה או אחרים, אבל גורמת גם נזקים גדולים מאוד. אם הנושא עבר בדיקה מקצועית, אין ספק שאני בעד ההרחבה, אבל לא בשם המודרניות. אני בהחלט מצדיקה את הזהירות בנושא זה. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחברת הכנסת מאור.

אני מזמינה את חבר הכנסת אברהם פורז – איננו; חבר הכנסת אברהם בורג – איננו; חבר הכנסת חיים אורון – איננו; חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

גונן שגב (צומת):

התחלפתי עם חבר הכנסת חגי מירום.

היו"ר א' סלמוביץ:

בסדר.

אלי גולדשמידט (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, אדוני שר הבריאות, חברי הכנסת, אני מודה שאני מבקש לנצל את ההזדמנות של הקריאה הראשונה על מנת לדבר בנושא בריאותי, שלא מופיע בהצעת החוק.

קראתי במשך השנים האחרונות מדי פעם פרסומים שונים, אבל נדהמתי; כהדיוט, כאדם שלא בקיא בסוגיה מבחינה מקצועית – – –

יהושע מצא (הליכוד):

בה"א.

אלי גולדשמידט (העבודה):

בה"א. אני לא רוצה להעיד על עצמי משהו אחר, נכון, חבר הכנסת מצא.

נדהמתי כשקראתי כתבת תחקיר במוסף "הארץ" של סוף השבוע האחרון, כתבה שבעצם מחזירה אותנו מבחינת האימה והסכנה שהיא מתארת לתקופת המאה ה-19. הסכנה היא חזרה למחלות הנגרמות על-ידי חיידקים, למחלות מידבקות כמו שחפת ומלריה, וזאת כתוצאה מתהליך, כנראה בלתי מבוקר, במשך כמה עשרות שנים של שימוש באנטיביוטיקה, תהליך שבו אוכלוסיית החיידקים הצליחה ליצור מערכות של עמידות כנגד אותה אנטיביוטיקה.

המאמר מזכיר אותנו מפני כמעט שואה מבחינה בריאותית, והוא מביא ממצאים ממש מדהימים. מספר המחלות הזיהומיות שאנשים מתים מהן בתקופה שלנו מן הסתם גדול יותר ממה שהיה בשנים קודמות. אני רוצה להזכיר לכולנו, שכאשר התחילו לדבר על מחלת האיידס, לפני כמה שנים – – –

היו"ר א' סלמוביץ:

חבר הכנסת מיכאל איתן.

אלי גולדשמידט (העבודה):

חבר הכנסת איתן, אני מדבר על אנטיביוטיקה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני קשור במשהו לעניין הזה?

אלי גולדשמידט (העבודה):

לא, חלילה. אתה שייך לרפואה הטבעית.

כאן אני קושר את הדברים לתפקידו של משרד הבריאות, ובכלל ההתייחסות של הקהילה שאיננה רפואית למה שקורה בעולם הרפואה. אנחנו יודעים שעולם הרפואה הוא עולם סגור ומסוגר בפני ציבור שאיננו ציבור הרופאים. אני ביקשתי במיוחד מחבר הכנסת שגב להישאר באולם, אולי הוא יוכל להגיב על דברי, וכן מחבר הכנסת יורם לס, שניהם נציגים של עולם הרפואה כאן.

אנחנו יודעים שיש על רופאים לחץ עצום, מצד פציינטים, מצד חולים, לתת אנטיביוטיקה. הרבה פעמים, כך כתוב בכתבה, נגד מחלות ויראליות, כשהאנטיביוטיקה לא בהכרח עוזרת, הרופאים נותנים אנטיביוטיקה. אנטיביוטיקה שניתנת שלא לצורך יוצרת התחסנות יתר של החיידקים, והשאלה היא, האם לא נעמוד, בעוד חמש שנים, עשר או 15 שנה, הפעם לא בפני מחלה או מגפה שנגרמת עקב מגעים הומוסקסואליים בלתי-מוגנים או מעירויי דם נגועים, כמו האיידס, שלפחות לגבי חלק ניכר מאוכלוסיית העולם יש דרך להימנע מהידבקות בה, אלא נעמוד מול תהליך שעלול להביא מגפות קשות מאוד על כולנו; מגפות שעוברות בין ילדים ששוהים בצפיפות בגן-הילדים, או בין אנשים ששוהים בצפיפות במקומות ציבוריים ובמקומות אחרים.

אני מביע מחאה, כמי שאיננו רופא, כמי שאיננו שייך למקצוע הרפואה. הייתי מציע למשרד הבריאות לבדוק את הנושא בדיקה מעמיקה. תמיד יש איזה סדר עדיפויות בהקצאת תקציבים. מתמודדים עם מחלת הסרטן כמחלה קשה, שבחלק מהמקרים אין לה פתרון. מתמודדים עם מחלות לב, עם הגדלת תוחלת החיים, עם גריאטריה. עם כל הנושאים האלה מתמודד משרד הבריאות. זה נושא חדש, זה נושא שעלול להכות בנו, בלי שנדע מאין זה בא. אני שואל, האם משרד הבריאות מכין את עצמו לתופעה הקשה הזו, שעלולה להתרחש בעוד כמה שנים, ולא דווקא מייד. תודה.

היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה לחבר הכנסת גולדשמידט. אני מזמינה את חבר הכנסת סילבן שלום, אחריו – חבר הכנסת גונן שגב; אחריו – חבר הכנסת טמקין; אחריו – חבר הכנסת יהלום.

סילבן שלום (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, רבותי השרים, ההצעה הזו יכולה להיות טובה, כי היא עונה על צרכים, אבל השאלה היא, האם היא לא פורצת איזה מחסום. עד היום רופא היה מוגדר

בחוק. רופא הוא מי שעשה כך וכך ולמד כך וכך, ועשה סטאז' כך וכך, ורופא הוא היחיד שיכול היה להיות בפירמה של רופאים, הוא היחיד שיכול היה לעסוק במקצוע הזה.

היום מביא לנו שר הבריאות הצעה שעיסוק בפודיאטריה ועיסוק בכירופרקטיקה יותרו גם לכאלה שאינם רופאים על-פי החוק המגדיר מה זה רופא היום. יכול להיות שיש כאן צורך ברפואה אלטרנטיבית מסוימת. השאלה היא, מה הוא הגבול, אדוני שר הבריאות.

אני מציע בעניין זה לקבוע כללים נוקשים. כשפורצים, יבוא שר אחר אחריו, ואולי אתה תהיה שר אחר, ואולי לא תהיה שר בכלל – אני מקווה שתהיה שר אחר, אבל, בכל מקרה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אתה מקווה שלא אהיה שר בכלל. לא באופן אישי.

סילבן שלום (הליכוד):

לא. מייד תיקנתי את עצמי. לו זה היה שר אחר, הייתי אומר את זה. אבל לך קשה לי להגיד את זה.

דן תיכון (הליכוד):

יבוא חבר הכנסת יורם לס.

סילבן שלום (הליכוד):

אדוני שר הבריאות, בהצעה שלך יש פריצת דרך, שהיא חצי מהפכנית. אני לא יודע אם יש בלמים ואיזונים ומחסומים שימנעו משר בריאות אחר לפרוץ את זה לכיוון של רפואה אחרת. מכאן ועד מכשפים למיניהם המרחק אומנם רב, אבל – לאט לאט. זה יותר לו ודבר אחר יותר לו. מבחינה זו, האפשרות שמי שאינם רופאים יעסקו בתחומים שיוגדרו כרפואה היא גדולה, והתחומים רבים גם הם.

אני חושב שבעניין זה אני קצת יותר שמרן, ואף שכל מי שעוסקים ברפואה אלטרנטיבית יכעסו עלי, וכל מי שהולכים, כפציינטיים, לאותם סוגי רפואה אלטרנטיבית וחושבים שזה עוזר להם, יכעסו גם הם

— — —

גונן שגב (צומת):

סילבן שלום (הליכוד):

אני לא שומע, חבר הכנסת שגב. אומנם אתה רופא, אבל תקשיב היטב.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת שגב, אתה בעל עניין.

סילבן שלום (הליכוד):

אתה בעל עניין, אסור לך בכלל לדבר על החוק הזה, דרך אגב.

דן תיכון (הליכוד):

סילבן שלום (הליכוד):

בכל מקרה, חבר הכנסת תיכון, אתה נמצא כאן עכשיו, ואתה יודע שפריצה של כל תחום שהוא תחום מוסדר ברישוי מביאה לכך שלאחר מכן יש פריצה מעבר לאותה פריצה.

היו"ר ס' טריף:

זמנך תם.

סילבן שלום (הליכוד):

ידוע אותו כלל של שטח משוחרר לא מוחזר, השר רמון. מהבחינה הזאת, אני חושב שפריצה אחת יכולה לגרור פריצה נוספת, והסוף מי ישורנו.

חבר הכנסת דן תיכון רוצה לשאול אותי שאלה.

היו"ר ס' טריף:

אתה יושב לידו, הוא ישאל אותך שאלה ואתה תשיב לו. אני מודה לשינכם.

שר הבריאות ח' רמון:

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת גונן שגב, אתה הבא בתור. אחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין.

סילבן שלום (הליכוד):

אסור לו לדבר על העניין הזה. הוא רופא בעצמו.

דוד מגן (הליכוד):

מותר לו לדבר, אסור לו לשכנע.

גונן שגב (צומת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לכל המוטרדים מהקשר האתי שלי לנושא החוק הזה, המרחק שלי מהרפואה, לפחות מבחינת שנים של עיסוק ברפואה, הוא די גדול, בערך כמו המרחק – כבוד השר דיבר על כך שהוא שייך לארגון עורכי-הדין – של השר מארגון עורכי-הדין. לכן אני לא רואה בעיה כשאני מדבר על הנושא.

שר הבריאות ח' רמון:

אני אפילו לא חבר.

גונן שגב (צומת):

אני לפחות הייתי בעבר חבר.

יהושע מצא (הליכוד):

זה לא מחמיא לך.

גונן שגב (צומת):

אבל לעומת זאת, קודם כול אני רוצה לענות לחבר הכנסת גולדשמידט, אף שהוא איננו פה. הוא העלה כאן דברים מאוד מאוד חמורים. מה שאני הולך להגיד על התקשורת, אני לא בטוח שיעזור לי בעתיד כחבר הכנסת, אבל אני חושב שחשוב להגיד את זה. ההפחדה של הציבור בנושא האנטיבייטיקה, אני חושב שהיא קצת מוגזמת. יש בזה אמת. יש תרופה שכולנו מכירים, הפניברין, הכדורים האדומים-השחורים – זו תרופה שבעצם נעלמה מן העולם, בגלל שימוש לא נכון של רופאים בטיפול בדלקות גרון בנאליות, מאלה שכמעט לכל אחד יש בכל חורף. אבל במקביל מפותחות אנטיבייטיקות של דור שלישי וכו' וכו' שיודעות להתמודד עם חיידקים, ואני מקווה שהמדע ישיג את החיידקים בהתפתחות, ובינתיים עומדים בזה לא רע.

נכון שיש בעיה ונכון מאוד שהפתרון הוא לא כמו זה שהציג חבר הכנסת גולדשמידט. אין כאן בעיה של ועדה שתקום לבדוק את השימוש בתרופות, ולא נגיע לשום דבר. צריך לעשות דבר הרבה יותר פשוט. הדבר הפשוט ביותר הוא להנהיג את השיטה האמריקנית, שהיא שיטת רענון של בחינות מקצועיות לרופאים בכל כמה שנים.

לצערי, יש בארץ קבוצה של רופאים, ואתה יודע את זה, רופאים מיושנים, רופאים שכל קשר בינם לבין רפואה מודרנית הוא מקרי בהחלט, ובמסגרת החוק הקיים אתה לא יכול לעשות להם שום דבר, כי יש להם איגוד מקצועי, ועד שהם יצאו לפנסיה הם כנראה יהרגו עוד הרבה אנטיבייטיקות, אני לא רוצה להגיד הרבה חולים, אבל לפחות אנטיבייטיקות. פה הבעיה. יכול להיות שכדאי מאוד ללכת לסיסטמה האמריקנית ולאמץ את נושא ההתמחויות ונושא המבחנים.

חבר הכנסת תיכון, אתה מפריע לי.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת.

גוֹנוֹן שִׁגְבַּ (צוּמַת):

זה דבר אחד. אשר לחוק, אני רוצה להתייחס אליו באופן מאוד כללי. נגעתם בשני מקצועות פרא-רפואיים. יש עוד עשרות מקצועות פרא-רפואיים, ולצד השוק הזה סופר-פרוץ. בין שאנחנו מדברים על דיקורים למיניהם, בין שאנחנו מדברים על הומיאופתים למיניהם – אכן, פה נגעתם בשתי נקודות שמאוד קל לאתר, כי אין יותר מדי מכונים בארץ שמלמדים כירופרקטים בצורה פרוביזורית. אבל יש הרבה מאוד מכונים שמלמדים, לדוגמה – – –

חבר הכנסת תיכון, קצת יותר חזק; אני לא אשמע את עצמי בכלל.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת מצא, תיכון ושטרית, אודה לכם אם תהיו יותר בשקט. אני מבקש מכם להיות יותר בשקט.

גוֹנוֹן שִׁגְבַּ (צוּמַת):

יש דבר מוזר. היום הולך רופא למכון שמלמד דיקור, ולאחר שבועיים הוא נעשה מדקור. אותי זה מקומם; זה יוצר שם לא טוב לתחום. זה מסכן חולים מצד אחר, וזה בתחום שהוא מאוד מקובל, שיכול לעזור להרבה מאוד חולים.

אביא לדוגמה מדינה שהיא לא נאורה מי יודע מה, אבל ברוסיה – גם ביפן – אני בכוונה מביא כדוגמה את רוסיה, שבה הרפואה לא מפותחת כל כך, מי שהולך ללמוד אקופונקטורה, אחרי שהוא גמר את שבע שנות לימודי הרפואה הוא לומד חמש או שש שנים רק אקופונקטורה, ואז הוא מומחה לאקופונקטורה. כאן הולך רופא ואחרי שבועיים הוא פותח קליניקה נגד השמנה, נגד עישון וכו', ויש לנו בעיה.

לכן, אני אומר שאתם צריכים להזדרז מאוד עם החקיקה, כדי לעגן בחוק את כל הנושא של רפואה אלטרנטיבית, שהיא תחום מאוד מאוד גדול. זה מצד אחד. במקביל אני מציע לעבוד גם על התרופות ההומיאופתיות, ודווקא פה לאמץ את הקור"ת – קובץ רישוי תרופות – האנגלי, שמדבר על אישור קבלה של תרופות הומיאופתיות.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת בנימין טמקין – איננו. חבר הכנסת שאול יהלום. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית. חבר הכנסת סילבן שלום, אולי תשב.

שאלו יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שמביא לנו היום שר הבריאות היא הצעת חוק בלתי אחראית. השאלה המרכזית שאנחנו צריכים לשאול את עצמנו היא, מה מטרת משרד הבריאות ושר הבריאות, מה מטרתנו, מה מטרת הכנסת – האם להעלות את רמת הרפואה בארץ, או להסתפק בבינוניות שמטבעה היא מורידה את רמת הרפואה בארץ.

הנה, מה אומרת הצעת החוק? מה זה עיסוק בפודיאטריה? אבחון רפואי וטיפול רפואי מכני וחשמלי, לרבות כירורגיה של כף הרגל עד מתחת לקרסול. זאת אומרת, אנשים שהם לא רופאים, לא כירורגים, לא קיבלו את ההכשרה. אני לא צריך להגיד לכם כמה מדינת ישראל מוציאה את הנשמה, ובצדק, לרופאים שעלו, למשל מברית-המועצות, ולא נותנת להם רשיון. בחינות והשתלמות – לא נותנים להם סתם כך לעסוק בכירורגיה. כאן, לאדם לא מקצועי, לרופא לא כירורג, שלומד באיזה בית-ספר שלא קיים אפילו בארץ, קיים בחוץ-לארץ, נותנים את הזכות לנתח.

נראה מה באמת נותנים לו. אומרים כך: טיפול כירורגי בכף הרגל וקטיעה חלקית של כף הרגל שייעשו, בהרדמה מקומית בלבד, בבית-חולים או במרפאה כירורגית רשומה; טיפול כירורגי בכף הרגל או בגידי השוק שייעשו בהרדמה אזורית או כללית, בבית-חולים בלבד ובשיתוף רופא מומחה באורתופדיה או בכירורגיה. מה זה שיתוף? לא מוגדר שיתוף. ממה נפשך? אם הרופא הוא המפקח והאחראי, אני מבין, לא צריכים בכלל אותו אדם, הרופא הכירורג המוסמך יעשה את הדברים. ואם זה שיתוף אדם שעומד מאחורי חלון הזכוכית הזה, זה נקרא שיתוף? מוגדר מה זה שיתוף?

נותנים לחוסר מקצועיות לטפל ולנתח את רגלי האנשים. רבותי, זו שערורייה. הייתי מבין אילו היה לנו מחסור ברופאים, אבל יש היום במדינה עודף רופאים, עולים רופאים מומחים מברית-המועצות לשעבר, שלא לדבר על רופאים שנמצאים כאן. אין אפשרות להעסיק אותם והם יורדים, רופאים מומחים. למה צריך לתת לאנשים לא מוסמכים את האפשרות לעשות את זה?

לכן אני קורא לכנסת לדחות היום את החוק הזה, לא לקבל אותו. מן הראוי שמדינת ישראל תעלה ותשאף תמיד להעלות את רמת הרפואה, לא תיתן לאנשים, שאינם רופאים ואינם בעלי תואר דוקטור לרפואה, לנתח כפות רגליים, עם כל הסכנות. יהיה מחר הלם, יהיה מחר שוק, יהיה דימום, מה יהיה במקרים כאלה? אין לתת לרפואה שלנו להידרדר. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מיכאל איתן.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מברך את שר הבריאות על הבאת החוק לכנסת. אין ספק שצריך להסדיר את עניין העיסוק בפודיאטריה ובכירופרקטיקה.

אני רוצה להעיר לחברי, חבר הכנסת יהלום, שמדובר פה באנשים שעוברים הכשרה רפואית אקדמית, שמכשירה אותם גם לעשות טיפול כירורגי בכף היד ובכף הרגל.

שאל יהלום (מפד"ל):

איפה הם עוברים הכשרה?

מאיר שטרית (הליכוד):

תקרא את החוק. התקנות קובעות שאדם יעסוק בזה רק על-פי רשיון לרפואה שהוא מקבל ממוסד אקדמי מוכר. כך כתוב בחוק. פשוט הערתי לך, כדי שלא תהיה טעות בעניין.

אדוני השר, אני מבקש להעיר הערות אחדות לעניין החוק. לגבי הצד הכללי של החוק, אני לא מבין את ההתלהבות לאסור בנחרצות כזאת את הפרסום ואת השותפות בין רופאים לשאינם רופאים. מדוע? למה נאמר שכל חברי ההנהלה ומנהליה – אני מדבר על סעיף 10א(4) המוצע – יהיו רופאים מורשים? מי אמר שהרופאים יכולים להיות או חייבים להיות מנהלים טובים? למה רופאים לא יכולים להיות שותפים בחברה שיש בה מנהל שאיננו רופא והוא שותף לרווחים? למה רופא חייב לחלוק את רווחיו רק עם בן זוגו או עם הוריו? איפה זה כתוב בתורה? אני חושב שצריך להגיד את זה בריש גלי; הקטע הזה עבר מן העולם. יש מדינות רבות שבהן אין הגבלה כזו בכלל, ומותר לרופאים לפרסם.

שר הבריאות ח' רמון:

מאיר שטרית (הליכוד):

ארצות-הברית.

שר הבריאות ח' רמון:

רק ארצות-הברית, וכך זה נראה.

מאיר שטרית (הליכוד):

הלוואי עלינו רמת הרפואה שבארצות-הברית. הלוואי שרמת השירות הרפואי בארץ תהיה כמו זו שבארצות-הברית. אנשים שמשלמים ביטוח רפואי מקבלים במוסדות הרפואיים רמת רפואה, ששמה אותנו בכיס הקטן מאה שנה; לא רמת הרופאים, אמרתי רמת השירות הרפואי. ולמה זה צמח שם? כיוון שהתארגנו חברות כלכליות שנתנו שירותים רפואיים ברמה גבוהה מאוד, יש להם ביטוחים מתאימים, הם מעסיקים רק רופאים. אני לא אומר, חלילה, שירפא אדם שאיננו רופא, אבל אסור למנהל להיות שותף במרפאה?

המרכזים הרפואיים שדיברתי עליהם קודם, "מרכז יונה", המרכז בראשון-לציון, המרכז בהרצלייה, הם פסולים? ואיך אתה קורא לקופות-חולים? כל עובדי קופות-החולים הם רופאים? לא. רבים מהם אינם רופאים כלל, ובכל זאת הם מנהלים ושותפים ברווחים שהם עושים. הם מחזיקים בתי-חולים ומרפאים בהם.

שר הבריאות ח' רמון:

מלכ"ר, מלכ"ר.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה ההבדל? למה למלכ"ר מותר?

שר הבריאות ח' רמון:

כי למלכ"ר אין כוונת רווח.

מאיר שטרית (הליכוד):

צר לי שאתה אומר כך. אני מקווה שקופת-חולים תעבוד אחרת, שתהיה לה כוונה לא לעשות רווח ולא להפסיד. בתחום הרפואי הפרטי, אתה עצמך אמרת שכוונת רווח איננה דבר פסול.

סעיף 3 לחוק, אדוני השר, בחלקו מדאיג אותי. אני רוצה לדעת, האם הסעיף הזה חל גם על רפואת שיניים? כידוע לך, בכנסת האחת-עשרה לחמתי למען חוק שיאפשר למרפאות השיניים לפעול באופן פרטי גם עם שותפים שאינם רופאים, חברות לרפואת שיניים. אני מבקש לדעת, האם סעיף 3 חל גם על רפואת השיניים, או שאיננו חל? כי שם הוסדר החוק, הוסדרו התקנות אחרי ויכוח ארוך.

זה לא חל עליהם ואני רגוע.

שר הבריאות ח' רמון:

— — —

מאיר שטרית (הליכוד):

זה לא חל עליהם, אז אני רגוע.

אני תומך בחוק הזה, אדוני השר. בסך הכול אני מברך על היוזמה, כי צריך להסדיר את העניין בחוק, בצורה מסודרת, ואין לי ויכוח בעניין הזה.

היו"ר ס' טריף:

אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל איתן. אחריו – חבר הכנסת אלי דיין, ואחריו – חבר הכנסת אבי יחזקאל.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, דומני שבעת האחרונה שר הבריאות שלנו, שכולנו תולים בו תקוות, כי בסופו של דבר בריאות העם חשובה לא פחות מביטחוננו, מחינוכו – – –

היו"ר ס' טריף:

צריך לתלות תקוות במישהו, בכל זאת.

מיכאל איתן (הליכוד):

אנחנו תולים בו תקוות.

— — — הוא עסוק בעת האחרונה יותר מדי בנושאים מדיניים. לדעתי, שם הוא לא מביא הרבה תועלת. טוב יותר שיתמקד בענייני הבריאות, וכאן הוא בהחלט עשוי להביא תועלת.

ראשית, הוא מבטיח לנו את חוק ביטוח בריאות ממלכתי. אני מקבל את דבריו כאן, ואני הראשון שיברך אותו אם הוא יעמוד בדיבורו, בהתחייבויותיו, ויביא בתוך פרק זמן סביר – ייקח עוד חודש, עוד

חודשיים, לא אסון, אבל יביא הנה את חוק ביטוח בריאות ממלכתי על בסיס העקרונות שהוא הבטיח. אני אברך אותו ואתן לו ברכת "ישר כוח" על מעשה גדול שהוא עשה.

אבל בינתיים יש לי הערת ביקורת די נוקבת על הדברים שהשר אמר כאן. לפני דקות מספר עמד כאן השר ואמר, שהחוק בישראל מאפשר לאדם להציע שירותים רפואיים לאדם אחר ואין דבר שמונע את זה. אני חושב שזאת טעות שאסור ששר בריאות בישראל ילקה בה – והוא גם משפטן, צירוף של שני דברים, שר שהוא גם משפטן – משום שהדבר הזה מנוגד לפקודת הרופאים. כששמעתי את הדברים האלה, פשוט לא יכולתי להאמין שהשר רמון, שהוא גם שר הבריאות וגם משפטן, טועה עד כדי כך. חשבתי שאולי אני טועה. עיינתי בפקודה, ושם כתוב במפורש: רופא מורשה – מי שיש לו רשיון או היתר זמני לפי פקודה זו וכו' וכו'. כתוב במפורש: מי שאינו רופא מורשה לא יעסוק ברפואה ולא יתחזה – – – כעוסק ברפואה וכו' וכו'. יש גם סעיף שאומר במפורש, שהאיסור אינו כולל מי שנותן איזו עצה או טיפול באקראי ובלי שכר. כלומר, אם אני נותן למישהו עצה ואומר לו: תשים צמחים על הגב וכאב הגב יעבור לך, ואני לא מבקש כסף, או ביקשתי פעם 10 שקלים אבל זה היה באקראי, בסדר, זה לא חל. אבל כאשר מישהו מציג את עצמו כבעל יכולת לרפא וגובה כסף עבור העניין, הוא מבצע עבירה על החוק.

שר הבריאות ח' רמון:

אתה צודק דה-יורה ואני צודק דה-פקטו.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה זה אני צודק דה-יורה? זה חוק במדינת ישראל, אחרת אין בסיס לכל עיסוק. דרך אגב, גם בנושא של חוק הפסיכולוגים יש אותו דבר; אדם לא יכול לעסוק בפסיכותרפיה וכו' וכו' בשכר, אלא אם יש לו תעודה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת איתן, זמן תם.

מיכאל איתן (הליכוד):

עם כל הכבוד, אני רוצה לומר לך שעקבתי אחרי כמה ישיבות שניהלות, אני אראה לך את זה בכתובים, יש לך איזו גישה כלפי, עוד לא עבר זמני ואתה כבר מכין את עצמך למאבק. אני לא רוצה להיאבק אתך. תן לי לסיים ואני אסיים בזמני. אל תתחיל דקה וחצי קודם. אני נענה לך ולבסוף אני מוצא שאני מדבר פחות זמן ממה שצריך. אתה בונה על זה שהוויכוח אתי לוקח כמה דקות.

היו"ר ס' טריף:

קח אוויר. ראשית, אני תמיד לארג' אתך, ואתה יודע את זה. שנית, אל תאשים האשמות.

דן תיכון (הליכוד):

הוא אמר לך את ההיפך – – –

היו"ר ס' טריף:

כן, הוא יודע את זה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא, זה לא נכון.

היו"ר ס' טריף:

סליחה.

דבר שלישי, זמנך תם. וזה השעון, ולא אני.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז תן לי לסיים.

היו"ר ס' טריף:

אתן לך דקה נוספת, אבל אני מקווה שתחזור בך, כי כל הזמן נתתי לך מעל ומעבר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני אשלח לך את – – –

היו"ר ס' טריף:

תשלח לי. אתן לך עוד דקה. בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

לא אוכל לדבר כמובן, כי כבר הגבילו אותי.

לכן קראתי לך קריאת ביניים, אדוני השר. הבעיה היא שצריך להילחם בתופעות האלה ולא על-ידי איסור הפרסום, אלא על-ידי איסור המעשה. זה מצחיק שאתה אומר שבמעשה אתה לא נלחם, אבל שאסור יהיה לפרסם את זה בעיתון.

האיסור צריך להיות על המעשה. אדרבה, שיפרסמו, ואז ידעו את מי לתפוס ולמי להגיד: אדוני, זה מעשה בלתי חוקי. מה רע לך בפרסום? מה אתה נלחם בפרסום? תילחם במעשה.

אשר לכל עניין הפרסום, כבוד השר, אני חושב שגם כאן כדאי שנעשה איזה פסק-זמן ונשאל את עצמנו, האם אסור לפרסם. מה בעצם רע בפרסום? העולם משתנה, העולם מתקדם – – –

שר הבריאות ח' רמון:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

כי כתובות כל ההגבלות האלה על הפרסום, ואני אומר זאת אפרופו העניין שכאילו יש דברים שאסור

— — —

שר הבריאות ח' רמון:

— — —

מיכאל איתן (הליכוד):

יפה, יפה, אז אני קלעתי גם לדעתך, ואני אומר שצריך לעשות רביזיה באיסורים הגילדאיים, או באיסורים שהיו בעבר, כאשר המלה פרסום היתה מלה שהיה בה שמץ של שלילה מסוימת. פרסום משמעו האדרה בלתי מבוססת, אבל צריך לעבור לעידן של היום, כשבפרסום יש משום מתן אפשרות לציבור לברור בין נותני השירותים, לדעת איך לקבל את השירות, לקבל עוד נתונים. זה אמצעי שיכול לעזור לנו דווקא בפיקוח, יותר מאשר להטעות את הציבור. הפרסום בעצם עוזר לציבור, כי אחרת איך הציבור ידע איפה לקבל את השירות הנכון, שיכול להיות לטעמו? וכל זה כמובן בכפוף לכך שתהיה אמת בפרסום. ואם מישהו מפרסם דברים שלא כהלכה, יש בזה עבירה פלילית, של הונאה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. חבר הכנסת אלי דיין.

אלי דיין (העבודה):

אני מוותר.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

חבר הכנסת אבי יחזקאל – איננו. חבר הכנסת רענן כהן, אתה מוותר?

רענן כהן (העבודה):

לא.

היו"ר ס' טריף:

בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חגי מירום.

יוסף בא-גד (מולדת):

ואחריו?

היו"ר ס' טריף:

יש עוד. סבלנות.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, כנסת נכבדה, אני רוצה לברך את השר על הדבר הטוב שנעשה, ואכן יש הרבה אנשים שטוענים שיש להם ידע, ולפעמים טוענים גם שיש להם כוחות והם מסוגלים לרפא, כאשר מדובר במקצועות האמורים בחוק.

אין ספק שמקצוע הרפואה דורש מיומנות. עם זאת, חייבים להסדיר את העבודה בתחום זה ולתת לציבור כלים שיאפשרו לו להבחין בין בעלי מקצוע אמיתיים לבין שרלטנים, כי אנשים סובלים הזקוקים לרפואה מסוגלים לעתים לפנות לכל אדם שהם מאמינים בו שיוכל לרפא אותם.

אני רוצה לדבר על סעיף אחד בחוק, סעיף 4, שמדבר על "תנאים לעיסוק לחברת רופאים". להערכתי, זה דבר שיוכל להביא במידה מסוימת למסחור הרפואה ולהרחבת היקף הרפואה הפרטית. בעלי האמצעים יוכלו ליהנות מכך, ומי שאין להם אמצעים יכולים להיפגע.

בעיקר אני רוצה להגיד לשר: התחלת במצווה, גמור אותה. אני רוצה לפנות אליך בעניין הרפואה הלא-קונבנציונלית. זו כידוע בעיה מאוד קשה בחברה הישראלית, אולי גם בחברות אחרות, אבל אני רוצה לדבר על החברה שלנו. יש רבנים שעל-ידי משלוח יונים או על-ידי תפילות הם גוזלים כספים מהציבור כאשר הם מבטיחים לחולים שהם יתרפאו. בקרב האוכלוסייה הבדואית או העדה הדרוזית יש כאלה המבטיחים לאנשים סובלים שהם יקבלו תרופה על-ידי כל מיני דברים במסגרת הדת או במסגרות אחרות. הדבר הזה, להערכתי, פסול.

יש הקמע, יש ה"חמסה", כפי שקוראים לזה, יש לחישות, יש גורל בקפה ועוד. כל אלה הם דברים שאנחנו חייבים להזהיר מפניהם את הציבור.

אחרי שהוקמה ועדת-אלון, שעסקה ברפואה הקונבנציונלית, שאלתי את חבר הכנסת פרופסור יורם לס, ואני חושב שהגיע הזמן – – –

יורם לס (העבודה):

ברפואה הלא-קונבנציונלית.

רענו כהן (העבודה):

אני רוצה כאן לעשות את הפעולה ההפוכה, שעוד לא הגיע אליה. אם השר יכול לבשר לנו, אולי בתקופת כהונתך כשר הבריאות, עוד בקדנציה הזאת, תוכל לעשות עוד מצווה ולהביא לשינויים הדרושים, ובכך תוכל לתרום תרומה חשובה מאוד לחברה ולאנשים הסובלים והזקוקים לסיוע שלנו. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

חבר הכנסת חגי מירום – איננו. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ.

יורם לס (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר הבריאות, על התיקונים שנמצאים לפנינו צריך לברך. יש בהם משום חיזוק מקצוע הרפואה והגדרתו. ההערות שלי באות בעצם רק להוסיף או להאיר.

ההערה הראשונה שלי היא לגבי סעיף 4, המתייחס לסעיף 10א(2) – אותו סעיף שמגדיר חברת רופאים. מדובר שם על כך שאותה חברה של רופאים, מטבע הדברים תעסוק ברפואה וכו', אבל גם בנושאים כגון ניהול חברה ונכסיה והשקעת רווחיה. אני רק רוצה להסב את תשומת לבו של השר לכך שיש כאן מידה מסוימת של סתירה מול פקודת הרופאים, האוסרת במפורש על רופא לעסוק במסחר. יש בנושא הזה סעיף מפורש, ויש כאן סתירה מסוימת שראוי לתת לה תרופה. לפחות על-פי החוק, רופא איננו רשאי למכור ולקנות מניות ולנהל חברות ולעסוק בדברים מהסוג הזה, ואינני רוצה להיכנס ליותר מדי פרטים. כדאי לשים לב לנושא.

ההערה השנייה היא לסעיף 9, בעניין עבירות המשמעת. יש בהחלט לברך על היוזמה של השר, שהסיר מעל עצמו סמכויות. בהחלט אין מקום ששר יתעסק בנושאים אלה, וטוב שמנכ"ל המשרד יהיה הסמכות העליונה בטיפול בעבירות משמעת של רופאים.

אני רוצה רק, אולי בשמם של הרופאים, לבטא בעיה. טיפול בעבירות משמעת הוא בעצם כמו משפט חברים, כי בבעיות של רשלנות רפואית רק הרופאים יכולים להוכיח שהיתה רשלנות. אין אף אחד אחר שיעשה את זה, כי רק הרופאים מבינים את הנושא לעומקו. קיימת בעיה, שרופאים אינם מוכנים להעיד נגד רופאים, קיימת בעיה שרופאים אינם מוכנים לשבת בוועדות חקירה נגד רופאים.

קיימת הבעיה, שאולי אפשר לתת לה פתרון באיזו דרך שהיא בחוק, של עינוי הדין, כאשר תלונה שחולה מעביר לפעמים כלאחר-יד מתגלגלת בערכאות המשפטיות שנים רבות, החרב מתהפכת מעל לראשו של הרופא, וכדאי – – –

שר הבריאות ח' רמון:

יורם לס (העבודה):

אני יודע. אני לא בטוח שזה עומד במבחן החוק, אבל הצעתי היא, אם אפשר היה לקצוב זמן לפעולת ועדות המשמעת, דהיינו לא רק להגדיר את הרכבן: שני רופאים ומשפטן, אלא גם לקצוב להן זמן – –

ברשותך, היושב-ראש, עוד דקה, אני לפחות אומר דברים ענייניים.

– – ולתת איזה גמול לרופאים המשרתים לעשרותיהם בוועדות של משרד הבריאות בהתנדבות, על חשבון זמנם, שהוא יקר, למצוא דרכים לתגמל אותם בכסף או בשווה-כסף. זה יזרז את הפעולות של הוועדות, וגם ועדות המשמעת.

אם יורשה לי, אדוני היושב-ראש, הנושא האחרון בסעיף 18 להצעת החוק, העוסק בנושא תכנון כוח אדם, הסעיף הזה קרוי ב"אמריקנית" RE-REGISTRATION, קרי – רישום מחדש. הגיע הזמן גם להוסיף במשך הזמן מה שקרוי – לא רק רישום מחדש אלא רישוי מחדש. הרישוי מחדש, ה-RE-CERTIFICATION, שקיים למשל בארצות-הברית, יחייב כל רופא לא רק להירשם ולשלם 100 שקל ולתת לשר הבריאות את הרישום הדרוש על מצבת כוח האדם הרפואי במדינה, אלא גם יחייב כל מומחה להשתתף מדי שנה בפעילות אקדמית. מומחה שאיננו משתלם מדי שנה, בכלל זה מומחים שעובדים היום בבתי-חולים בשטחים, שאין להם מקום להשתלם בו אלא בבתי-חולים בישראל, וראוי לעודד את הפעילות הזאת – RE-CERTIFICATION, רישוי מחדש, הוא אולי סעיף נוסף, שמן הראוי להוסיף בסיבוב הבא לחוקים האלה. תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו; חבר הכנסת עמיר פרץ – איננו; חברת הכנסת נעמי בלומנטל – איננה; חבר הכנסת יוסף בא-גד, הנה הגיע תורך, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

אסתר סלמוביץ (צומת):

אני מוותרת.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

יוסף בא-גד (מולדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר הבריאות, אני רוצה להבטיח לך, כבוד השר, שאני אתמוך בחוק אם תאזין לדברי ולבקשותי.

אני חוזר היום מביקור של ועדת החינוך בבתי-הספר שליד בתי-החולים. היינו ב"שערי צדק", ב"הדסה" וב"קרן אור". ראינו דברים נפלאים ודברים מחרידים. ראינו ילדים שסובלים ונאנקים, וזה ממש גורם להרבה מחשבות, וראינו טיפול טוב בהם. שאלתי את הפרופסורים, מה שיעור התמותה בקרב הסובלים ממחלות סופניות, ולצערנו יש שיעור גבוה, השם ישמור.

עם כל רצוננו לתמוך ברפואה הקונבנציונלית, וצריך לתמוך בה, הבה לא נשלול מהאנשים את אמונתם ותקוותם. כמות התרופות שהביאה אותה אמא אומללה מרופאים לרפואה משלימה – מרופאים קונבנציונלים אפשר להביא כמות כפולה של בקבוקים וצנצנות ושקיות. כך שבאמת לא בזה נתחשב.

לכן אני מציע לקבל את החוק, לתת אפשרות לרופאים של הרפואה המשלימה, בהסתייגויות מסוימות, להתפתח. לא נזלזל בהם, יש להם כוחות נפש והם פותרים הרבה בעיות שהרפואה הקונבנציונלית לא פותרת.

אני מצטרף לדעתו, שגם שותפים יורשו – זה אבסורדי ששותף לא יורשה לנהל מרפאה עם רופא מדופלם, אחרת זה יוצר רושם שיש פה מין שמור לי ואשמור לך. אנחנו לא ועדה להגנה על זכויות הרופאים. אנחנו כנסת להגנה על זכויות החולים, כדי שאנשים יבראו יותר ויגיעו לרפואה שלמה.

אני רוצה לסיים, כמובן, במאמר חז"ל. יש מאמר חז"ל בסוף מסכת קידושין שהוא – – –

הפעמון שומע חז"ל ומצפצף. אני יודע שכבוד היושב-ראש אוהב לשמוע את חז"ל.

היו"ר ס' טריף:

תמיד.

יוסף בא-גד (מולדת):

יש מאמר מדהים של חז"ל בסוף מסכת קידושין, במשנה האחרונה: הטוב שברופאים לגיהנום. אף אחד לא מבין למה הדבר. אני לא רוצה להלאות אתכם, יש הרבה פירושים, ואולי אי-פעם ניתן על זה שיעור.

דוד צוקר (מרצ):

אני בטוח שלא תלאה אותנו בפירושים.

אליעזר זנדברג (צומת):

כנראה אז עוד לא היו עורכי-דין.

יוסף בא-גד (מולדת):

אני רק רוצה לסיים ולומר: "טוב" בגימטריה – זה 17. בתפילת שמונה-עשרה יש 18 ברכות. אחת הברכות היא: "רפאנו השם ונרפא". רופא שאומר: טוב, די לי ב-17, בלי התפילה "רפאנו השם ונרפא", אותו שלח לגיהנום. כל רופא שבוטח בעצמו שהוא יביא את הרפואה ולא יודע שזה בסופו של דבר בידי שמים וצריך להתפלל לקדוש-ברוך-הוא – דינו לגיהנום. אנחנו נאפשר לכל מי שיכול להביא מזור – שלח רפואה שלמה לכל חולי עם ישראל.

היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת בא-גד.

חבר הכנסת עבד-אלוהב דראושה – איננו; חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו; חבר הכנסת יוסי כץ – איננו. חבר הכנסת דוד מגן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת אליעזר זנדברג.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, נכבדי שר הבריאות, אני מבקש להדגיש שלוש נקודות. הראשונה שבהן, סעיף 2, קשורה כמובן לסעיף 13 – הכרה במקצוע הפודיאטריה והכירופרקטיקה. זה ניסיון בהחלט לגיטימי, שהגיע מאוחר מדי, להכיר בתופעה שקיימת. לפני שנתיים אושפזתי בגלל פריצת דיסק בגב בבית-החולים "הדסה" בעין-כרם וראיתי שהכירופרקטר הוא חלק מהצוות, כמעט אינטגרלי. אני רק חושב שצריך לעבד לקחים מהניסיון שהצטבר בשנים האחרונות, כאשר המציאות

הקדימה את החקיקה. כדאי לקבוע אמצעים נוספים מעבר לאלה המפורטים בסעיף 13 כדי לזהות את בעלי המקצועות המיוחדים.

לא ייתכן שכירופרקטור, עם כל הכבוד, אני חושב שזה מקצוע חשוב, שיש לו תואר דוקטור לפילוסופיה, או אפילו דוקטור במקצועו בארצות-הברית, ייקרא במוסד רפואי – דוקטור, כי התואר דוקטור במוסד הרפואי פירושו רופא. לעניין הזה, אני חושב שצריך להדגיש את מקצועו גם בשילוט, גם בחתימה על הטפסים, גם בזיהוי שלו בפני החולים וכיוצא באלה. החוק מעיד על קידמה, אבל צריך להגדיר ולזהות כל בעל מקצוע לפי מקצועו, ובמוסד רפואי בתואר דוקטור יכול לשאת רק מי שהוא רופא מוסמך.

הערה שנייה, נגע בה חברי, חבר הכנסת מאיר שטרית, אבל מיהר לסגת. ברגע שהסתבר לך, ידידי מאיר שטרית, שאתה מציל את הפרויקט מהכנסת האחת-עשרה בתחום רפואי שיניים, זנחת את העיקרון.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא, לא נסוגתי. אני בעד העיקרון. לא חזרתי בי.

דוד מגן (הליכוד):

אז תתמוך בי. אדוני שר הבריאות, מה שטוב לרופאי שיניים ומה שטוב לרופאים בתחומים אחרים, טוב לרופא בכל נושא. ואני מדבר על סעיף 3. אתם מציעים שרופא מורשה לא ישתף אדם כאמור בהכנסותיו, אולם הוא רשאי לשתף בהכנסותיו את בן הזוג, הצאצאים או ההורים של רופא שנפטר בהיותו שותפו. יש כאן עניין עקרוני. אם יש יזם שרוצה להשקיע את הון, את כספו בתחום הרפואה, ולהשתמש בידע המקצועי של רופא או רופאים, ואפילו לפתוח מרפאה פרטית, אז לאותו רופא מוסמך או לאותה קבוצת רופאים אשר מרוויחים מאותו עסק אסור להתחלק ברווחים עם מי שהביא את ההון? אני חושב שיש בעניין הזה משום נסיגה, והייתי מבקש ממך לוותר על סעיף 3.

שר הבריאות ח' רמון:

היום אסור בכלל להקים חברה של רופאים. על-פי פקודת הרופאים זה אסור.

דוד מגן (הליכוד):

אבל ראינו בתחום רפואת השיניים – – –

שר הבריאות ח' רמון:

לא, זה אסור.

דוד מגן (הליכוד):

כפי שכמה תופעות שציינתי בבתי-החולים לכאורה לא הופיעו בחוק, כדאי לעודד את היוזמה החופשית.

שר הבריאות ח' רמון:

זה אסור.

דוד מגן (הליכוד):

אז אני מציע לשנות.

מאיר שטרית (הליכוד):

מה זה "מרכז יונה"? האם זו לא חברה?

שר הבריאות ח' רמון:

לא, שם הרופא הוא שכיר.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני השר, אני מקווה שתחשוב על העניין הזה עוד בטרם תאמר את דברי תשובתך, מתוך כוונה בכל זאת לפתח את העניין ולאפשר ליוזמה החופשית, במגבלות המקצועיות שקבועות בחוק, לבוא לידי ביטוי.

והערה אחרונה. האם אדוני השר הוא חבר בוועדת השרים לענייני חקיקה ואכיפת החוק? אם כן, אני רוצה לשאול שאלה. כחבר הכנסת הגשתי הצעת תיקון לחוק שירות המדינה (משמעת), האומרת שמי שנשפט בבית-דין משמעתי אין לו חסינות בפני בית-דין פלילי. והא ראייה, בפקודת הרופאים

אתם מדגישים זאת בפירוש, שאין קשר, הוא יכול להישפט בשני המקומות. בחוק הפסיכולוגים אתם כותבים זאת בפירוש. בחוקים הקשורים למשרד הבריאות אתם אומרים זאת בפירוש. בשירות המדינה קיימת תופעה, שעובד שסרח מזדרז להישפט בבית-הדין המשמעתי, לבל יישפט בבית-דין אחר, חיצוני. גם אם זה לא מופיע בחוק, אני מבקש לדעת, אולי יש מקום בוועדת השרים לענייני חקיקה בכל זאת לקבל את התיקון – – –

שר הבריאות ח' רמון:

בחוק אחר.

דוד מגן (הליכוד):

– – – בחוק אחר, אבל לקבל את התיקון ברוח הפקודה כאן.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת דוד מנע.

אליעזר זנדברג (צומת):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כבוד שר הבריאות, כשחבר הכנסת ד"ר גונן שגב עלה לדבר, אמרו שאולי יש לו איזו נגיעה אישית, כי הוא רופא. אני חושב שגם לי יש נגיעה אישית, כי אני חולה הרבה פעמים. בכל זאת כולנו עוסקים באותם עניינים. וכשאתה חולה ואתה נזקק לתרופות, הרבה פעמים אתה מגיע לשלב שבו אומרים לך: קח את התרופה של סבתא. אותן תרופות סבתא הן בעצם תרופות, אינני יודע אם לקרוא להן אפילו תרופות, על כל פנים, זו אותה מסגרת של טיפולים שאינם נכללים במסגרת הרפואה הקונבנציונלית, המקובלת.

קראתי את המסקנות או ההמלצות של ועדת-אלון. לא שמעתי את עמדת שר הבריאות.

שר הבריאות ח' רמון:

אמרתי אותה.

אליעזר זנדברג (צומת):

יצאתי באמצע, ואם הדברים נאמרו, אעיין בהם.

כשעוסקים בתרופות, או ברפואה האלטרנטיבית, או ברפואה הקונבנציונלית, ואומרים, כמו ששר הבריאות מציע כאן ברוח ועדת-אלון, שיש לאסור את הפרסומים על מומחיות של אנשים שבעצם אינם רופאים – יש גם האספקט האחר, הוא האספקט של התרופות עצמן, אותן תרופות סבתא. למה אני מתכוון? הלוא בסך הכול יש פרסומים רבים מאוד, במודעות, של חברות שונות, שבאות לפרסם את המוצרים: יוקלו עליך כאביך אם תיקח את התרופה הזאת והזאת, אם תיקח את העשבים האלה, אם תשתה את התה הזה, וכדומה.

אם אנחנו ממשיכים באותו קו, ולי יש ספקות אם זה הקו הנכון – אבל אם ממשיכים באותו קו, ורוצים למנוע את הטעיית הציבור, וזה בעצם מה שמסתתר מאחורי הדברים ששר הבריאות מביא לכאן במסגרת הצעת החוק, לדעתי צריך לשקול היטב מה עושים עם אותם פרסומים, לא במסגרת התרופות. וטוב היה אם היו שוקלים ומביאים את שני הדברים יחדיו כאן, כמקשה אחת. כי מה שעלול לקרות עכשיו זה מצב שבו אותו מרפא, קרא לו רופא או לא רופא, אותו מרפא מנוע מלפרסם, אבל חברות התרופות, שבעצם מתפרנסות טוב מאוד מאותו תחום, או חברות של מוצרים שמתפרנסות מאותו תחום, יכולות להמשיך ולפרסם. אז הן יכולות לעשות את הרווח ביתר קלות, ואותו מרפא לא יכול. אבל אם רצית באמת להגן על הציבור, צריך להביא את שני הדברים כמקשה אחת.

אני מבקש להעיר כאן עוד שתי הערות. האחת, לגבי שותפות של אדם שאיננו רופא בחברה. קראתי את דברי ההסבר. בין היתר צוין שם, שהניסיון הראה כי שותפות עסקית של רופא עם מי שאיננו רופא הביאה לשיקולים זרים בהתייחסות הרופא לחולה על חשבון ההיבט המקצועי. אם אנחנו מדברים על שיקולים כמו ייעול, או התייעלות, או חיסכון בהוצאות של החברה, או ניסיונות להפיק רווחים בצורה קלה יותר על חשבון טיפול מעמיק יותר, אני חושב שברגע שאנשים יתאגדו יחדיו ומטרתם להביא לרווח, להרוויח כסף, בין שיהיו רופאים ובין שלא, הם עלולים לשקול אותם שיקולים. כך שהנימוק הזה בעיני אין לו משמעות כמעט. ואם זה מצטרף לטיעונים האחרים, אז אולי באמת כדאי לשקול את כל העניין כולו.

הנושא האחרון שאני רוצה להתייחס אליו הוא הנושא של ועדת המשמעת. קראתי בדברי ההסבר, שהוסר האבק מהחוק המנדטורי, ואפשר לנהל את הדיון בלי ששר הבריאות הוא זה שיקבל את המסקנה. אני מברך על זה. אני מציע ללכת צעד קדימה, ולומר שכל אדם יוכל להגיש את הקבילה או לפחות לפתוח באותו הליך בפני הטריבונל המעיין-שיפוט; לא להשאיר את ההחלטה על הגשת כתב האישום או מה שלא יהיה ליועץ המשפטי של משרד הבריאות או לעורך-דין עובד המשרד וכו', אלא כל אדם יוכל לפנות ישר אל הטריבונל, ולאפשר את פתיחת ההליך. אני חושב שתהיה בכך תועלת גם בשביל התחושה הכללית. ואם עשינו צעד קדימה, בואו נעשה שני צעדים קדימה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו – חבר הכנסת רון נחמן.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש להעיר הערות מספר על הצעת החוק שלפנינו. ואני רוצה לשמש פה לציבור בכל מה שקשור לנושא ולתופעות סביב תיקון החוק המוצג בפנינו.

אם אנחנו מדברים בנושא שקשור ברפואה, אני רוצה לציין בפני שר הבריאות, שלאחרונה יש עלייה גדולה מאוד בתביעות נזיקין כנגד רופאים על רשלנות רפואית. התופעה הזאת הולכת ומתרחבת, ולאחרונה נוטים בתי-המשפט להחמיר בענישה כלפי רופאים על הזנחה מהסוג הזה. אני חושב שהגיע הזמן שמשרד הבריאות ייתן את הדעת על העלייה הזאת, מה הסיבות לה, במגמה למנוע אותה בעתיד.

אני חושב שיש לברך על הצעת התיקון לחוק. יש לברך על ההחמרה שלפיה אסור להכניס שותפים שאינם רופאים לעסקי רפואה, לעסק רפואי. אני חושב שהדברים האלה טובים לא רק לרפואה, אלא גם לדברים אחרים שעליהם החלטנו בעבר.

דבר נוסף. אני חושב שצריך לחזק את כל הנושא של החבות בנזיקין של רופאים או של חברת רופאים. אני מברך על כך.

הערה נוספת היא לגבי סעיף 8, המאפשר לרופאים מחוץ-לארץ לעבוד בארץ על בסיס של רשיון עבודה זמני. אני מציע להקפיד שהדברים האלה יהיו על בסיס הדדי, שגם רופאים ישראלים יוכלו באופן חופשי להתמחות בברי-חולים או במוסדות רפואה אחרים בארצות העולם המערבי, בארצות שאליהן ירצו או יסכימו להיכנס.

ודבר אחרון בהקשר של הנושא הזה – הוא אולי לא קשור לחוק, אם כי קצת מזכירים אותו – הוא כל הנושא של המתמחים. יש רופאים שחוזרים מחוץ-לארץ, או רופאים בוגרי בתי-ספר לרפואה בארץ, שלא מוצאים די מקומות להתמחות בהם. ואז שולחים אותם לקופת-חולים הכללית, או לקופת-חולים לאומית, או אחרת, והם לא מצליחים להתמחות במקצועות שהם מבקשים להתמחות בהם. אני חושב שצריך לאפשר מקומות רבים יותר למתמחים, כדי שיתמחו כאן ולא יעזבו את הארץ. לצערי, רופאים רבים בוגרי בתי-ספר לרפואה בארץ, או בוגרים של בתי-ספר לרפואה בחוץ-לארץ, עוזבים את הארץ והולכים להתמחות בארצות חוץ, ונשארים שם. אני מכיר את התופעה הזאת גם באופן אישי. הדבר הזה חייב לבוא על פתרונו. חייבים להגדיל את אפשרויות ההתמחות של בוגרי בתי-ספר לרפואה בארץ, כדי שלא יצאו להתמחות בחוץ-לארץ. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

חבר הכנסת רון נחמן. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, שתהיה אחרונה אחרונה חביבה.

רון נחמן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, קודם כול, אני שמח שיושב כאן שר מהממשלה, וזה מפני שהוא מגיש הצעת חוק.

שר הבריאות ח' רמון:

שני שרים.

רון נחמן (הליכוד):

איפה?

שר הבריאות ח' רמון:

השר חריש.

רון נחמן (הליכוד):

כי יש לו הצעת חוק גם-כן?

שר הבריאות ח' רמון:

מה אתה בודק בציציות?

רון נחמן (הליכוד):

איפה יש פה ציציות?

אברהם בורג (העבודה):

הם נמצאים עכשיו במשא-ומתן קואליציוני.

רון נחמן (הליכוד):

אז אני מברך אותך שאתה יושב בשעה הזאת בערב, בשעה 20:00.

אבל, לגופו של עניין, אדוני השר. קודם כול, אני מברך אותך על הצעת החוק הזאת. אלה זמנים חדשים, ואני מברך אותך על יוזמת החקיקה. אלה ימות המשיח, אני חושב, אבל כאשר ראויים לשבח, אני משבח – – –

אברהם בורג (העבודה):

ימות המשיח.

רון נחמן (הליכוד):

לא.

האמת היא: כאשר ראויים לשבח, משבחים, וכאשר ראויים לביקורת, מבקרים. הדברים צריכים להיות לגופו של עניין; כך צריך לנהוג.

אדוני השר, שאלתי אותך גם קודם: הדבר שנקרא "פקודה", האם לא מוטב שאולי כבר נעשה סוף סוף חקיקה ישראלית מקורית, כמו שהתחלנו במעשה חקיקה, כאן, בכנסת, מאז 1949, והחלפנו חוקים מזמן המנדט? אולי נעשה את זה עד 1997, כאשר רוצים לדחות את הפעלת חוק ערי ואזורי פיתוח עד אותה שנה גם-כן? אולי ניקח לעצמנו תקופה ונעשה את כל החוקים, נדחה אותם, נטפל בהם, אבל נעשה חקיקה ישראלית עד 1997? אם אתה אומר – לא, אז בוא נעשה כמה דברים בהקבלה ונטפל בהם. אני מדבר בשיא הרצינות: אני חושב שהכנסת צריכה לשבת ולטפל בהמרת הפקודות מתקופת המנדט לחוקים ישראליים, שמותאמים למקומנו, לזמננו ולתקופתנו.

בירכתי אותך על היוזמה לחקיקה. אני חושב שהנושא הזה היה פרוץ עד היום. הרבה פעמים נתקלנו, גם אני אישית, גם במשפחה וגם במקומות אחרים, בתושבים שפנו, קיבלו טיפול, פעם טיפול טוב, פעם טיפול פחות טוב, על-ידי אנשי מקצוע, המוזכרים גם בהצעת החוק – אבל יש אנשים נוספים ומקצועות נוספים – והיוזמה שלך כאן בחקיקה הזאת, אני חושב, מתחילה להסדיר את המקצועות שעד היום לא היו מוגדרים בפקודת הרופאים.

לא אכנס לסעיפים, כי הצעת החוק הונחה רק היום. אני חושב שזה לא יהיה רציני להתחיל לדון סעיף אחרי סעיף בקריאה הראשונה. אני מניח שנטפל בכך, סעיף אחרי סעיף, בוועדה, אבל הנושא שהייתי מבקש להסב את תשומת לבך אליו, אדוני השר, הוא נושא התרופות. כלומר, במקביל לנושא של האיש המטפל, גם התרופות שהרופא או מי שמוגדר כרגע כמוסמך רשאי לתת. הייתי מציע שבהמשך לחוק הזה יטופל נושא התרופות.

והדבר האחרון, ובזה אסיים: כידוע לך, זו הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים. אני גר ביש"ע, כידוע לך, ואצלי פועל החוק המנדטורי – – –

שר הבריאות ח' רמון:

אצלך פועל החוק הירדני.

רון נחמן (הליכוד):

החוק המנדטורי עדיין שריר וקיים בשטחי יהודה ושומרון; החוק המנדטורי, שהוסב אחר כך, דרך החוק העות'מאני, החוק המנדטורי, הירדני – – –

שר הבריאות ח' רמון:

קודם העות'מאני, אחר כך המנדטורי, אחר כך הירדני, אחר כך הממשל הצבאי.

רון נחמן (הליכוד):

אני חוזר: החוק העות'מאני, המנדטורי, הירדני, הממשל הצבאי, אבל בוודאי לא החוק הישראלי. לכן אני מבקש ממך כשר – והדבר חוזר ועולה כל פעם בדיונים כאן במליאה – שבמקביל לאישור החוק בקריאה שנייה ושלישית בכנסת, תצא הנחיה ותצאנה הוראות מטעם היועץ המשפטי של המשרד שלך, שהדברים האלה יופעלו – אחרי שחתמתם על הסכם עם ערפאת – לפחות על התושבים היהודים ביהודה ובשומרון. מילא, לערבים ידאג יאסר ערפאת, אבל ליהודים אתה מחויב, ולכן אתה תדאג שיהיה יישום של החוק הזה גם לגבי תושבי יש"ע היהודים. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, אחרונה, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

הוא מעביר את השטחים לערפאת.

היו"ר ס' טריף:

אל תתייחסי עכשיו לשטחים, בבקשה.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אתייחס לשתי נקודות. בנושא של הקמת הארגונים הכלכליים של הרופאים, שנקראים פה "חברת רופאים", ההגבלות פה הן הגבלות בעלות כוונה טובה בהחלט; קודם כול ההגבלה הראשית, שמונעת שותפות בין רופאים לבין אנשים שאינם רופאים בניהול חברה למתן שירותים רפואיים. אבל אני רוצה להביע ספקות לגבי השירות הרפואי שיינתן שם, לא משום שהם לא רופאים טובים או כן רופאים טובים – אני מניחה שמי שמקים חברה כזאת כבר יש לו איזה שם, ולכן הוא מקים את החברה – אבל אני מתכוונת לסכנה של ניתוחי יתר וטיפול יתר, שאנחנו מכירים אותה טוב מאוד בארצות-הברית. אני חוששת מאוד, שבהבדל מרופא שעובד במוסד ציבורי, שבו יש מערכת שבכל זאת מפקחת על המצב, הרי במקום שבו החברה היא פרטית, הכנסותיה גדלות ככל שהם יעשו ניתוחים רבים יותר וכו' וכו'. אנחנו מכירים את הבעיה הזאת בכלל, אבל אני חושבת שבחברה כזאת היא תהיה הרבה יותר חמורה. לא מצאתי סעיף בהצעה שלך שבא להגן מפני השימוש הזה.

שר הבריאות ח' רמון:

האתיקה הרפואית.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אתיקה רפואית ברמה גבוהה כזאת של מסחור רפואי – אני לא יודעת איך זה ילך, כי בכל זאת אתה נותן להם לנהל עסק רפואי; לא רק שירותי רפואה אלא ניהול עסק רפואי.

הנושא השני שרציתי לעסוק בו נוגע להליכי שיפוט משמעותי, בעיקר בכל מיני עניינים של רשלנות. אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולהזכיר לך, שלפני כשנה, אולי קצת פחות, העליתי פה את הנושא של רשלנות רפואית הקשורה בהשתלות סיליקון. התשובה של המשרד היתה שלא שמעו על בעיות כאלה. בינתיים הצטברו הרבה מאוד תלונות בנושא הזה על-ידי כמה ארגונים, שלקחו על עצמם לאסוף את התלונות האלה, ואני רוצה לתאר את התחושה האישית שלי בהקשר, למשל, של הדוגמה הזאת, שהמשרד לא גילה התרגשות, לא גילה עניין רב בנושא הזה, לא נתן, לא לי – אף שהובטח לי, שאם יהיו תלונות יהיה טיפול כלשהו – ולא לארגונים שבהם מדובר, תשובות לגופו של עניין. ומכאן אני רוצה להשליך לגבי מקרים אחרים שכנראה קורים.

מה שאני רוצה לומר, שאנחנו, באופן טבעי, נותנים אמון ברופאים, אבל בשל האמון הזה שיש ברופאים מחויבת ביקורת מאוד קפדנית של המשרד, בעיקר בנושא של רשלנות ושל השלכות שליליות, מעבר למה שנקרא דיני נזיקין, שבהם אנשים פונים בעצמם. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

אדוני שר הבריאות, דברי תשובה, התייחסות.

שר הבריאות ח' רמון:

אני מענה בקיצור בשני נושאים מרכזיים. אני רוצה רק להגיד לחברת הכנסת גוז'נסקי, כי את נוכחת פה: אבדוק את נושא הסיליקון, ואנסה לבדוק אם התחושה שלך אכן מבוססת. אבדוק באופן אישי ואתן לך תשובה בנושא הזה.

לך, חבר הכנסת רון נחמן, אני בהחלט חושב שצריך להעביר את כל מה שנותר מהמורשת המנדטורית לחקיקה ישראלית. הדבר תלוי במשרד המשפטים, ששוקד על העניין הזה ומבצע ומנסה לעשות זאת. אני מקווה שהוא יעשה את זה בהקדם, אבל אנחנו כפופים למסגרות החוקיות של משרד המשפטים.

סילבן שלום (הליכוד):

למה אתה עונה?

שר הבריאות ח' רמון:

שב שנייה.

אני רוצה לענות בשני נושאים בלבד. האחד הוא הנושא של חברת הרופאים.

רון נחמן (הליכוד):

מה לגבי השטחים?

שר הבריאות ח' רמון:

זה חל על כל אזרחי ישראל, לרבות אזרחי ישראל בשטחים. כל החוקים האלה חלים, כל הזמן.

לגבי חברת רופאים, חבר הכנסת סילבן שלום, אנחנו רוצים לבוא ולמצוא את שביל הזהב בין שני האינטרסים. גם היום יש רופא פרטי שעובד למטרות רווח ויכול לעשות את כל הדברים הנוראים כאילו שחברת הכנסת תמר גוז'נסקי תיארה אותם.

מצד אחד, אנחנו רוצים לאפשר לכל אדם לבחור את צורת ההתאגדות שבה הוא חפץ ובוחר. מצד שני, אנחנו רוצים שהוא יישאר נאמן לאתיקה הרפואית ולא יהיו עליו לחצים לא-רפואיים.

מה שהצענו הוא מאזן בין שני האינטרסים האלה. לכן אני חושב שאסור ללכת לכיוון הקיצוני שהציע פה חבר הכנסת דוד מגן, וגם לא ללכת לאיסור מוחלט של העניין הזה. כיום, חבר הכנסת מגן, אסור לרופא לעסוק ברפואה במסגרת חברה בעירבון מוגבל.

דבר שני, חבר הכנסת סילבן שלום, הוא הנושא של הרפואה האלטרנטיבית בשני המקצועות שאנחנו הכרנו בהם. הם אינם רופאים. הם חלק מהמקצועות הפרא-רפואיים, כמו למשל פיסיותרפיה. פיסיותרפיה הוא מקצוע מוכר, עם רישוי, ולא כל אדם יכול לעסוק בכך. למרות זאת, אנחנו מאפשרים להם לטפל באנשים. לכן, גם בשני המקצועות הללו, כפי שאמר חבר הכנסת מגן, אנחנו באיחור. בזהירות רבה מאוד הכנסנו את שני המקצועות האלה למערכת, ואנחנו מקפידים ונקפיד הקפדה יתירה לגבי טיב המוסדות שבהם נכיר, ולגבי אותם אנשים שנאפשר להם לעסוק במקצועות פרא-רפואיים – הם לא רופאים.

סילבן שלום (הליכוד):

אבל זאת תהיה פרצה – – –

שר הבריאות ח' רמון:

לא, זאת לא תהיה פרצה. כמו שפיסיותרפיה לא היתה פרצה.

סילבן שלום (הליכוד):

אבל פיסיותרפיה לומדים במדעי הבריאות – – –

שר הבריאות ח' רמון:

לא, מה פתאום? פיסיותרפיה לא לומדים במדעי הבריאות.

סילבן שלום (הליכוד):

לומדים בסיעוד.

שר הבריאות ח' רמון:

לא, לא לומדים בסיעוד, זה מקצוע נפרד, בתחום נפרד, ולא באותו מקום. זה לא נכון. יש מקצועות נוספים כאלה. לכן, זו איננה פרצה. זה דבר שמוכר במדינות הכי מתקדמות מבחינת בריאות הציבור. אנחנו אפילו מפגרים ביחס למדינות האלה. מי שהחליט על כך זה רופאים. הרופאים חשבו שהגיעה העת להכיר בשני המקצועות האלה.

לכן, אני חושב שגם בנושא הזה הלכנו בזהירות, מתוך בחינה של האינטרס הרפואי. אני מבקש מהכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. שם נעסוק בכל הנושאים המעניינים שהעלו חברי הכנסת, ובהחלט, חלק מההערות הן נכונות וצודקות ויש להכניסן לחוק. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה על הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד–1993, בקריאה ראשונה. אנא הצביעו, מי בעד, מי נגד. ההצבעה החלה, בבקשה.

הצבעה מס' 6

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 12

נגד – 1

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד–1993,

לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

בעד – 12, מתנגד אחד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת חוק לתיקון פקודת הרופאים (מס' 2), התשנ"ד–1993, תועבר לדין בוועדת העבודה והרווחה להכנתה לקריאה שנייה ושלישית. תודה.

הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תכנון ובנייה) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תכנון ובנייה) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993. יציג את הצעת החוק שר התעשייה והמסחר, השר מיכה חריש. בבקשה, אדוני.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הוראת השעה שאנו מביאים לאישור הכנסת נועדה לאפשר המשך של פעילות מפעלי ים-המלח במסגרת חוקית זמנית, עקב סתירה שנוצרה בעקבות פסיקה של בית-המשפט המחוזי הנוגעת לסכסוך בין מפעלי ים-המלח לבין "מלונות מוריה" על שטח המלון שנמצא ליד חופי ים-המלח.

הסתירה שנוצרה היא בין חוק זיכיון ים-המלח, התשכ"א-1961, לבין חוק התכנון והבנייה.

חברי הכנסת, עיקרה של הוראת השעה הוא לאפשר למפעלי ים-המלח להמשיך את פעילותם השוטפת ואת תוכניות הפיתוח הקונקרטיות המצוינות בהוראת השעה, תוך בקרה על כך שלא יהיה בהן כדי לגרום למפגעים סביבתיים.

מדובר בשמונה עבודות שהוראת השעה חלה עליהן ושמפורטות בהוראת השעה עצמה, ביניהן מפעל המגנזיום המתכתי, מפעל חדש שהתחיל לצאת לדרך מבחינת התכנון, ואשר יכול לעשות מהפכה במידת הפעילות הכלכלית והתעשייתית בנגב ולהוביל בסדרה של תעשיות העומדות על הפרק במדינת ישראל.

על-פי הוראת השעה, בתוך שישה חודשים מיום תחילת החוק תגיש הממשלה לכנסת הצעת חוק לסידור הקבוע, שיחליף את הוראת השעה. אני מאמין שנשלים את החוק הקבוע בפחות מהזמן המצוין בהוראת השעה.

הוראת השעה מטילה חובות כבדות על מפעלי ים-המלח בקשר לעבודות המאושרות, והמפעל יצטרך להגיש מידע מפורט לוועדה שתהיה מורכבת מאנשי הוועדה המקומית, הוועדה המחוזית ונציג השר לאיכות הסביבה, כאשר נציג שר התיירות אמור להשתתף בדיוני הוועדה ללא זכות הצבעה.

הוועדה הזאת תוכל להציג למפעלי ים-המלח דרישות לגבי ביצוע העבודות. בעל הזיכיון יוכל להגיש עררים על החלטות הוועדה הראשונה שצינתי אותה לוועדת ערר בהרכב יושב-ראש המועצה הארצית, שיהיה יושב-ראש הוועדה, ונציגים של שרי האוצר, איכות הסביבה, המשפטים, התעשייה

והמסחר והתיירות. שני חברי המועצה הארצית לתכנון ולבנייה ייבחרו כדי לשמש גם הם בהרכב ועדת הערר הזאת.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הוראת השעה הוכנה על-ידי ועדה של שישה שרים בראשות שר המשפטים. הוראת השעה כשלעצמה מבוססת על הסכמת כל ששת השרים, כפי שהיא מצוינת כאן. היו חילוקי דעות בוועדת השרים בין השר לאיכות הסביבה לבין חמשת השרים האחרים באשר לפתרון הקבע של הסתירה החוקית שנוצרה.

הממשלה הכריעה בהחלטת רוב בעד עמדת חמשת השרים, שהמליצו לתת פתרון מיידי למצב הנוכחי ולהמשיך באופן מזורז בהשלמת ההצעה להסדר הקבע.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, האלטרנטיבה למהלך הזה של הוראת השעה הינה הקפאת תוכניות ועבודות פיתוח של מפעלי ים-המלח לחודשים לא מעטים, ואולי מתן מכה אנושה לחברה שמתמודדת בהצלחה בתנאים של תחרות בין-לאומית חריפה על-ידי פיתוח המוצרים החדשים והתוכניות החדשות.

יתר על כן, יש ספק אם בסבך המשפטי הקיים ניתן לבצע את העבודות הדרושות כדי להבטיח את הפעולה התקינה והבטוחה של מפעלי ים-המלח, הפועלים בתנאים של גיאוגרפיה, גיאולוגיה ואקלים המיוחדים לאזור ים-המלח. אלה אינם מתחשבים בלוח הזמנים של החקיקה ושל הביורוקרטיה הרגישה של ועדות מקומיות ומחוזיות למיניהן.

אדוני היושב-ראש, אני מתקומם נגד הניסיונות שנעשו להציג בציבור כאילו חילוקי הדעות הם בנושא של שמירת איכות הסביבה. היתה הסכמה כללית בין אנשי המקצוע שדנו שם לגבי הנדרש כדי להבטיח תנאים של איכות הסביבה, וזה מה שכונס בהצעה כפי שהיא מוגשת היום לכנסת.

חילוקי הדעות הם לגבי צעדים ומסגרות ביורוקרטיים שמשפיעים על לוח הזמנים של קבלת ההחלטות. לא במקרה חוקקה הכנסת חוק מיוחד של זיכיון ים-המלח ב-1961, חוק שהתבסס על התנאים המיוחדים והייחודיים שמצויים רק באזור ים-המלח ואינם מצויים בשום מקום אחר בעולם.

חברי הכנסת, מי שפיתוח הנגב חשוב לו, מי שצמיחת המשק חשובה לו ומי שאיכות הסביבה בשבילו היא נושא חשוב, שהולך יחד עם צמיחה ועם יצירת תעסוקה ואיננו עומד בסתירה לפיתוח וליצירת מקומות עבודה – מי שדברים אלה חשובים לו יצביע בעד הוראת השעה ויעמוד על המשמר, שהממשלה תעמוד בהתחייבותה כלפי הכנסת להשלים בתוך שישה חודשים, ואולי פחות, את הצעת החוק להסדרה קבועה של הנושא הזה והסדרת הסתירה הזאת בין חוק זיכיון ים-המלח לבין חוק התכנון והבנייה, כפי ששני החוקים עומדים במציאות ומשתקים היום את יכולת עבודת החברה, ללא התיקון של הוראת השעה. תודה רבה.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך, אדוני.

חברי הכנסת – א. אני מודיע שרשימת הדוברים סגורה; ב. קיבלתי הצעה מחבר הכנסת דוד מנע, על דעתם של רבים, שכל דובר יסתפק בשתי דקות.

דוד צוקר (מרצ):

קריאה:

היו"ר ס' טריף:

סליחה, אפילו לי אתם לא נותנים לדבר.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, מלאו שתי הדקות.

היו"ר ס' טריף:

אני מוכרח להציג את מה שקיבלתי. אני מבין שיש התנגדות.

אברהם בורג (העבודה):

היו"ר ס' טריף:

אני מציע שחברי הכנסת שרוצים להסתפק בכל זאת בשתי דקות יקבלו את ברכת היושב-ראש, ובכל מקרה אלה שיעברו את גבול שלוש הדקות, אני לא אתן להם. אנחנו נקפיד על הנוהל של שלוש דקות. מי שיסתפק בפחות, אנחנו נודה לו בשם כל הכנסת, וזה בהחלט יהיה מכובד שהדוברים יתמצתו את דבריהם בשתי דקות ולעניין. מי שלא נמצא כאן יאבד את תורו.

ראשון הדוברים – חבר הכנסת רפאל איתן, והוא איננו כאן. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

רענן כהן (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רבותי השרים, השר מיכה חריש והשר יוסי שריד, בשנים האחרונות עלתה מאוד המודעות לאיכות הסביבה. אנחנו רואים את זה בעולם הרחב, ותודה לאל, גם למדינת ישראל מתחילה מודעות זו להגיע. יותר ויותר שומעים אנו על הצלחות ביישום תוכניות לשימור הסביבה, ואני שמח שהשר יוסי שריד מופקד על הנושא הזה, ואני מעריך שהמודעות תלך ותגבר, אם כי אנחנו מוכרחים להודות שיש הרבה מאוד לשפר, למשל, בתשתית, בביוב של המדינה, בניקיון הנחלים, במיחזור אשפה ובטיפול בפסולת הרעילה.

אם כך הדבר, אין זה פלא שהאגודות לשמירת הסביבה, וכמו-כן אנשים שהנושא יקר להם, קפצו כששמעו על החלטת הממשלה להפעיל את תוכנית מפעלי ים-המלח בלי שהדברים יעברו את כל האישורים הדרושים על-פי החוק.

אני מסכים שיש סכנה, אך אנחנו צריכים לחשוב על הצד השני, אדוני השר. אנחנו נמצאים במצב, שדחיית עבודות הפיתוח בים-המלח פירושה ביטול פרויקטים והוספת אלפי עובדים למאגר המובטלים של מדינת ישראל. מפעלי ים-המלח הם מהמפעלים הבודדים שבידי הממשלה המראים שנה אחר שנה רווחיות גדולה. לכן צריך לדאוג להמשך פיתוחו של המפעל הזה.

כפי שהדברים נאמרו גם בסיעה, גם על-ידי שרי הממשלה, הבנתי שהוראת שעה זו תבוא בתוך חודשים מספר לתיקון, ואותם דברים שנראו כסכנה למערכת, כפי שהובאו על-ידי השר יוסי שריד, יבואו לתיקון בחוק כולל בתוך שישה חודשים. אני מאמין שהתחייבות של שר התעשייה והמסחר בשם הממשלה תביא בעצם לתיקון כולל, ונוכל להפעיל את כל המערכת, והתיקון הזה יוכל להביא גם ברכה למערכת איכות הסביבה ולמערכת איכות החיים שלנו, והיא תהיה דוגמה ומופת. אני מודע לסכנות שהוזכרו על-ידי השר יוסי שריד, אבל עם זאת חייבים אנחנו לאפשר את המשך הפעלת המפעל והשלמת הפרויקטים, ובעוד שישה חודשים נביא יחד הצעה מתוקנת כדי להשלים את הדברים שצריך להשלים, ובינתיים כולנו נצביע בעד ההצעה הזאת כדי לאפשר את המשך הפעולה למפעלי ים-המלח.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ס' טריף:

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחה היום על שולחן הכנסת הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 32) (הסדר חנייה ארצי אחיד), התשנ"ד-1993, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תכנון ובנייה) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת דוד מגן, ואחריו – חבר הכנסת יוסף בא-גד.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, נכבדי חברי הכנסת, נכבדי השרים, אני רוצה להקדים ולומר לשר התעשייה והמסחר: עמדת תלויה בתגובה שלך, משום שאתם כממשלה מעמידים את הכנסת במצב בלתי אפשרי, הייתי אומר, כמעט מעשה אונס. אתם קוראים פה היום לבית-המחוקקים לאשר הצעת חוק, שמכירה בחבל הארץ של ים-המלח, באזור ים-המלח, כאזור אקס-טריטוריאלי, שלא חלים עליו חוקי מדינת ישראל, וכדי ליצור סיטואציה כזו, שיש מקום אחד שבו יכולה להיות הפקרות, אנחנו, הכנסת, צריכים לקבל חוק מיוחד האומר שבמקום מסוים לא קיימים חוקים, והדעת לא סובלת זאת.

אמרתי שמהבחינה העקרונית אי-אפשר לקבל את ההצעה של הממשלה, אולם לאחר ששמעתי את דבריך, ואני חייב לומר, אחרי שפגשנו בשבועות האחרונים והיום רבים מעובדי מפעלי ים-המלח הדואגים לפרנסתם, אני אתמוך בהצעת החוק – ואני אומר את הדברים הללו גם בשם יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, שנאלץ לצאת לקבלת פנים לאורח שלנו, מלך ספרד – בתנאי שאתה תסכים להעביר את הצעת החוק, אם היא אכן תתקבל היום בקריאה ראשונה, לדיון ולהכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, כי שם אנחנו נוכל לוודא שאנשי המשרד לאיכות הסביבה יוכלו לומר את דברם. שם נוכל לוודא שהכנסת, בתקופה שאתה מגדיר

אותה כחצי שנה, תמשיך להפעיל את השפעתה כדי שלא תהיה חריגה מוחלטת וקיצונית מרוח החוק.

מנהג חדש אימצה לעצמה הממשלה לאחרונה, כאשר נדרשה להסדיר בחקיקה נושא מסוים – – –

שאלו יהלום (מפד"ל):

חבר הכנסת מגן, לאן רוצה השר להעביר את הצעת החוק מלכתחילה?

דוד מגן (הליכוד):

לא שמעתי לאיזו ועדה השר רוצה להעביר את הצעת החוק, ואני מאוד מקווה, שכדי לגייס את תמיכת חברי הכנסת, לפחות את שלי, תסכים להעביר את הצעת החוק לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. אני לא חבר הוועדה ואני מדבר בשם היושב-ראש, שעמו דיברתי רבות וממושכות היום. יש כוונה לקדם את החקיקה, אבל יש בהחלט כוונה לתת הזדמנות למשרד לאיכות הסביבה ולשוחרי איכות הסביבה לומר את דברם, כשבלב העניין היום, בגלל הנסיבות המיוחדות, יש כמובן גם כוונה לאפשר למפעלי ים-המלח להציל את הפרויקטים שעליהם הם שוקדים זמן רב כל כך.

אם השר ינהנה ויאמר שיש כוונה כזאת, אין טעם שאני אמשיך להתנצח כאן. ברשות היושב-ראש, אני שואל, כדי לחסוך בזמן.

היו"ר ס' טריף:

הזמן תם.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אין כוונה כזאת. יושב-ראש ועדת הפנים ביקש ממני דבר אחד. מאחר שאני מדבר בשם שר האוצר, מוצע להעביר את זה לוועדת הכספים, ויושב-ראש ועדת הפנים ביקש, שאני אודיע שיעבירו את זה לוועדת הכנסת להכרעה. זה מה שסיכמתי אתו.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ניסיתי לחסוך בזמן ולבקש משר התעשייה והמסחר להסכים להעברת הצעת החוק לוועדת הפנים. הוא עדיין לא משוכנע בכך, ואני מבקש – – –

סילבן שלום (הליכוד):

לאן אתה רוצה להעביר את הצעת החוק, אדוני השר, לוועדת הכלכלה?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

לוועדת הכספים.

סילבן שלום (הליכוד):

מה הקשר? או ועדת הכלכלה או ועדת הפנים.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

— — —

היו"ר ס' טריף:

אדוני השר, זה לא הזמן לדיון כאן על מה ומי.

דוד מגן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, הייתי יותר רגוע ובהחלט מאמין לכוונותיו של שר התעשייה והמסחר. הוא אמר שהדברים יבוצעו בזריזות, בזהירות, והחקיקה העיקרית תבוצע בתוך חצי שנה. החשש שהנושא לא יעבור לוועדת הפנים ואיכות הסביבה קצת מדאיג אותי וקצת מעלה חשדות לגבי הכוונות האמיתיות של הממשלה, או, ליתר דיוק, של חלק מהממשלה, כי הממשלה אינה תמימת דעים בנוגע לרעיון הזה. צריך לזכור, כי לפני למעלה משנה הוציא בית-המשפט המחוזי בבאר-שבע צו נגד מפעלי ים-המלח, המונע מהם בנייה ללא קבלת היתר בנייה כחוק, ובכך — — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש לסיים. הזמן תם, אני אמור להקפיד על הזמן.

דוד מגן (הליכוד):

חשבתי שמי שמדבר בשם ועדה ברשותו של יושב-ראש ועדת הפנים, תינתן לו לפחות הזדמנות לנמק.

היו"ר ס' טריף:

יש זמן מוגבל ומוקצב, אנא, אם תוכל לסכם, תואיל בטובך.

דוד מגן (הליכוד):

תרשה לי, אדוני, לפחות להביע את הרעיון.

אברהם בורג (העבודה):

ב-21:00 יש "מבט".

דוד מגן (הליכוד):

אותי זה לא הנחה מעולם.

סילבן שלום (הליכוד):

"מבט" ב-20:00.

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, סבלנות, הוא יסיים מייד בשני משפטים.

דוד מגן (הליכוד):

בית-המשפט קבע את דברו, ובמקום ליזום מייד תוכנית, כפי שנדרשו לעשות במשך שנים, ולהביאה לאישור מוסדות התכנון, כדי שיוכלו לקבל על-פיה בעתיד היתר בנייה כנדרש בחוק, פנו "מפעלי ים-

המלח" לממשלה כדי שזו תקבע בחוק, שהם פטורים מעולו של חוק התכנון והבנייה. שר התעשייה והמסחר מציע חוק, שפותר את מפעלי ים-המלח בהקמת הפרויקטים המפורטים בתוספת לחוק מכל מגבלה וסייג של דיני התכנון והבנייה. אין צורך בהגשת תוכנית, אין צורך בהכנת תסקירי השפעה על הסביבה ואין צורך בהיתרי בנייה.

מדובר כאן באזור, אשר משמשים בו בערבוביה אינטרסים שונים ומנוגדים. היום אנחנו דואגים לפרנסתם של עובדי מפעלי ים-המלח, אבל אנחנו צריכים לדאוג גם לפרנסתם של עובדי אתרי התיירות שיתפתחו בשנים הקרובות באזור ים-המלח, והשרים הנוכחים כאן בוודאי יכולים, יחד עם שר התיירות, לתאר בפנינו את התוכניות העצומות, האדירות, שיש לממשלה גם בתחום הזה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני.

דוד מגן (הליכוד):

בגלל קוצר הזמן אני קוטע כאן את הדברים.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו; חבר הכנסת חגי מירום – איננו; חבר הכנסת גון שגב – איננו. חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה. אחריו – חברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

דוד צוקר (מרצ):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, גם אילו היה שר התעשייה והמסחר מפליג עוד בטיעונו בתחום הכלכלי ובתחום העסקי – אדוני השר לאיכות הסביבה, אני מדבר גם אליך – גם אילו היה שר התעשייה והמסחר מפליג עוד ומרבה לדבר בזכות הטיעונים הכלכליים-העסקיים ומהלך עלינו אימים ובהלה, שמא אי-קבלת החוק פירושה קטסטרופה כלכלית למפעל, הייתי שב ואומר, אדוני השר, שהכול הוא בתחום העקרוני, עוד לפני העניין הכלכלי, התעשייתי, המסחרי. צריך לקבוע עיקרון, אלא אם כן אנחנו עדיין מקבלים איזה משטר, שבו יש שלטון זר שפותר אחדים מן החוק. צריך לקבוע את העיקרון שהכול, אבל הכול, שווים בפני אותו חוק, בפני אותה נורמה, וכולם פועלים תחת אותם סטנדרטים.

הרי מדובר בהקלות שעוברות מן העולם. זה מאפיין משטרים שהיה בהם שלטון זר, קולוניאלי. הוא פטר אחדים, הטיל עול על אחרים. אנחנו חיים בתקופה, אדוני השר, שלא רק שאין עוד קונצסיות מן הסוג הזה, אלא גם כל סוגיית איזון האינטרסים היא אחרת לגמרי. אין היום חיים מודרניים בלי איזון הצורך התעשייתי באופן שקול, זהיר, עם הצורך באיכות הסביבה, או עם אותם דברים שדיבר עליהם הדובר לפני, חבר הכנסת מגן, צרכים תעשייתיים אחרים, כגון תיירות, כגון תעשיית פנאי. איזון

האינטרסים היום שונה, ואי-אפשר לבוא בשם חוק שנחקק ב-1961, עם עולם שונה לגמרי, לבוא ולומר באותם טיעונים, שיש לפטור פרויקטים בסדרי גודל עצומים מן החוק; פשוט לפטור אותם מתחולת החוק.

הרי על-פי הטיעון הזה, ואתה אמרת שהדבר עלול להוביל להקפאת עבודות פיתוח, בוא נפטור עוד מפעלים, עוד פרויקטים, מחוק התכנון והבנייה. למה כל פיתוח הכבישים נעשה על-פי אותה חקיקה של תכנון ובנייה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אז יישארו רק הקטנים, ועל הקטנים תחיל את חוק התכנון והבנייה.

דוד צוקר (מרצ):

ועל הגדולים, על המזיקים הגדולים לא נעשה את זה. אתן לך שורה שלמה של פרויקטים, בוא נפטור גם אותם.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

על המרפסת תחיל את חוק התכנון והבנייה.

דוד צוקר (מרצ):

הדבר הכי מפליא, אדוני השר, הוא שממש בעצם הימים האלה, כשאנחנו מבקשים להאריך את האקס-טריטוריאליות של המפעלים הללו, בעצם הימים הללו מסיימת הכנסת הזאת עבודה של ביטול האקס-טריטוריאליות באזור בתי-הזיקוק; בדיוק בעצם הימים האלה. אני פשוט מעורב בזה, לכן אני מספר את זה. ארבעת המפעלים, שמעסיקים אלפי עובדים, כ-2,000 עובדים באזור בתי-הזיקוק בחיפה, כל הארבעה הביעו נכונות לבטל את האקס-טריטוריאליות שחלה שם מאז 1938, על-פי אמנה בין ממשלת המנדט לבין החברה היחסנית דאז. אז אתם באים עם טיעונים שאומרים שפטור מן החוק הוא מסיבות כלכליות? רגע, מה, בתי-הזיקוק מוותרים על תועלת כלכלית-מסחרית? לכן, נדמה לי שאי-אפשר לעשות מעשה מן הסוג הזה ולבוא לטעון בהגינות, בטיעון שמתקבל על הדעת, כשבאותה עת ממש בתי-הזיקוק אנחנו מבטלים את האקס-טריטוריאליות.

ואם בטיעונים האלה אין די, אני רוצה לומר לחבר הכנסת שלום, שמייד עולה לתמוך בחוק – חשבתי שלליכוד צריך לבוא ולומר, שהנה אנחנו בעד סיפוח שטחים, אדוני היקר. אתם באים ומציעים להוציא בעצם שטחים שלמים במדינת ישראל מתחום תחולת החוק הישראלי. אני מציע שנשתמש בעניין הזה כתקדים לתחומים אחרים, חשובים לא פחות.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אחריה – חבר הכנסת אברהם פורז. חברי מרצ, אתם יושבים זה ליד זה, לכן ההערות ביניכם אינן מזיקות.

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, רבותי השרים, אני רוצה להדגיש כמה נקודות בהקשר של החוק הזה, ולא אחזור על דברי קודמי.

נקודה אחת היא, שהחוק הזה, לדעתי, איננו מנותק מכל המגמה של הממשלה – בהכנה להפרטה. לדעתי, הוא גם לא מנותק מן הרעיון שנדון בשבוע שעבר, של אזורים חופשיים לייצור. המשותף לכל הרעיונות האלה הוא, שצריך להפוך את העסקים הישראליים, בעיקר את אלה שהם עסקים ממלכתיים, למושכים מאוד למשקיעים זרים, ובין היתר לתת להם אזורים חופשיים לניהול ענייניהם, כשבמקרה של אזורי ייצור חופשיים היה מדובר בשחרור מחוקי עבודה, ובמקרה הזה – בשחרור מחוקי התכנון והבנייה.

הנקודה השנייה שרציתי להדגיש היא הלקח של הניסיון שהיה להקים תחנת ממסר של "קול אמריקה" בערבה. אני חושבת שכל מי שדואג לקידומה של ישראל היה צריך להילחם הרבה נגד הטענות, שהקמת תחנת הממסר תבטיח לישראל כל כך הרבה מקומות עבודה, ובכלל אנחנו נהיה בשיא הקדמה, וחוצץ מזה גם יאהבו אותנו באיזה מקום.

הנקודה השלישית שרציתי להדגישה היא העניין של תעשייה מול צרכים אחרים. אני חושבת שמפעלי ים-המלח הם חברה גדולה, מפותחת, בעלת מוניטין, ואני משוכנעת שהיא גם בעלת אמצעים לשכור את שירותיהם של עורכי-הדין הטובים ביותר ושל המתכננים הטובים ביותר, ואני לא רואה סיבה, מדוע חברה ענקית כזו לא יכולה לפתח את עצמה, ואני בעד הפיתוח של מפעלי ים-המלח, בהתאם לחוק. אני לא רואה שום סיבה, שדווקא חברה גדולה לא תעשה זאת. אני גם לא רואה סיבה, שנעמיד את פיתוח ים-המלח, המפעלים התעשייתיים, מול פיתוחם של מפעלי תיירות ומפעלי נופש ונגדם.

אני חושבת שהרעיון הזה, שאומר כביכול, שחברה גדולה צריכה להיות משוחררת מהחוק, הוא רעיון בלתי מתקבל על הדעת. לכן אני מציעה שהממשלה תיקח בחזרה את החוק הזה ותביא דבר אחר, מתקבל על הדעת.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חברי הכנסת, נתבקשתי על-ידי השר לאיכות הסביבה, השר יוסי שריד, לאפשר לו הודעה אישית על-פי סעיף 54 לתקנון, וזאת בעקבות אזכור השר לאיכות הסביבה בדיון, וגם בדברי שר התעשייה והמסחר. אני מדגיש, זאת הודעה אישית של השר שריד, ואין הוא מדבר בשם הממשלה כלל וכלל. לכן שקלתי את העניין וחשבתי בכל זאת לאפשר לשר להביע את דעתו בהודעה אישית. בבקשה, אדוני.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני רוצה לקרוא את הסעיף: "(א) חבר הכנסת המבקש רשות להודעה אישית ימסור תחילה בכתב ליושב-ראש את תוכן הודעתו. (ב) לא תינתן רשות להודעה אישית אלא לתיקון אי-הבנה שחלה בדברי המבקש או בקשר לדבריו, או להסרת האשמה שהושמעה בכנסת". לא הושמעה שום האשמה כלפי השר לאיכות הסביבה. לכן אני רואה כאן הפרה ברורה של התקנון.

היו"ר ס' טריף:

אדוני השר, אני אשיב.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני לא ביקשתי את חוות דעתכם. אני מבקש שקט.

רון נחמן (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רון נחמן, לא ביקשתי ממך לדבר, לא אפשרתי לך לדבר.

רון נחמן (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

אני קורא אותך לסדר.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

לפי סעיף 50 בתקנון, "חבר הממשלה המדבר בשמה רשאי לבקש את רשות הדיבור בכל שלבי הדיון". אני מבקש לדבר מייד אחרי השר שריד.

היו"ר ס' טריף:

אני מאפשר לאדוני השר מייד אחרי ההודעה של השר שריד.

קריאות:

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, הירגעו. אני מבקש הקשבה.

אדוני השר, אני חשבתי שבנושא רגיש כל כך, הנוגע לתחום תפקידו של השר לאיכות הסביבה, מן הדין ומן הצדק, והיו גם תקדימים, לעשות איזו חריגה מהתקנון ולתת אפשרות לשר בכל זאת לומר דברים בהודעה אישית. לא מצאתי לנכון שלא לתת לו פתחון פה בעניין הזה, כי זה היה מעיק מאוד על מצפוני. אם אדוני ירצה בכל זאת להגיב, בכל הכבוד.

בבקשה, אדוני השר לאיכות הסביבה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על שפירשת כפי שפירשת את התקנון.

שר האוצר א' שוחט:

הוא לא פירש – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני אומר לחברי השרים, שזה נראה לי מאוד משונה. הרי ידוע שיש בינינו חילוקי דעות בעניין זה, ואנשים צריכים להצביע. לא צריך לדקדק כל כך. אם צריכים להצביע, ואם אני יכול לתרום משהו, אני חושב שאני מכיר את הנושא הזה, אם אני יכול לתרום משהו להבהרת הדברים, ולא דווקא בדרך של פולמוס, אני חושב שזה דבר שמן הראוי שייעשה בבית למען הבהרת התמונה.

קודם כול, אני רוצה לומר לחברי שר התעשייה והמסחר מיכה חריש, אני מאוד מבקש, אם אפשר, שלא לדבר בשם פיתוח הנגב, בשם צמיחה כלכלית, ובעיקר לא לדבר בשם גורל העובדים. אני מודיע כאן, באופן הברור והמוסמך ביותר – – –

קריאה:

– – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

מאוד חשוב לי שחבר הכנסת דוד מגן ישמע את זה, וחבר הכנסת מאיר שטרית, שראיתי שהוא שוכנע ברגע האחרון. שערה משערות ראשו של עובד לא תיפול ארצה.

קריאה:

איך אתה יכול לומר את זה?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אומר לך מייד איך אני יכול לומר את זה. אני אסביר.

מאיר שטרית (הליכוד):

שאלה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חבר הכנסת שטרית, אני אסביר הכול. אם תקשיב ואחר כך תהיה לך שאלה, ברצון אשיב. אין שום בעיה.

אני אומר באופן המוסמך ביותר, כי אנחנו איננו מטפסים על הקירות. גורלם של עובדים יקר לנו בדיוק כפי שהוא יקר לשר התעשייה והמסחר ולשר האוצר ולחבר הכנסת מאיר שטרית ולחבר הכנסת דוד מגן. אני מוכרח להביע צער רב על כך שעושים שימוש בעובדים בעניין שכלל לא שייך אליהם, מפתים אותם להאמין כאילו באמת ובתמים מדובר בגורלם. אין מדובר בגורלם. המטרות, הכוונות הן לגמרי אחרות. אבל הכי קל, לפעמים הכי משכנע, משום שלבם של חברי הכנסת פתוח לענייני עובדים, הכי קל והכי משכנע להשתמש בעובדים. זה לא שייך בכלל לעובדים.

אני רוצה לשאול את חברי הכנסת: לו אתם תחתי, לו אתם במקומי, איך הייתם מסוגלים לנהל מדיניות של איכות הסביבה – ואחר כך יש שאילתות והצעות לסדר-היום, איך קרתה הקטסטרופה הזו, ואיך קרה האסון הזה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני לא מבין את זה – – –

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

עוד לא הסתגלת לזה, השר מיכה חריש, שאני כבר עומד ומדבר. חבל.

היו"ר ס' טריף:

עוד שתי דקות אתה צריך לסיים.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אתה מדבר בשם קדושת החוק ומפר חוק.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני לא מפר שום דבר. עליתי לכאן בהיתר של היושב-ראש, ואתה מפריע עכשיו ליושב-ראש, בכל הכבוד.

לא עליתי לכאן שלא בהיתר. לא כבשתי את הדוכן בכוח.

היו"ר ס' טריף:

אדוני השר, אתה צריך לסיים את דבריך.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

לא ניתן לי – – –

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אתה מנצל לרעה את סמכות היושב-ראש.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

השר חריש, עזוב את זה.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש מהשר שריד להיצמד להודעה ולסיים בשתי דקות. בבקשה, אדוני.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני רוצה לומר ארגומנט אחד ואני רוצה להביא פרט אינפורמטיבי אחד, ובזה אני מסיים. הארגומנט הוא, לו אתם במקומי, איך הייתם מסוגלים למלא תפקיד של השר לאיכות הסביבה כאשר מחר, לא מחר – אתמול ושלשום וכל יום באים אלי אנשים, מפעלים, מפעלים גדולים, חשובים לא פחות ממפעלי ים-המלח, ואומרים לי: בכל הכבוד, יש לנו בעיות משלנו. רק למפעלי ים-המלח יש בעיות? החוק נועד לגורמים ולאנשים שאין להם בעיות? לנו יש בעיות משלנו, לנו יש אילוצים משלנו, לנו יש תנאי עבודה משלנו. מפעלים מאוד חשובים. אנחנו רוצים הנחה, אנחנו רוצים הקלה, אנחנו רוצים הוראת שעה, אנחנו רוצים הוראת שעתיים, אנחנו רוצים משהו.

ואני אומר: לא, בשום אופן לא, כי אני לא אתן לגרום לכך שאיכות הסביבה תיגרע, ואחר כך נקונן שנים על רמת-חובב ועל בתי-הזיקוק, שעכשיו יוצאים מהמעמד האקס-טריטוריאלי, ועל חוק רדינג-ד', שעכשיו אנחנו רוצים לבטל אותו, ועכשיו רוצים להחזיר את הגלגל אחורנית. אני אומר להם, שזה לא בא בחשבון. הם ישאלו: למה זה לא בא בחשבון, למה למפעלי ים-המלח כן ולנו לא? במה ייגרע חלקנו? האם אנחנו פחותים? לנו אין תנאים? תחנות כוח, חברת החשמל – הרי מדובר רק במפעלים גדולים. זאת אומרת שחוק התכנון והבנייה יחול על מרפסות, על האנשים הקטנים, על זה הוא יחול, ועל מפעל מהגדולים ביותר בארץ לא יחול.

היו"ר ס' טריף:

נא לסיים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה הפרט הארגומנטטיבי. עכשיו אני רוצה לומר פרט אינפורמטיבי.

היו"ר ס' טריף:

סיכום, אדוני.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

סיכום, זה הפרט האחרון.

חברים, אני רוצה לספר לכם למה הייתי מוכן ללכת. הייתי מוכן להסכים להוראת שעה, אף שזה מנוגד לעקרונות שלי. הייתי מוכן לומר, רבותי, אני פוטר אתכם מוועדה מקומית, אני פוטר אתכם מוועדה מחוזית, אתם הולכים הישר למועצה הארצית לתכנון ולבנייה. לא בסדר מבחינתי, אבל הייתי מוכן לזה. לא זו בלבד, אלא הייתי מוכן להכניס בגוף החוק, אני רוצה שתדעו את זה פעם אחת ולתמיד – – –

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

פה אני משיב לך, חבר הכנסת מאיר שטרית, על שאלתך. הייתי מוכן בגוף החוק לקבוע, שכדי שהם לא יהיו תלויים ועומדים ולא תצא להם הנשמה ולא יצטרכו לחכות שנה ושנתיים – – –

היו"ר ס' טריף:

השר שריד.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

בגוף החוק לקבוע, שבתוך 30 יום חייבים לתת להם תשובה, ואם לא ניתנה להם תשובה על-פי החוק – הם פטורים והם יכולים לעשות כל מלאכה. הם לא היו מוכנים לזה. מה זה אומר?

היו"ר ס' טריף:

השר שריד, אתה לא שומע אותי עכשיו? אני מבקש ממך לסיים.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אני לא רוצה לנצל את רצונך הטוב. אני מודה לך שוב, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

תודה.

אדוני שר התעשייה והמסחר, ברצונך להשיב, בבקשה.

רון נחמן (הליכוד):

מתי ידברו חברי הכנסת? אנחנו מחכים לרשות הדיבור. אתה עושה ישיבת ממשלה?

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש להקשיב לשר התעשייה והמסחר.

רון נחמן (הליכוד):

מתי ידברו חברי הכנסת?

היו"ר ס' טריף:

מייד.

רון נחמן (הליכוד):

מתי? מחר בבוקר?

היו"ר ס' טריף:

אולי.

רון נחמן (הליכוד):

אני רוצה עכשיו לדבר.

היו"ר ס' טריף:

תהיה סבלני. אולי תשב בשקט ותשמע את דברי שר התעשייה והמסחר.

רון נחמן (הליכוד):

את הדברים האלה תעשו בממשלה, לא פה.

היו"ר ס' טריף:

הערת את הערתך, זהו.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, קודם כול ברצוני לקרוא את הסעיף שעל-פיו נתת את רשות הדיבור לשר שריד.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר ממשלה יכול לדבר בכל עת בשם הממשלה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

הוא לא דיבר בשם הממשלה. זאת היתה הודעה אישית.

רון נחמן (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אני מבקש הקשבה. שר התעשייה והמסחר רוצה להתייחס ולהשיב.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני חושב שנעשה פה דבר שהוא חריג בלתי רגיל, אני לא מבין אותו, חריג בעבודת הכנסת. אתה צודק, חבר הכנסת רון נחמן, לקחו את סעיף 54 לתקנון הכנסת, שכתוב בו: "חבר הכנסת המבקש רשות להודעה אישית ימסור תחילה בכתב ליושב-ראש את תוכן הודעתו". מותר לו לקרוא רק את תוכן הודעתו.

סעיף קטן (ב) אומר: "לא תינתן רשות להודעה אישית אלא לתיקון אי-הבנה שחלה בדברי המבקש או בקשר לדבריו" – וזה לא היה – "או להסרת האשמה שהושמעה בכנסת". סעיף קטן (ג) אומר: "הודעה אישית לא תאריך מחמש דקות; זמן של הודעות אישיות – בסוף הישיבה".

אני לא רוצה להוסיף, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

אני רוצה להתייחס.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

תסלח לי רגע. תן לי להשלים את הדברים. אני אומר עוד משפט אחד ואני יורד. אני מוכרח להגיד שאני חושב, שמה שקרה פה הוא ביזיון הממשלה.

שאול יהלום (מפד"ל):

נכון.

דוד מנע (הליכוד):

נכון.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אני רוצה לומר לשר יוסי שריד: ברוממות החוק והתקנון שצריכים לשמור אותו העובדים של ים-המלח והמנהלים של ים-המלח, היתה פה הפרה של חוק-יסוד: הכנסת, של אחריות משותפת של הממשלה בפני הכנסת, של סעיף 4 ושל תקנון הכנסת.

ואחרי זה, ברוממות של שמירה על חוק, נטביע את ים-המלח, נפסיק את עבודתו, נפסיק את פיתוחו, כי השר לאיכות הסביבה, רוצה הוא לקבוע אם מטרים נחל או לא מטרים נחל, כי את זה הוא עשה בניגוד לסמכות ובניגוד לחוק. את ההצגה הזאת הצגת פה, אני מקווה שאתה מרוצה, זה תרם לאיכות הסביבה, זה תרם לאחריות הממשלה, זה תרם לכל ההצגה הזאת.

אני מצטער; אני, בשם הממשלה, אדוני היושב-ראש, מצטער על כך שהרשית את העניין הזה בניגוד לתקנון, ועכשיו אין לי ברירה, בכל זאת לטובת ים-המלח, אלא להמשיך להתמודד, לא עם שאלות תיאורטיות ועם קדושת הביורוקרטיה, אלא עם בעיה, שאם לא נותנים לה פתרון חוקי, מחר הנהלת מפעלי ים-המלח חייבת להפסיק את עבודות הפיתוח ואת עבודת הכשרת ים-המלח לקראת החורף, מול טבע שלא מחכה, לא לחבר הכנסת דדי צוקר ולא לביורוקרטיה של יוסי שריד.

רון נחמן (הליכוד):

— — — אדוני השר — — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת רון נחמן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

רון נחמן (הליכוד):

תקרא לי פעם שלישית.

היו"ר ס' טריף:

פעם שלישית. בבקשה תצא.

רון נחמן (הליכוד):

אני מבקש — — —

היו"ר ס' טריף:

תצא בבקשה מן האולם.

רון נחמן (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אתה לא יכול להתפרץ בחוצפה תמיד ולדבר.

רון נחמן (הליכוד):

מה הדיקטטורה הזאת?

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש שתצא מן האולם.

רון נחמן (הליכוד):

מה הדיקטטורה?

היו"ר ס' טריף:

כדי שתבין שאתה לא יכול להתפרץ תמיד.

רון נחמן (הליכוד):

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך לצאת.

רון נחמן (הליכוד):

מה הדבר הזה כאן?

היו"ר ס' טריף:

אני אבקש מחבריך להסביר לך ---

רון נחמן (הליכוד):

תקרא לסדרנים להוציא אותי. אני לא אצא.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש שהסדרנים לא יוציאו אותך, אלא אתה תצא.

רון נחמן (הליכוד):

— — — ההתנהגות של היושב-ראש.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך, אל תחלק לי ציונים.

רון נחמן (הליכוד):

תתבייש.

היו"ר ס' טריף:

תתבייש אתה במה שאתה אומר. אתה מבזה את כל הכנסת בהתנהגות שלך. בושה איך שאתה מתנהג. לא מדברים ככה.

רון נחמן (הליכוד):

היום ביזית את התקנון. עכשיו אתה מאשים אותי.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך. אני מבקש ממך, תצא מן האולם. כך לא מתנהגים. אני בכל זאת מבקש להסביר. חבר הכנסת רון נחמן.

רון נחמן (הליכוד):

בושה.

(חבר הכנסת ר' נחמן יוצא מאולם המליאה.)

היו"ר ס' טריף:

אדוני שר התעשייה והמסחר, צדקת שבנושא הזה יש ביזיון לממשלה. חברי הכנסת, אתם מפריעים לי. חרגתי מהתקנון מבחינה זו שנתתי למסור הודעה אישית לא בסוף הישיבה, וזה לא התקדים הראשון שהיה בכנסת הזו. חברי הכנסת, היו תקדימים.

חברי הכנסת, אולי נשמע זה את זה? חבר הכנסת צוקר, תעזור לי, נשמע זה את זה. אני מסביר לשר התעשייה והמסחר, שבכל זאת הנושא הזה והחוק הזה הוא חריג מיסודו.

לכן, כאשר הממשלה באה בשני קולות, ואתה מייצג את הממשלה, ושר אחד מבקש להביע את דעתו בהודעה אישית, חשבתי שזה יהיה הגון לאפשר לו את זה ולאפשר לחברי הכנסת שרוצים להצביע על העניין הזה, לנהוג בצורה חריגה על סמך תקדימים שהיו. זו היתה עמדתי. הסעיף הזה בתקנון הוא בכלל קצת בעייתי מבחינה זאת.

בעניין הזה הוחלט על-ידי, כדי לאפשר – – –

חברי הכנסת, אכריז על הפסקה אם תמשיכו כך. אולי נירגע קצת. אי-אפשר כך.

כדי לשמוע את הודעתו של השר לאיכות הסביבה וגם את תשובת שר התעשייה והמסחר – אני חושב שביצעתי את חובתי כלפי הכנסת, כלפי חברי הכנסת, כי אם היה ויכוח בממשלה והיה צריך להביא אותו באיזו צורה לכאן, כולם שמעו את העמדות האלה.

חבר הכנסת דוד מנע, רצית לומר משהו, בבקשה מהמקום.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני השר, הערה קטנה בשביל העתיד. לא היה תקדים – ואני מציע שמה שנעשה יישכח – עוד לא היה תקדים, שהודעה אישית נמסרה תוך כדי דיון. לא היה תקדים.

בנימין טמקין (מרצ):

ה'יה.

נעמי חזן (מרצ):

יורם לס (העבודה):

היו"ר ס' טריף:

היו תקדימים, חבר הכנסת מנע.

דוד מנע (הליכוד):

התקנון אומר שהודעה אישית נמסרת בסוף היום. יצרו תקדים שהיא נמסרת בסוף הדיון הספציפי. אבל בתוך מהלך הדיון, באמצע סדר הדוברים, לא היה תקדים.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אני רוצה להודיע לך שתקדימים היו. הנושא בדוק. לכן נמשיך את הדיון. עד כאן הפרק הזה. חברי הכנסת יוכלו להמשיך ולהתייחס, ואני מזמין את חבר הכנסת אברהם פורז; הוא איננו. אני מזמין את חבר הכנסת פני בדש. אחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

פני בדש (צומת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כשם שיש פה ויכוח סוער בין השרים, גם לי היתה התלבטות קשה מאוד לגבי הצבעתי בחוק הזה.

מצד אחד, בגלל צו בית-המשפט, מפעלי ים-המלח נמצאו במצב שהם עובדים ללא היתר, ובעצם הם מפעלים לא-חוקיים, והיה צורך בהסדרת כל הנושא החוקי של המפעלים הקיימים. מצד שני, יש

בעיה. במדינת ישראל קשה לתת אוטונומיה ועצמאות בעניין חוק התכנון והבנייה לאזור מסוים או למפעלים מסוימים, ובמיוחד כאשר הוועדה המחוזית בדרום עובדת ביעילות רבה והיא כמעט במתכונת של ול"ל ואין בעיה של פקקים או עצירה של תוכניות במסגרת הזו.

אני תומך בהצעת החוק הזו לשנה. אני חושב שבשנה זו צריך להביא את כל המפעלים להסדרה חוקית, כל המפעלים הקיימים. אני מתנגד להמשך תחולת החוק – – –

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אנא מכם. בבקשה. חברי הכנסת, אודה לכם אם תדברו יותר בשקט.

פיני בדש (צומת):

אני מתנגד להמשך תחולת החוק מעבר לשנה, מבחינה זו שמפעלי ים-המלח יקבלו עצמאות בנושא התכנון והבנייה, כי מחר יבואו מרמת-חובב ויבקשו גם הם עצמאות בנושא התכנון והבנייה, נמל אשדוד יבקש אותו דבר, וכל חבל ארץ במדינה יבקש שחרור עבור עצמו.

בנימין טמקין (מרצ):

אם הם מבקשים את זה לשנה, ניתן להם?

פיני בדש (צומת):

לשנה – כן.

בנימין טמקין (מרצ):

לכולם?

פיני בדש (צומת):

לא. עד היום הם עבדו על בסיס של זיכיון.

מאיר שטרית (הליכוד):

אבל אין להם זיכיון.

פיני בדש (צומת):

חבר הכנסת טמקין, עד היום עבדו מפעלי ים-המלח על בסיס של זיכיון שהיה להם. רק הפסיקה של בית-המשפט שינתה את הסטטוס הזה של הזיכיון והעמידה אותם במצב אבסורדי, שהם עובדים ללא היתר. היום יש שם הרבה מאוד תכנון של מפעלים בהקמה, שנתקעים בגלל העניין הזה. אני חושב שצריך לתת להם את השנה הזו כדי להתארגן להסדרת המפעלים מבחינה חוקית. אני מתנגד להארכת תוקף החוק עוד בשנה.

אני לא יודע אם מותר לי לבקש, אבל אני מבקש להעביר את הנושא לדיון בוועדת הפנים, ולא בוועדת הכספים או בוועדה אחרת, כי חוק התכנון והבנייה מקומו בוועדת הפנים והדיון צריך להתקיים שם. תודה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שאול יהלום, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אין כל ספק שהוויכוח בין שני שרי הממשלה, שהיינו עדים לו, לא מוסיף כבוד לממשלה, לא מוסיף כבוד לכנסת, והוא מעיד, לא רק בתוכנו אלא בסגנונו על משבר בין שני השרים ובוודאי בין שתי גישות.

אין כל ספק, אף שאני מדבר כחבר כנסת מהאופוזיציה, שגם השרים התומכים בחוק, כמו שר התעשייה והמסחר ושר האוצר, אין להרגיש כלפיהם שהם זנחו לגמרי ערכים של איכות הסביבה ושמירת הטבע וכל הדברים שאנשי איכות הסביבה והחברה להגנת הטבע עוסקים בהם. יש כאן בעיה של התנגשות בין שתי גישות.

אני מציע לשר התעשייה והמסחר ולשר האוצר לשים לב, שבשלב זה, לעניות דעתי, אין להם רוב להעברת החוק, ואני לא מציע שהם יגישו את החוק כפי שהוא ויגידו לאנשי מפעלי ים-המלח: אנחנו עשינו מאמץ, אנחנו עשינו למענכם, אבל למעשה החוק הזה ייכשל. על-פי מספר חברי הכנסת הנמצאים ועל-פי הגישות, אין לכם רוב.

אי לכך, ואני אומר את זה כתומך בחוק, אני מציע לכם בדברי הסיכום לתת פתרון סביר כדי שיעביר חברי כנסת לצד השני – של תמיכה בחוק. הפתרון יכול להיות כפי שמציע אותו חבר הכנסת דוד מגן,

לדוגמה, שהחוק יעבור לוועדה שמודעת לנושא איכות הסביבה כדי שבועדה תתקדם החקיקה בד בבד עם שמיעת אנשי איכות הסביבה והחברה להגנת הטבע, לעניין תיקונים מסוימים בחוק. זה יכול לבוא עוד בכמה דרכים. אבל אני פונה אליכם מכאן, למען הצלחת החוק, למען פיתוח מפעלי ים-המלח, למען התעסוקה, שכל כך חשובה במצב של 190,000 מובטלים במדינת ישראל, לתת פתרון מעשי לבעיות שמעלים חברי כנסת, לא לזלזל בהן, כדי להעביר את החוק ולא לטרפד אותו. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אני מזמין את חבר הכנסת חיים אורון.

חיים אורון (מרצ):

אני מוותר.

היו"ר ס' טריף:

אני מודה לך. חבר הכנסת מיכאל איתן ביקש להעביר את זכות הדיבור. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא אשתתף בהצבעה הערב משום שאיני מרגיש בשל מבחינת המידע שבידי להכריע בין שתי הגישות, ואני חושב שההכרעה היא קשה. אני חושב שמבחינה יסודית אנחנו לא יכולים בשום פנים ואופן להתעלם מהבעייתיות של חוק התכנון והבנייה. אנחנו שומעים כאן פעם אחר פעם חברי כנסת שעולים ואומרים, שכשאנשים צריכים להוסיף חדר, צריכים לעשות שינוי, פתיחת חלון, לפעמים הוספת מרפסת או סגירת מרפסת, או במקרים אחרים יזם שרוצה להקים בית-מלון, אלה צריכים להתמודד מול חוק בלתי אפשרי, מול ביורוקרטיה אדירה, וכאן אנחנו עומדים בזה אחר זה ואומרים שהמצב הזה הוא בלתי אפשרי.

לידיעת כולנו, חוק התכנון והבנייה קובע, שגם חפירת בור מחייבת רישוי והליכה במסלול, אותו מסלול סזיפי אין-סופי. והנה אנחנו עוסקים בחברה, שמטבע הדברים עשרות, מאות ואלפי פעולות שלה קשורות בחפירות, בפעולות שצריכות רישוי, ואנחנו אומרים היום בעצם, שההכרעה שלנו עלולה להוביל אותה למצב, שהיא תצטרך לעבור אותו מסלול בלתי אפשרי לאדם שצריך פרויקט אחד.

מצד שני, בארץ אין די מודעות לנושא של איכות הסביבה. ואני אומר שלא בדקתי, אני לא יודע, ואני שם את עצמי כמי שאומר שאני אצביע עבור החוק מתוך מגמה להקל את הביורוקרטיה, לאפשר את העבודה, לדאוג לתעסוקה, אבל אני רוצה להיות גם משוכנע, לאחר בדיקה מעמיקה, שלא פגעת בנכס היסטורי של המדינה הזאת, באיכות הסביבה, באוצרות הטבע הכי חשובים, בתהליכים שהם

לא הפיכים. אני לא חושב שאנחנו צריכים לאפשר בקלות יתירה עשיית רווחים מידיים כביכול על חשבון העתיד היותר-רחוק.

אני חושב, אדוני השר לאיכות הסביבה, שזה נכון גם בנושאים המדיניים. אני חושב שאנחנו לא צריכים, מול קשיים, לשעבד את העתיד ולהגיד: בוא נרוויח שלום עכשיו. אבל, חס וחלילה, אנחנו מאבדים הישגים או נכסים מדיניים, שעלולים לסבך אותנו בעתיד. מבחינת ראיית העתיד והצורך לראות את העתיד אני אומר: נכון, צריך לבדוק שאנחנו לא פוגעים בעתיד.

שר האוצר א' שוחט:

אולי תשמע את הנימוקים ותשתכנע להעביר את זה בקריאה ראשונה?

מיכאל איתן (הליכוד):

אני קיבלתי את ההחלטה, ומאחר שהרגשתי שאני לא בשל להשתתף בהכרעה, הודעתי על כך, ובהתאם לכך אדם מסוים עזב את הישיבה. לכן לא יהיה זה הוגן מצדי, גם אם אשתכנע, שאשנה את החלטתי.

חבר הכנסת רון נחמן ביקש ממני לומר דבר בשמו לשר התעשייה והמסחר – שהוא היה תומך בחוק הזה, אבל בין שאר הנימוקים שלו, והטענה של אבטלה, הוא מבקש שלא ינהגו מנהג איפה ואיפה, שהשר ידאג לתעסוקה לא רק בים-המלח, שזה חשוב, אלא ידאג גם לתעסוקה באזור התעשייה ברקן, לא ייבש אותו ויגרום שם לאבטלה נוספת. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת יגאל ביבי – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

אלי גולדשמידט (העבודה):

מוותר.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו; חבר הכנסת זבולון המר – איננו; חבר הכנסת רן כהן – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, רבותי השרים, אני מוכרח להגיד שאני תמה על הוויכוח שהתחולל בממשלה. מפעלי ים-המלח עובדים כבר 45 שנה תחת זיכיון. ועם כל הכבוד לאיכות הסביבה, ואני חסיד של איכות הסביבה, אינני מקבל שדווקא ברגע זה, אם לא יניחו חרב על הצוואר של מפעלי ים-המלח, כל בעיות איכות הסביבה יפרצו בבת אחת וייצרו אסון אקולוגי. לא בוער – – –

תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — —

מאיר שטרית (הליכוד):

תמר, לא הפרעתי לך.

לא בוער דבר. המפעלים האלה מעסיקים 13,000 איש, מייצאים 16% מהתל"ג של מדינת ישראל. עם כל הכבוד לכל המפעלים האחרים, להם יש זיכיון שאין לשום מפעל אחר, וזה מפעל מורכב ומסובך. היה כבר דיון בעניין זה בוועדת הכספים של הכנסת, והשתתף בו יושב-ראש הנהלת מפעלי ים-המלח. שאלתי: מדוע אתם לא יכולים להיכנס למסגרת הליכי תכנון? הוא אמר: אנחנו לא מתנגדים להיכנס להליכי תכנון, אבל בצורה הגיונית, כדי שלא ניתקע בבירוקרטיה, וקבלת כל רשיון תיקח מאה שנה.

אני חושב שצריך ליצור בשבילם את האפשרות ואת ההזדמנות לעשות את זה בדיון מסודר, ולא כשחרב מונחת על צווארם.

אני לא השתכנעתי מהנימוקים – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

סליחה, אני חושב שאתה טעית כשאמרת שהם מייצאים 15% מהתל"ג. התל"ג שלנו הוא 180 מיליארד שקל. 15% הם 22 מיליארד שקל.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת איתן, זה זמנו של חבר הכנסת שטרית.

מאיר שטרית (הליכוד):

התל"ג שלנו הוא 60 מיליארד שקל.

קריאות:

דולר.

מאיר שטרית (הליכוד):

60 מיליארד דולר. סליחה, התכוונתי לדולר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אבל האחוז אינו משתנה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שטרית, זה זמן, אני מבקשת.

שר האוצר א' שוחט:

— — — 15% מהיצוא שלנו, לא מהתל"ג.

מאיר שטרית (הליכוד):

מהיצוא שלנו, בסדר.

מיכאל איתן (הליכוד):

אז תקן את זה.

מאיר שטרית (הליכוד):

תיקנתי.

אני חושב שבנתונים הנוכחיים, כאשר המפעל נכנס להשקעות ענק, שלא תיגמרנה מחר, אלא בעוד שנה או שנתיים – והרי כל העניין הזה לא היה מתעורר אילו לא היתה פסיקה בבית-משפט בשל תביעה של מלון בים-המלח. איפה היו כל הגורמים של איכות הסביבה ושל החברה להגנת הטבע עד לפסיקה של בית-המשפט? פתאום התעוררו כולם. מה קרה?

אני לא מבין את הבהילות הזאת. צריך לתת להם זמן. הוראת השעה הזו נותנת להם זמן של שנה, שבה מוקמת ועדה מיוחדת בהשתתפות יושב-ראש הוועדה המחוזית או סגנו, מתכנן מחוז הדרום או נציגו, יושב-ראש הוועדה המקומית או נציגו, מהנדס הוועדה המקומית או נציגו, נציג השר לאיכות הסביבה, נציג שר התיירות. אז הוועדה הזו אינה מוסמכת להחליט אם גורמים לפגיעה באיכות הסביבה, כן או לא? מה השיגעון הזה שאחז בכם? אני לא מבין את ההיגיון הזה. תאמינו לי, 45 שנה זה עבד. אני לא רואה את הנזק הגדול שייגרם במדבר אם עוד טרקטור ייקח כמה כפות חול. הגיעו למקומות האלה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

אל תזלזל.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני לא מזלזל, אבל אני גם לא – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

ואם תראה אחר כך שזה לא כך, אז תגיד "טעיתי"?

מאיר שטרית (הליכוד):

מיקי, אני לא מזלזל, אבל גם אתה אל תגזים. אני אומר לך שאם אני צריך לשים על כף המאזניים עבודתם של 13,000 איש בייצוא של 17% מהיצוא של מדינת ישראל, לעומת הנזק בספק שאולי ייגרם בשנה הזו – – –

דוד צוקר (מרצ):

ממש כך זה עומד. נכון?

מאיר שטרית (הליכוד):

כן, כך זה עומד. ואני אסביר לך למה – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שטרית, זמנך תם.

דוד צוקר (מרצ):

לו היו הדברים כל כך פשוטים, לא היו ההתלבטויות.

מאיר שטרית (הליכוד):

דדי, אני אסביר לך למה ככה זה עומד.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת שטרית, זמנך תם. סיים במשפט.

מאיר שטרית (הליכוד):

אני כבר מסיים, גברתי היושבת-ראש.

אני אסביר לך למה ככה זה עומד. תבין, ברגע שיש פסיקה של בית-משפט מחוזי, אם אתה לא מעביר את החוק הזה, הרי האחראים במפעל, הדירקטורים וההנהלה אסור להם לקחת על עצמם המשך בנייה או תפעול או הקמת מתקנים במפעלי ים-המלח – – –

דוד צוקר (מרצ):

במתכונת הקיימת.

מאיר שטרית (הליכוד):

לא, הם לא יכולים. הם צריכים להפסיק לאלתר, כיוון שאם גם בערעור שהם יגישו ייפסק שזו היתה פסיקה נכונה, הם ביצעו עבירה פלילית וייתנו עליה את הדין באופן אישי. אז מה אתה רוצה, לסכן את כל העניין, או שהם יפסיקו את העבודה במפעל?

לכן, רבותי, אני מציע כן לאשר את החוק. אם יש איזה תיקון שיבטיח שבאמת אפשר לסדר את זה, יכול להיות שבועדה יימצא הפתרון. לא יימצא פתרון, אזי בתוך שנה חזקה על הממשלה ועל המפעל שיגיעו להסכמה בדבר חוק אחר. ואז לא יכולים לבוא לכנסת ולהגיד לנו: תעשו דחייה נוספת לשנה נוספת. כי אנחנו לא ניתן אז דחייה לשנה נוספת. תבוא בעוד שנה עם חוק שיפתור את הבעיה, את התכנון ואת הבנייה, נתמוך בו בשתי ידיים. אבל מה הבהלה הגדולה עכשיו?

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת בנימין טמקין. אחריו – שר האוצר, על-פי סעיף 50.

קריאה:

הודעה אישית?

היו"ר ע' מאור:

לא הודעה אישית. על-פי סעיף 50 בתקנון, חבר הממשלה המדבר בשמה רשאי לבקש את רשות הדיבור בכל שלב משלבי הדיון.

אברהם בורג (העבודה):

שר התעשייה והמסחר כבר דיבר בשם הממשלה.

היו"ר ע' מאור:

שר האוצר, ואחריו – חבר הכנסת בנימין טמקין. בבקשה, אדוני השר.

שר האוצר א' שוחט:

זו לא הודעה אישית, חבר הכנסת צוקר.

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני רוצה להגיד כמה מלים על הצעת החוק הזו, ואני רוצה להגיד מדוע אני תומך בכל לב באישור החוק ובהעברתו, ומדוע אני חושב שהמהומה שנעשית סביב החוק היא בלתי רלבנטית, לא שייכת לעניין. היא חוטאת לחוק, שבא לשפר מצב לעומת מה שהיה במשך עשרות שנים. יש כאן התחסדות והצגת העניין על-ידי המשרד לאיכות הסביבה וכל אלה שדוחים את החוק בדרך שלא מתקבלת על הדעת.

היה משטר תכנון מסוים במפעלי ים-המלח, לטוב או לרע, וכך הוא היה קיים עשרות שנים. כך הוקם המפעל, מפעל לכלור ומפעל לברום, מפעלי ים-המלח והבריכות, תחנות הכוח וכל מה שיש שם באזור. וקרה מה שקרה, והתעוררה בעיה משפטית בין מלון "מוריה", נדמה לי, לבין מפעלי ים-המלח, ובית-המשפט פסק: מה שהיה, לא יהיה. מהיום – הליכי תכנון רגילים.

מי שמכיר את המשמעות של הליכי תכנון רגילים יודע, שאי-אפשר לעשות את זה ברגע. ואז באה הממשלה ועשתה מעשה נכון, לדעתי. בדיונים בהרכב של שישה שרים, חמישה היו בעד, והממשלה אמרה: תראו, רבותי, יש מצב ביניים. אי-אפשר לפתוח בהליך תכנון רגיל מיד. לכן בואו ניתן אתנחתה. ראשית, נתחייב שבתוך חצי שנה יוגש חוק. אני לא יודע מה יהיה החוק, ובוויכוח שהיה לי עם השר לאיכות הסביבה הוא טען כלפי, שבעצם אני רוצה שהחוק יהיה אי-חוק. אמרתי לו: אתה לא קורא נכון את הדברים.

יכול להיות שיצטרכו חוק מיוחד, יכול להיות שיצטרכו תנאים מיוחדים. על כך גם הסכים השר לאיכות הסביבה. אבל אי-אפשר להצמיד אקדח לרקתה של הכנסת ולרקתה של הממשלה ולהגיד: היום תקבלו את דעתי. אני רוצה שיקול דעת בעניין. אני רוצה לשקול איזה חוק צריך להיות. אני מכיר את חוקי התכנון והבנייה, וכל אלה שמדברים בשם העניין הצודק, אינם צודקים. הם עושים דבר והיפוכו.

האם ראינו את המצב לעומת המצב הקודם? קודם לא היתה ועדה, קודם לא היתה שום מערכת, לא מערכת ראשונית שתסנן את העניין, וגם לא מערכות של ערעור. שני הדברים האלה מצויים בחוק החדש, שהוא חוק לשנה. קודם לא היה צריך שום דבר, לא היה צריך כלל להתייעץ עם מישהו, אפשר היה לעשות מה שרוצים. לא זאת התמונה עכשיו, ומדובר בכמה אובייקטים גדולים, אבל זה מוגדר וכתוב.

הממשלה מתחייבת בחוק, שבתוך חצי שנה היא תבוא עם חוק, ואינני יודע עם איזה חוק. אני אומר לכם בכל האמת והכנות, שאני גם לא יודע מה תהיה עמדותי כאשר יהיה הדיון על חקיקת הקבע בנושא הזה. יכול להיות שאהיה קרוב מאוד לחוק התכנון והבנייה, יכול להיות שיצטרכו הקלות מסוימות. אבל לבוא היום ולהתחסד, כשמדובר באנשים שחלק מהם לא היו בים-המלח מעולם ואין הם יודעים במה מדובר, ולהגיד שזה צריך להיות בדיוק לפי חוק התכנון והבנייה, ולמה צריך שיהיה כאן הבדל, כי מה יגידו מחר לבעל בית-חרושת ללקרדה שלא רצו לתת לו היתר מיוחד באזור

התעשייה באבן-יהודה – האם באמת זה אותו דבר? האם זו הגישה? את הטיעונים האלה שמעתי באוזניים שלי.

שמעתי התחסדות בעניין הצדק, בעניין שוויון בפני החוק. על מה מדברים בעצם? מדברים על חברה שהיתה במצב נתון, משוחררת מכל פיקוח, שנכנסת למשך שנה לתהליך חקיקה שיש עליו פיקוח, לרבות שלב א' ולרבות ערר לאחר מכן. מה בעצם רוצים? הם רוצים שיפסיקו שם את הכול, ובמשך שנתיים יעסקו בתכנון ויגישו תוכניות מתאר בסקרים סביבתיים? אין עושים זאת בבת-אחת, חבר הכנסת בורג. ואני יפה נפש לא פחות ממך, והיו לי מלחמות אקולוגיות בתפקידי כראש עיר, לא פחות משהיו לי; מלחמות על פוספטים, על מלט ועל כל מה שאתה רוצה, והיו אלה קרבות קשים, וגם ניצחתי בהם בדרך כלל.

אבל לבוא ולהגיד לחברה: היום תתחילי את הסיפור מההתחלה, ותואילי לחכות כי המשרד לאיכות הסביבה חושב שעד עכשיו זה היה סדום ועמורה, וממחרת זה יהיה משהו אחר. יש מערכת שבודקת את העניין, יש מערכת ערר, יש רשימה מוגדרת.

אברהם בורג (העבודה):

רק לבעל הזיכיון מותר להגיש ערר. אני לא יכול להגיש ערעור.

שר האוצר א' שוחט:

אז תתקן את החוק בקריאה השנייה ובקריאה השלישית, אם יש בעיה. אם יש בעיה כזאת או אחרת, מצב לא הגיוני, אפשר לתקן. אבל אי-אפשר לנהל מלחמת גוג ומגוג על העניין הזה. על מה אנחנו מדברים? – על מפעלי ים-המלח, ששנים לא היו צריכים לשאול אף אחד, והיום הם צריכים. מדובר בשנה, מדובר במספר פרויקטים ידוע. אז ייקוב הדין את ההר. הדין הזה הוא כמו לגבי תחנת הכוח בחדרה, זה בדיוק אותו דין, זה בדיוק אותו מצב.

אברהם בורג (העבודה):

למה לא?

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת אברהם בורג, אתה לא מסכים ואתה לא מבין למה לא, זה בסדר.

אברהם בורג (העבודה):

אני לא מסכים אתך, ואתה טוען כלפי שאני משתמש בדמגוגיה. תטען לגופו של עניין.

שר האוצר א' שוחט:

אני אגיד לך למה לא, כי עשרות שנים היה משטר תכנוני מסוים, והוא במקרה – – –

קריאה:

— — —

שר האוצר א' שוחט:

סלח לי, הוא נפסק בגלל העניין של הפסיקה. יכול להיות שלמחרת היה השר לאיכות הסביבה עושה אותו דבר.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

— — —

שר האוצר א' שוחט:

יכול להיות. יש לי עוד כמה ספקות, כי יש אלף דברים שצריך לתקנם, ולא מספיקים לעשות את הכול.

אברהם בורג (העבודה):

תן לו רשימה.

שר האוצר א' שוחט:

אני אתן לו רשימה.

קרה מה שקרה. צריך לעבור את הפאזה הזאת באיזו תקופת ביניים. שום דבר בחיים לא נחתך בצורה כזאת. הדברים הרבה יותר מורכבים, יותר מסובכים. אז מחמירים את המצב. גורמים לכך

שיש גוף שצריך לאשר, יש גוף שמערער, מתחייבים שבתוך חצי שנה יביאו חקיקה. אני יודע מה הנימוק העיקרי, שהיום אפשר ללחוץ. יש הרגשה, שבדרך כזאת – השר לאיכות הסביבה ואחרים חושבים שהם יכולים ללחוץ על פתרון שאני צריך להסכים לו, שאני לא יודע מה תהיה עמדתי. אני יודע שהשר לאיכות הסביבה חושד בי שיש לי כבר עמדה שהיא לית דין ולית דיין, זה מה שהוא חושב.

אברהם בורג (העבודה):

תשובה אתה לא רוצה לקבל?

שר האוצר א' שוחט:

לא, אני שמעתי זאת מהשר יוסי שריד כמה פעמים. אני אומר לכם, ואני אומר זאת מעל בימת הכנסת: אין לי עמדה. אני רוצה להשתכנע מה באמת צריך לעשות שם. כפי שאמרתי, גם השר לאיכות הסביבה אמר שהוא לא חושב שהחוק יהיה אותו דבר. הוא אמר משהו על לוח זמנים. אני לא רוצה להיכנס לזה עכשיו.

אני אומר לכם, רבותי חברי הכנסת, אני שלם עם עצמי בנושא של איכות הסביבה, אני שלם עם עצמי לגבי הבלמים שיש בחוק הזה כהוראת שעה, אני שלם עם עצמי לגבי העובדה שבתוך חצי שנה אני צריך להגיש חוק שיתאים למציאות הקיימת וגם יתאים לצורכי איכות הסביבה ולחוק התכנון והבנייה. אני לא בא ואומר: לחזור, מה שהיה הוא שיהיה, כמו שהדברים היו לפני כל כך הרבה שנים. אני לא אומר זאת. אבל אני אומר: אלוהים אדירים, תנו לבצע את ההשקעות האלה. לא קרה שום אסון. יש שני גופים שיבדקו את העניין. אנחנו לא מציעים לחזור אחורנית.

אני רוצה להגיד לכם מה היה החוק כשנתמנתי לשר האוצר. ההצעה היתה להגיד שחוזרים אחורנית למשך שנה, בלי כל הפירוטים האלה. לא ועדה ראשונה, לא ועדה שנייה, לא התחייבות, כלום. כהוראת שעה – מה שהיה הוא שיהיה, השנה. חלה התפתחות מאז, הגיעו לכמה דברים.

אני גם לא מזלזל בקצב ההשקעות, אני לא מזלזל ביצירת מקומות עבודה. באים ואומרים, מצד אחד

--

היו"ר ע' מאור:

אדוני השר, בבקשה לסיים.

שר האוצר א' שוחט:

אני כבר מסיים.

– – עומדים כאלה שדואגים למדינת ישראל בצד האקולוגי, בצד של איכות הסביבה, ובצד השני עומדים אלה שרוצים את הפיתוח. אני אומר לכם, לא זה הקונפליקט האמיתי. הקונפליקט האמיתי הוא בניסיון של השר לאיכות הסביבה ללחוץ את הממשלה, דרך הכנסת, לקבל את עמדתו, בלי דיון ענייני. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת בנימין טמקין, אחריו – חבר הכנסת עמנואל זיסמן, ואחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

בנימין טמקין (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אדוני שר האוצר, אתמול עמדתי כאן, ועם חבר הכנסת מאיר שטרית הצענו הצעת חוק שבאה לטפל בקבוצה קטנה של אנשים, שהולכת ומתמעטת – גמלאי משרד התקשורת. הצענו לתקן עוול שנגרם להם במשך הרבה שנים.

אתה אמרת – אומנם לא היית פה אתמול – בדיון הקודם, בקריאה הטרוומית, כשניגשתי אליך כדי לנסות ולשכנע אותך, אמרת לי שיש לך התנגדות עקרונית לעניין, לא לגופו של עניין. מה ההתנגדות העקרונית שלך? הרי אם ניתן ל-3,000 העובדים האלה שנגרם להם עוול, וכולם יודעים זאת, כי גם אתה הצבעת בעד החוק הזה בפעם הקודמת, אם נטפל בהם יבואו אחרים ויבקשו בדיוק אותם תנאים, ויש הרבה אנשים כאלה. דיברנו על מחיר – חבר הכנסת מיכאל איתן, אתה זוכר את הדיון אתמול – של 7 מיליוני שקלים, ועל קבוצה שכולם יודעים שנגרם לה עוול קשה ביותר. אבל מה, יש עיקרון חשוב, תבואנה לכאן קבוצות אחרות, איך אפשר? אני מתנגד באופן עקרוני.

אני בטוח שיש הרבה חברות גדולות שנתקלות בבעיות כאלה או בבעיות אחרות בתחומים אחרים. הרי אותם דברים שאתם אומרים עכשיו על איכות הסביבה – – –

שר האוצר א' שוחט:

איזו חברה היתה כמו מפעלי ים-המלח?

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

חברת החשמל, בתי-הזיקוק.

קריאה:

לא נריב עם הממשלה.

בנימין טמקין (מרצ):

הנושא איננו רק נושא של איכות הסביבה; הרי אפשר להשתמש באותם ארגומנטים עצמם בכל מקרה ומקרה, כדי לקבוע, למשל, בחוק שכר מינימום – אני יכול לחשוב על מקרים רבים שבהם אפשר לטעון טענה אמיתית, שאפשר להציל מפעלים כאלה ואחרים על-ידי פגיעה בכוח עבודה מאורגן, על-ידי פגיעה בחוק שכר מינימום, על-ידי פגיעה בבטיחות בעבודה. אפשר לחשוב על כל דבר. מי מסוגל לבקש מאתנו לפעול פה ביעילות רבה כל כך, אם לא הקבוצות הגדולות בעלות החוזק, בעלות היכולת, בעלות ההשפעה?

אנחנו באים היום לקבוע פה עיקרון פשוט ביותר. חבר הכנסת פני בדש, שמעתי אותך כל זמן שדיברת. אמר חבר הכנסת פני בדש: אני תומך בזה לשנה. אבל אחר כך, יש רשימה שלמה של מפעלים, שאני יכול לחשוב שהם יכולים לבקש להפסיק לשנה את חוק שכר מינימום – – –

פני בדש (צומת):

להם לא היה זיכיון.

בנימין טמקין (מרצ):

אתה אומר לי שהיה מצב שפוטנציאלית יכול היה לפגוע באיכות הסביבה, או היה מצב שפוטנציאלית יכול היה לפגוע בתנאי העובדים, או היה מצב שיכול היה לפגוע בבטיחות בעבודה – מכיוון שהוא נמשך הרבה שנים, ובג"ץ שם לו קץ, אנחנו צריכים אוטומטית לתת לו שנה. אנחנו כבר יודעים את העניין הזה, כי כמו הרבה חוקים אחרים – חוק ההסדרים וכדומה – ששנה אחרי שנה הם באים לכאן רק לשנה. אני חושב שתפקידו של השר לאיכות הסביבה לדאוג לעתידם של ילדי ישראל, שיהיה להם מקום שאפשר יהיה גם לנשום בו. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו; חבר הכנסת סילבן שלום – איננו. חבר הכנסת אברהם בורג, אחריו – חבר הכנסת עמיר פרץ, ואחריו – חבר הכנסת סאלח טריף.

אברהם בורג (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, רבותי חברי הממשלה, ראשית אני מבקש להתייחס לפסקה מסוימת בדבריו של שר האוצר. אדוני שר האוצר, דומני שתיטיב לעשות, כאשר אתה מקיים ויכוחים, אם תתווכח לגופו של עניין ולא לגופו של מתווכח.

שר האוצר א' שוחט:

האם אני פגעתי במישהו?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אברהם בורג (העבודה):

השר מיכה חריש, בבקשה.

שר האוצר א' שוחט:

מי שמדבר.

אברהם בורג (העבודה):

נכון, מי שמדבר, אני מדבר. אתה יכול להזיז את הראש כמה שאתה רוצה. אינני מבין למה אתה נכנס לתוך הפינה הזאת. אל תהפוך את הנושא לפרסונלי. אתה עוד לא ראש ממשלה, בשביל לעשות ככה בידיים. כשתהיה ראש ממשלה תזיז ככה את הידיים. עד אז, אני מבקש ממך, זו פריבילגיה ששמורה לראשי ממשלות בלבד.

אני מתנגד לחוק המוצע היום על-ידי הממשלה.

דוד מנע (הליכוד):

אני חייב לציין שהדיון מעניין היום.

אברהם בורג (העבודה):

כן, מרתק.

אני מתנגד לחוק המוצע היום על-ידי הממשלה, משום שאני חושש מכמה דברים. דומני שאפילו השר לאיכות הסביבה יגיד, שלגבי הוראת השעה אין לו בעיה. הוא שואל את עצמו כמה שאלות. שאלה אחת היא, מה השעה? כמה זמן לוקחת שעה? וכאשר תיגמר השעה הזאת, מה יהיה אז? מי לידנו יתקע שבעוד חצי שנה לא יבואו, למשל, ויגידו: תראו, אבל צריכים להפריט את "כימיקלים לישראל", וצריך להמשיך את גן-עדן החקיקתי הזה, כי זה נוח למכור כך את המפעל. ואז יבואו ויגידו: בואו נאריך עוד ברגע את השעה. ואין לי הבטחה, לא בחוק ולא בהבטחת שרים, שאם נגיע למצב שבתום השעה הזאת, קצרה או ארוכה, אדוני שר האוצר – – –

שר האוצר א' שוחט:

אני מקשיב לך.

אברהם בורג (העבודה):

אני בטוח, עם הפה פתוח.

שר האוצר א' שוחט:

יש לך היום הערות – – –

אברהם בורג (העבודה):

אתה התחלת. אין לי שום הבטחה מה יהיה המצב כאשר תיגמר השעה הזאת. אם היית אומר לי, שבתוך שנה או בתוך השעה הזאת, ככל שהיא מוגדרת, אנחנו חוזרים לחוק התכנון והבנייה הקיים, היה על מה לדבר. אבל מה אתה אומר לי? אתה אומר לי: לא גיבשתי את דעתי. אני רוצה ממך מלה אחת. ויגיד לך השר שריד, הוא אמר את זה בפורומים אחרים, שלא מעניינים את המליאה כרגע, כי לו הוא היה יודע שבתום השעה הזאת, אם לא יושג הסכם, אז זה יחזור לחוק התכנון והבנייה הקודם – היום, עכשיו, יש לך רוב במליאה לחוק. אבל אם לא, מה יקרה? תיגמר השנה הזאת, ואתה תבוא לתוך הכאוס הקיים היום, ואותו תוהו ובוהו יימשך. אז מה הרווחתי?

שר האוצר א' שוחט:

לא.

אברהם בורג (העבודה):

בוודאי. זה המצב החוקי נטו, אדוני השר.

שר האוצר א' שוחט:

חבר הכנסת בורג, אם כעבור שנה לא יהיה חוק, תפקע הוראת השעה, והמצב – – –

אברהם בורג (העבודה):

יופי. מה זה אומר? שזה חוזר למצב הלא-חוקי? אני רוצה שתגיד לי, כשר שאמון על מימוש חוקי מדינת ישראל, שלא יעלה על הדעת שבתום הוראת השעה זה יחזור למצב של אין-חוק. כי אם כך, מה הרווחתי?

שר האוצר א' שוחט:

יש חוק. זה לא אין-חוק.

אברהם בורג (העבודה):

לא, אין-חוק; זה אין-חוק. זו פסיקת בית-משפט. זה לא חוק התכנון והבנייה הקיים.

הנקודה הבאה. יש כאן ויכוח – ואדוני השר, אל תתעלם ממנו – בין שני אינטרסים גדולים: אינטרס אחד הוא מולך הפיתוח, ואינטרס שני הוא הפרה הקדושה של איכות הסביבה.

שר האוצר א' שוחט:

לא.

אברהם בורג (העבודה):

אני חושב שכן. לצערך, אני מביע את דעתי ולא את דעתך, כי קשה לי אתך. אילו הייתי מסכים הייתי מביע את דעתך.

שר האוצר א' שוחט:

במקרה זה, דעתך – – –

אברהם בורג (העבודה):

אדוני השר, בבקשה. אני מסתכל מה קורה בעולם במקומות שקידשו את מולך התיעוש. כאשר הרימו את המסך – מזרח-אירופה מזוהמת. כאשר ירימו את המסך מעל ים-המלח ויראו 45 שנים של עבירות, יגידו – לא כמו חבר הכנסת מאיר שטרית – שכף אחת ועוד כף ועוד כף, המשמעות שלהן היא, בין השאר, פגיעה באיכות הסביבה.

אכפת לי מהנושא הזה, הוא מעניין אותי, הוא נושא שעומד במוקד סדר-היום הציבורי, ואינני מוכן שבמחטף ממשלתי יכריעו הכרעה מן הסוג הזה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת עמיר פרץ, אחריו – חבר הכנסת סאלח טריף, ואחריו – חבר הכנסת סילבן שלום.

עמיר פרץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חברי השרים, הבנתי שאנחנו מקיימים היום דיון במפעלי ים-המלח, והבנתי שאנחנו באים לנסות לבדוק כמה עבודה עושות החפירות וכמה נזק הן גורמות. ואנחנו מוצאים כאן דיון שהרבה מלח נשפך בו, הרבה פצעים פתוחים בו. הרבה מלח והרבה חפירות. מתחפרים, ואין כאן מי שלא מציג עמדה שהיא נושא חשוב, ערכי.

אני אומר לשרים: הייתם חייבים לשחרר אותנו מהצורך להיות הפוסקים בין שרי הממשלה, שבאים לכאן ומבקשים שהכנסת תכריע, בלי קואליציה ובלי אופוזיציה. אולי זה טוב. יכול להיות שזה מודל שעושה צדק לעניים, ואולי נאמץ אותו ונעשה ממנו מודל לגבי הרבה חוקים שאינם פוליטיים.

מיכאל איתן (הליכוד):

הכי טוב זה להיות חותמת גומי. לא צריך לחשוב, וחותרים. זה הכי טוב. הממשלה תחליט, ואנחנו נחתום.

עמיר פרץ (העבודה):

אתה לא בממשלה, לצערך הרב.

היושבת-ראש ואני היינו יחד בסיור במפעלי ים-המלח. עמדנו שם וראינו במה מדובר. עם כל הכבוד, לאלה מבין חברי הכנסת שהיו ראשי רשויות אני רוצה לומר: לא דומה העניין לאישורי בנייה של מרפסות או בניינים. זה עסק שונה. אינני יודע איזו ועדה מחוזית מבינה במתרחש שם. ואני בעד שבהוראת השעה ייתנו סמכויות לשר לאיכות הסביבה, מכיוון שמישהו צריך לעמוד ולבדוק שאכן שום גורם לא מנצל לרעה את הוראת השעה שתהיה. אבל עם זאת, אי-אפשר בהינף יד לנסות ולהפוך את הנהלת המפעלים לעבריינים, ולדרוש מהם לעצור את הפיתוח של הפרויקטים המוגדרים היום.

אני מציע שניקח את הצעת החוק, ונעביר אותה בקריאה ראשונה לוועדה שתיקבע. אני מקווה שתיקבע כאן ועדה שתהיה על דעת כל הצדדים. לפחות שתהיה תחושה שוועדת הכנסת שתדון בעניין תהיה ועדה אובייקטיבית, שמוכנה לתת לכולם לומר את דברם.

דוד מגן (הליכוד):

מה טבעי יותר מלדון בנושא בוועדת הפנים ואיכות הסביבה? הממשלה לא רוצה, וגורמת לכך שתהיה הצבעה נגד.

עמיר פרץ (העבודה):

זה ממילא הולך לוועדת הכנסת.

דוד מגן (הליכוד):

לא, שתסכים לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

עמיר פרץ (העבודה):

אני בעד. אני חושב שזה צריך ללכת לוועדת הפנים.

שר האוצר א' שוחט:

חוק זכיון ים-המלח ותיקונים לחוק הזה נדונים בוועדת הכספים.

דוד מגן (הליכוד):

אבל תיקונים לחוק התכנון והבנייה נדונים בוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

עמיר פרץ (העבודה):

אני פונה אל השר שריד. אינני חושב שיש איזו הצדקה שמישהו יעשה ממך אויב העובדים. אינני חושב כך.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

עובד אחד לא ייפגע.

עמיר פרץ (העבודה):

אני יודע. אבל ההמולה עשתה פה שני מחנות: מחנה אחד הוא מחנה העובדים, ומחנה אחד הוא מחנה איכות הסביבה. אינני חושב שיש מקום להפוך את השרים האחרים לאויבי איכות הסביבה. אני חושב שיש מקום להביא את החוק לוועדת הפנים. זה נושא של תכנון ובנייה, הוא צריך להידון בוועדת הפנים, ושם צריך להכריע בסוגיה, לקבוע את המסמרות כדי שאפשר יהיה להגן על איכות הסביבה, אבל לאפשר למפעלים לצאת קדימה, להמשיך להתפתח, להמשיך לייצר – – –

יעקב שמאי (הליכוד):

אין לזה סיכוי לעבור.

עמיר פרץ (העבודה):

אינני יודע. יש רוב לקואליציה. יש לאפשר למפעלים להמשיך לייצר וליצור מקומות עבודה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת סאלח טריף – איננו. חבר הכנסת סילבן שלום, אחריו – חבר הכנסת אברהם יחזקאל, אחריו – חברת הכנסת ענת מאור; היא לא יכולה לדבר, ולכן אחריה – חברת הכנסת נעמי חזן.

סילבן שלום (הליכוד):

תודה רבה, חברתי היושבת-ראש. היינו עדים כאן הערב למחזה מביש בין שרי הממשלה, שנלחמים ביניהם על נושא שאני חושב שהוא חשוב, אבל לא היינו צריכים להיות עדים למצב שבו הממשלה מדברת בשני קולות. אומנם אני איש האופוזיציה, אבל קלקולים שמבוצעים כאן לעיניך, לפחות כשאני רואה את זה בפעם הראשונה, הם דבר שלא מרומם את הלב.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

סילבן, יכול להיות שבשני קולות, אבל לא בשני מיקרופונים.

סילבן שלום (הליכוד):

יכול להיות, אבל צריך ללמוד גם מהעניין של המיקרופונים. המיקרופונים מתו, אז גם פה לא היה צריך לקרות מה שקרה.

בכל מקרה אין כאן ויכוח בין אוהבי איכות הסביבה לבין שונאי איכות הסביבה. זה לא מצב שמי שהוא בעד החוק הוא נגד איכות הסביבה, ומי שהוא נגדו הוא בעד איכות הסביבה. אני חושב שאני בעד איכות הסביבה, ולמרות זאת אני בעד החוק. הליכוד הוא בעד איכות הסביבה, ויכול להיות שחלק גדול מחברי הליכוד כאן יהיו בעד החוק. הליכוד אפילו הקים את המשרד לאיכות הסביבה.

אבל כל דבר צריך להיעשות באיזונים. כל דבר נעשה, נעשה וייעשה באיזונים. נעשים גם דברים קשים – ניסויים בבעלי-חיים למען האדם, ואלה דברים קשים ביותר. אז מישהו אומר שלא צריך לעשות אותם? אולי יש כמה, אבל הרוב חושב שכן צריך. זה העניין של האיזון. גם כאשר בונים נמלים בתוך ים, נמלי-ים, זה פוגע בים, אבל זה האיזון, כי צריכים את הנמל כעורק תחבורתי.

אבל, לנושא הזה יש גם היבט אחר. אדוני השר לאיכות הסביבה, אני אולי הייתי תומך בכך אילו חשבת שיש להעביר מפעלים אחרים או להילחם על העניין הזה. יש, לדוגמה, מפעל של תע"ש, שפוגע קשות באיכות הסביבה, ולא שמעתי את המשרד יוצא כנגד העניין הזה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אתה לא יודע.

סילבן שלום (הליכוד):

יכול להיות, אבל בתור מי שקורא שישה עיתונים ביום ורואה טלוויזיה ושומע רדיו, לא בדיוק שמעתי על העניין הזה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

אתה לא יודע.

סילבן שלום (הליכוד):

הנושא של העובדים הוא לא נושא זניח. אי-אפשר לבוא ולהגיד שאין עובדים והנושא הזה לא ימנע פיתוח. חברת מפעלי ים-המלח, ב-20 השנים האחרונות, היא חברה משגשגת. היו זמנים שחיפשו קונה לחברה, בלי כסף, רק שייקחו את החברה, משום שהיא הפסידה הרבה שנים; אבל החברה, מאז שנות ה-70, הגיעה למצב כלכלי רווחי, הולכת ומשתפרת, מעבירה דיבידנד כל שנה לשר התעשייה והמסחר, שלאחר מכן מעבירו לשר האוצר, סכום גבוה מאוד, ובסופו של דבר אין לאיש מטרה להרוס את המפעל הכלכלי הזה.

שר התעשייה והמסחר, היה טוב לו באמת נענית כאן לדרישת חלק גדול מחברי הכנסת להעביר את הדין לוועדת הפנים. ועדת הפנים ואיכות הסביבה היא ועדה שצריכה, לדעתי, לטפל בעניין הזה, או ועדת הכלכלה, אבל ועדת הכספים אין לה שום משקל. מי שמטפלת בים-המלח באופן שוטף, באופן קבוע, זו ועדת הכלכלה. משרד התעשייה והמסחר מטופל בוועדת הכלכלה, אבל משום שיש כאן חילוקי דעות בין השר לאיכות הסביבה לשר התעשייה והמסחר, הייתי ממליץ לך, למען שלמות העניין, שתסכים להעביר את זה לוועדת הפנים. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת אבי יחזקאל – איננו. חברת הכנסת נעמי חזן, אחריה – חבר הכנסת רפאל איתן, ואחריו – חבר הכנסת רפאל אלול. חברת הכנסת נעמי חזן, בבקשה.

נעמי חזן (מרצ):

גברתי היושבת-ראש, חברות וחברי הכנסת, אני מתנגדת להצעת חוק זו מהרבה טעמים, אבל אזכיר רק שלושה. הנקודה הראשונה היא נקודה עקרונית לחלוטין. לא ייתכן שיהיה חוק, אדוני שר התעשייה והמסחר, שמוציא מכלל החוק מפעל זה או אחר. אם אנחנו לא עומדים על עקרון העקביות של כפיפות כל המפעלים במדינת ישראל לאותו חוק, אנחנו יצרנו איפה ואיפה מבחינת נורמות המשפט במדינת ישראל, שאסור לנו להנציח אותן. לכן, יש פה סיבה עקרונית, חיונית ביותר לכללי

הדמוקרטיה במדינת ישראל, שלא מאפשרת לי לתמוך בהצעה זו שהיא מחוץ למערכת החוקים והכללים של מדינת ישראל.

חברי הכנסת, כמי שעסקה שנים רבות, בין היתר באזורים שהיו בעבר תחת משטר קולוניאלי, הוראת השעה הזאת מזכירה לי את ההטבות המופלגות שניתנו למפעלים קולוניאליים באפריקה ובאסיה, ולכן לא ייתכן שאנחנו ננציח במדינת ישראל מצב כזה.

הסיבה השנייה לכך שאני מתנגדת לחוק הזה היא סיבה כלכלית, וצר לי מאוד ששר האוצר, שטרח להתבטא בדיון הזה, לא מקשיב לדברי.

היו"ר ע' מאור:

אדוני שר האוצר.

נעמי חזן (מרצ):

יש הנחה מוטעית מבחינה כלכלית, שלפיה הרווחיות של מפעלי ים-המלח כאילו מותנית בהטבות המיוחדות שניתנו למפעלים האלה בעבר וניתנות בהווה. בעידן של נטייה להפרטה של המפעלים האלה, אם הם אינם מסוגלים לעמוד על שתי רגליים בזכות עצמם במסגרת החוק, אין סיבה כלשהי מבחינה כלכלית להנציח את האפליה לטובה שנהגו כלפיהם בעבר. לכן, ההיגיון הכלכלי הוא ממני והלאה.

והסיבה השלישית, גברתי היושבת-ראש, להתנגדות שלי, היא סיבה שדווקא קשורה לפיתוח תחום שעליו מופקד שר התעשייה והמסחר. פיתוח היום, ובמיוחד באזור הנגב, ובמיוחד באזור ים-המלח, הוא צו השעה, אבל הפיתוח תלוי במידה לא מבוטלת לא רק במפעלים רווחיים, במונחים של אינדיקטורים כלכליים גסים, אלא גם במונחים של פיתוח לקראת שנות ה-2000. פיתוח לקראת שנות ה-2000 קשור, ללא צל של ספק, באיזון אקולוגי ובשמירה על איכות החיים, ולא רק ברווחיות הכלכלית של העידן שמאחורינו וזה שלפנינו. מבחינה זאת, גם מבחינת פיתוח ושיקולי פיתוח, אני רואה בהצעת החוק הזאת טעות יסודית, ואני אתנגד לה. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת רפאל איתן, אחריו – חבר הכנסת רפאל אלול, ואחריו – חבר הכנסת רון נחמן. רון נחמן הוצא, טעות שלי; אחריו – חבר הכנסת אלי דיין.

רפאל איתן (צומת):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בנושא הזה של ים-המלח קיימות כמה בעיות וגם דילמות. קודם כול, הים הזה הולך למות.

עמנואל זיסמן (העבודה):

מה ההבדל בין בעיות לדילמות?

רפאל איתן (צומת):

בעוד 10, 20, 30 שנה הוא לא יהיה ים, כי אין פיצוי למים שמתאדים, לא על-ידי הירדן ולא על-ידי נחלים. אולי נחל קדרון – השפכים של ירושלים – מפצה אותו במעט. לא מזה עושים אשלג ולא זה שיעלה את המפלס, שהוא נמוך היום ב-16 עד 19 מטרים מהמפלס הנורמלי.

יש דילמה בין שמירה על הטבע לבין פיתוח, בייחוד במדינה קטנה.

יש פעילות ירדנית שאין עליה פיקוח, ואני לא חושב שיכול להיות תיאום בין מפעל האשלג הירדני לבין המפעלים שלנו.

לחוק שהוצע על-ידי הממשלה יש די סייגים כדי שמפעלי ים-המלח יפעלו תחת השגחה.

אני תומך בחוק, בסייג אחד – שהחוק הזה יחודש מדי שנה. אבל אם שמירת הטבע ואיכות הסביבה, וכל מי שחרד לגורלו של הים אמת בפיו, ידאג לזה שיהיה פיצוי של הזרמת מים, או מהים התיכון או ממפרץ אילת, כדי שים-המלח יישאר ים, וכדי שבדור הבא לא תהיה יבושת, ואז לא יהיו מים, לא יהיה ים, לא יהיה שום דבר.

וכאן, הערה לשומרי הטבע למיניהם, שאני לא מזלזל בהם. בכל פינה בארץ קטנה כמו שלנו יש אשפה, לכלוך ושיירים. יעסקו בניקיון, בפינוי, כדי שהמעבר בארץ לאורכה ולרוחבה לא יהיה בין ערמות אשפה או בורות או מזבלות. זו הערה.

אבל, לדעתי, הדבר החשוב ביותר בנושא של ים-המלח הוא פיצוי ים-המלח על-ידי מים אחרים, או מהים התיכון או ממפרץ אילת.

כפי שאמרתי קודם, אני אתמוך בחוק. תודה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת רפאל אלול, אחריו – חבר הכנסת אלי דיין, ואחריו – חבר הכנסת טלב אלסאנע.

חבר הכנסת רפי אלול מוותר. חבר הכנסת אלי דיין – איננו; חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו. חבר הכנסת יוסי כץ, בבקשה; ואחריו, אחרונת הדוברים – חברת הכנסת יעל דיין.

סליחה, טעות, קודם חבר הכנסת יוסי כץ, אחריו – חבר הכנסת דוד מנע, ואחריו, אחרונה – חברת הכנסת יעל דיין.

יוסי כץ (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הוויכוח שלפנינו הוא ויכוח עקרוני, זה לא חוק טכני. החוק הזה מעלה לדין שאלה הנוגעת מצד אחד לתעסוקה, לצמיחה, ומצד שני לאתרי התיירות, לנוף, לטבע ולשלטון החוק.

אבל, מי שמדבר על שלטון החוק לא יכול להתעלם מהעובדה, שבמשך עשרות שנים הציבו בפני החברה הזאת מצב דברים מסוים שעל-פיו החברה פעלה, וכתוצאה מהפעילות הכלכלית שלה הפך חבל-ארץ מדברי להיות מקור לתעסוקה, מקור לרווחים, ובסך הכול הוא מוסיף למדינת ישראל ומשפר את מצבה.

נדמה לי, שכאשר שמים את הדברים על כף המאזניים, לא יכול להיות ספק שגם כל מי שחרד לשמירה על חוקי התכנון והבנייה צריך למצוא את סיפוקו בהצעת החוק הזאת. אם תעיינו בה, תמצאו שיש לוועדה המוקמת על-פי החוק סמכויות שיכולות להבטיח שמירה על הנוף ועל הטבע. אני משוכנע שלא תהיה סטייה מכללי התכנון והבנייה ההכרחיים לשמירה על ים-המלח. ים-המלח יקר גם למפעלים וגם לאלה שיהיו אחראים ליישום החוק.

אבל כיוון שהחוק הזה יש בו בכל זאת סטייה מחוקי התכנון והבנייה הרגילים, אני מצטרף לאותה דעה האומרת, שהחוק הזה צריך להיות מוגבל בזמן, והוראת שעה לא ייתכן שלא תהיה מוגבלת במועד. החוק הזה חייב להתחדש אחרי תקופה מסוימת, אם שנה אם שנתיים, ולא יותר מזה, משום שאחרת זו איננה הוראת שעה וזה הופך את המונח הוראת שעה פלסטר.

לכן, אם בתהליך החקיקה לא תוכלל בהצעת החוק הגבלה של זמן, אני אתייחס לכך כשהיא תגיע לקריאה השנייה והשלישית. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה רבה. חבר הכנסת דוד מנע, אחריו – חבר הכנסת אלי דיין, אחריו, אחרונה בדיון זה – חברת הכנסת יעל דיין. חברי הכנסת, אני מצטערת, היתה תקלה במוניטור.

דוד מנע (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, מפעלי ים-המלח קיימים מעל 40 שנה. 13,000 העובדים במפעלי ים-המלח הם עובדים מסורים ונאמנים, המייצרים 15% מהיצוא שלנו. כולנו יחד, נציגי כל הסיעות, מחויבים לשמור ולהגן על העובדים ועל המפעל היפה הזה שנקרא מפעלי ים-המלח.

אני לא מבין את הוויכוח כאן. האם יש מישהו שחרד פחות לאיכות הסביבה? מה פה הוויכוח? כשבאים ואומרים שמבקשים שנה, שנה בלבד, כדי לגמור את העבודות שהחלו בהן, עבודות להקמת מפעלים חדשים, שמעסיקים יותר עובדים, ובאיזה אזור מדובר? בדימונה, בירוחם ובסביבה, אזור מוכה אבטלה. האם רוצים שנכה אותם עוד יותר, שנפגע בהם עוד יותר? אם יש מפעלים שהם בתהליך הקמה, ויש לנו אפשרות למנוע הפרעה לתהליך הבנייה של המפעלים האלה, האם נבוא ונעצור את החוק הזה שמציעה הממשלה, כפי שמציע לנו השר שריד, שהוא חלק מן הממשלה הזו?

אין לי שום ספק שבנושא הזה כולם מאוחדים, חברי הכנסת מכל הסיעות ומכל החתכים. בהצעת החוק נאמר במפורש, שהיא מאפשרת להמשיך את הפעילות השוטפת של מפעלי ים-המלח ואת תוכנית הפיתוח, עם בקרה על כך שלא יהיה בהן כדי לגרום למפגעים סביבתיים. נאמר גם שבתוך שישה חודשים לאחר חקיקת החוק תוכן ותוגש לכנסת הצעת חוק שתסדיר בחקיקת קבע את תהליכי התכנון והרישוי, שיחולו על העבודות שמפעלי ים-המלח החלו בביצוען, ולאחר תום שנה מחקיקתו של חוק זה יוסדרו כל הדברים הללו.

רבותי חברי הכנסת, מפעלי ים-המלח הם מפעלים שמכניסים כסף רב למדינת ישראל. הם מהווים, כאמור, 15% מהיצוא שלנו. הם מעסיקים 13,000 עובדים באחד ממוקדי האבטלה הגדולים במדינה. כל הפרעה למפעלים האלה היא הפרעה לכולנו, לחברה שלנו.

יש דבר נוסף. נאמר שבהחלטת בית-המשפט המחוזי יש הפרעה למפעלים שהחלו בהקמתם. מפעלי ים-המלח אינם יכולים לעצור כל פעילות שוטפת, ואם יבקשו מהם להכין את כל ההליכים האלה, הדבר ייקח זמן רב ומפעלים שהחלו בפיתוחם, פעילותם תיעצר.

כיום, במפעלי ים-המלח קיימות תוכניות פיתוח רבות-היקף, הנמצאות בשלבי תכנון וביצוע שונים, ובהן הוספת מפעלים. הנזק שייגרם למפעלים, לעובדים, למדינה, מאותו עיכוב ביצוע של תוכניות אלה, יהיה אדיר.

אין כל חשש מהחוק המוצע כאן לפנינו, ואני קורא לכל חברי הכנסת לאמץ את הצעת החוק הזאת. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. חבר הכנסת אלי דיין, בבקשה.

אלי דיין (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, ראשית, אני רוצה להודות לכל חברי הכנסת שנשארו, לא רק מסיעות הקואליציה, אלא גם מסיעות האופוזיציה, כדי לתמוך בהצעת חוק חשובה.

דוד מגן (הליכוד):

לנו יש תנאי: להעביר לוועדת הפנים, ואנחנו נתמוך.

אלי דיין (העבודה):

לא, לא, לוועדת הכספים. אני רוצה להדגיש, שבעצם אין מחלוקת. כולם מסכימים להצעת החוק הזו. זה בעצם מעין הסדר ביניים, והוויכוח הוא מה יהיה הסדר הקבע.

אני רוצה להודיע לכנסת, שהשר חריש הודיע לי בצורה מוסמכת שהוא מתכוון להביא, בתוך ארבעה חודשים לכל היותר, הסדר של קבע, חקיקה קבועה שתסדיר את כל ההיתרים בים-המלח, דבר שלא נעשה במשך 45 שנה והוא יעשה בתוך ארבעה חודשים.

אני בטוח שהשר שריד, כשר המגלה אחריות, יצביע בעד החוק, שהתבונה תגבר, ונישמע להחלטות הממשלה. אני מקווה שלא ייווצר תקדים, ששר שעבר את המשוכה של הממשלה – – –

מיכאל איתן (הליכוד):

הכול למען השלום בממשלה.

אלי דיין (העבודה):

לא, שם הוא אמר את דעתו, ובעצם הוא מסכים להצעת החוק, אלא שיש לו תביעות לגבי הסדר הקבע. מי כמוהו יודע, שלו עסקנו כעת בהסדר הקבע, לא היינו מגיעים להסדר הביניים. אותן שאלות קשות שצריך לפתור אותן בהסכם הקבע צריך להשאירן לתקופה, שבה הסדר הביניים יתחיל לפעול.

חיים אורון (מרצ):

אתה מדבר על ההסכם עם אש"ף או עם ים-המלח?

אלי דיין (העבודה):

לא, על ים-המלח.

לכן אני קורא לחברי חבר הכנסת חיים אורון, איש הנגב, שיודע מה החשיבות של המפעל הזה, מה התרומה שלו – וגם לצורך החוק הזה עצמו יש בעצם ועדה שמכסה גם את הנושא של איכות הסביבה, כך שהמצב המשפטי משתפר.

אגב, אני רוצה להודיע בשם הקואליציה, שאנחנו נדאג שבקריאה שנייה ובקריאה שלישית יגיע חוק הקבע בתוך ארבעה חודשים.

סילבן שלום (הליכוד):

דוד מגן (הליכוד):

אתם לא מקיימים הבטחות בדרך כלל.

רענן כהן (העבודה):

אלי דיין (העבודה):

אנחנו מקיימים, משתדלים, עושים מאמץ.

היו"ר ע' מאור:

יושב-ראש הקואליציה, זמנך תם.

אלי דיין (העבודה):

לכן, רבותי חברי הכנסת, המצב – – –

דוד צוקר (מרצ):

רוצים ללכת הביתה.

אלי דיין (העבודה):

אתה יכול ללכת. אתה בעד החוק או נגד?

לכן, רבותי חברי הכנסת, אני חושב שהוויכוח חרג מכל פרופורציה, וחבל שזה הגיע לטונים כאלה, כפי ששמענו היום גם במליאה וגם לפני המליאה, ואני באמת קורא לכולם להתאחד מאחורי הצעת החוק, וכולנו נפעל כדי שהנושא של חוק הקבע, שיבטיח את כל העניינים האחרים, שהרי פה מדובר בפרויקטים מוגבלים ולתקופה מוגבלת, יגיע בקרוב לכנסת. תודה.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת דיין, תודה. אחרונת הדוברים – חברת הכנסת יעל דיין, ואחריה, אם השר ירצה, כמובן, תהיה לו זכות התשובה.

יעל דיין (העבודה):

כבוד היושבת-ראש, כנסת נכבדה, להערתו של יושב-ראש הקואליציה, חבר הכנסת דיין – אני רוצה לומר שהוא הודה לכל אלה שנשארו עד שעה מאוחרת כל כך כדי לתמוך, אבל יש כאן אי-אלו אנשים שנשארו עד שעה מאוחרת כדי להתנגד. יש כמה מאתנו, אני לפחות הייתי די טיפשה וויתרתי על המלך. היו כמה, ולא מהצד שלי, שהלכו למלך, חזרו מהמלך והשאירו אותי עם המלך.

דוד מגן (הליכוד):

אנחנו ויתרנו על המלכה.

יעל דיין (העבודה):

ויתרתם על המלכה, אני על המלכה לא הייתי מוותרת. למה תמיד זה הופך להיות סקסיסטי, למה? שניהם נקראים מלכי ספרד – מלכי ספרד, אין מלך ומלכה.

אני רוצה לומר דבר נוסף לחבר הכנסת אלי דיין. אם אפשר לעשות את זה בארבעה חודשים, אולי אפשר גם בחודשיים, ואם אפשר לעשות את זה בחודשיים, מדוע לא עשו את זה בחודשיים שחלפו? מדוע להתחיל עכשיו את הספירה? לא היה די זמן כדי לעבוד על חוק הקבע? לא היה די זמן כדי להגיע לפשרה?

כאן אני בפירוש יכולה להביע מינימום של אי-שביעות רצון מתפקוד הממשלה, משום שהממשלה היתה יכולה להגיע אלינו עם הוראת שעה שאנחנו מסכימים לה ועם הצעות ברורות ומחויבות לחוק הקבע, ואז איש מאתנו לא היה מתנגד לא לארבעה חודשים ולא לשישה חודשים.

אני מרגישה שכבר הייתי כאן בנקודה הזו, והכוונה לנושא "קול אמריקה". לא כל כך מזמן דובר גם שם על החלטת ממשלה, גם שם דובר על X פועלים, על אלפי פועלים, גם שם דובר על בג"צים.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מבקשת. חבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (מרצ):

יעל דיין (העבודה):

אבל דיברת.

גם בעניין "קול אמריקה" היה לובי בכנסת, ואני רואה היום אותם אנשים שהלכו נגד הדמגוגיה של תעסוקה, נגד הדמגוגיה של חוזה בין-לאומי עם אמריקה שאי-אפשר להפר אותו – והורדנו את העניין ואין "קול אמריקה", והעוזניות, עוזניות הנגב, חזרו לנדוד שם, והילדים של חצבה לא עזבו, ולא עושים לתינוקות שם ניטור דם.

אני רוצה לקצר ולומר, שאין לי דבר וחצי דבר נגד הוראת השעה המוצעת. יש לי דברים ומכפלות של דברים נגד חקיקת שעה, שמבטיחה בצורה עמומה לגמרי, מעורפלת, חקיקת קבע אחרי שייקבעו בשטח עובדות, בחלקן בפירוש בלתי הפיכות.

חוק התכנון והבנייה עצמו איננו מושלם, מתבקשים בו שינויים, עדכונים ופישוטים. לא היה צריך לחכות עד עכשיו. הפיתוח הוא ללא ספק ברוך, בוודאי חלקו – – אני מצטערת, גברתי היושבת-ראש, נגזלו ממני כמה דקות, ואני לא אדבר באולם שהוא רועש כך.

היו"ר ע' מאור:

לא, לא כמה דקות.

יעל דיין (העבודה):

בוודאי לא בהקצבת זמן.

היו"ר ע' מאור:

כמו כולם, חברת הכנסת יעל דיין, ואני מבקשת לסכם.

יעל דיין (העבודה):

אי-אפשר לדבר ברעש כזה. אין כאן חבר כנסת אחד שמקשיב.

היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת. אני מבקשת מחברת הכנסת יעל דיין לסכם.

יעל דיין (העבודה):

אני לא אסיים משום שאין כאן אף אחד שלא מדבר ואין כאן אף אחד שמקשיב.

היו"ר ע' מאור:

חברת הכנסת יעל דיין, בבקשה.

יעל דיין (העבודה):

כל פיתוח, שהוא ברוך, הפך כאן לדמגוגיה. כמו שבעבר התחלקנו בכל נושא שהוא: אתה נגד השלום, ולכן אתה צריך להצביע נגד או בעד כל מיני דברים, היום יש פרה קדושה חדשה: אתה נגד תעסוקה.

מדברים כאן במושגים לא מדויקים, שלא לומר שקריים. הדובר לפני דיבר על 15,000 פועלים בים-המלח. על מה אתה מדבר?

דוד מנע (הליכוד):

13,000.

יעל דיין (העבודה):

בים-המלח – 13,000. גם כן. אתה יודע כמה פועלים יש בים-המלח? – 1,300. אז אתה כולל את כל כ"ל ואת כל הדרום, ולא על זה מדובר, והדמגוגיה הזו של: אם אתה בעד – – –

דוד מנע (הליכוד):

מה את מדברת? את מדברת על דמגוגיה? תעשי שיעורי בית לפני שאת מדברת.

יעל דיין (העבודה):

לא, אני מסרבת להיות מקוטלגת נגד תעסוקה.

דוד מנע (הליכוד):

רק ציונים אתם נותנים: זה טוב, זה לא טוב.

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מנע, אני מבקשת להפסיק.

יעל דיין (העבודה):

לא, לא, אני אומרת שיש לבחון את העובדות. אתה לא יכול להאשים כל מי שמתנגד לחוק – – –

היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת מנע, אני מבקשת להפסיק.

דוד מנע (הליכוד):

מאין את יודעת את העובדות? רק את עושה שיעורי בית, רק את נותנת ציונים. מתי היית בדימונה בפעם האחרונה? מתי היית בירוחם בפעם האחרונה?

יעל דיין (העבודה):

בשבוע שעבר. אני לא חייבת לך דין-וחשבון.

דוד מנע (הליכוד):

בשנה שעברה?

יעל דיין (העבודה):

לפני שבועיים, ואתמול בבאר-שבע, ואל תיתן לי ציונים אישיים ואל תבדוק את מפת הארץ שלי.

דוד מנע (הליכוד):

יעל דיין (העבודה):

גם באריאל הייתי לפני חודש.

דוד מנע (הליכוד):

יעל דיין (העבודה):

אני לא בודקת אותה.

היו"ר ע' מאור:

חברת הכנסת דיין וחבר הכנסת מנע.

יעל דיין (העבודה):

לא יכול להיות שמי שמתנגד – – –

היו"ר ע' מאור:

חברת הכנסת דיין, אני מבקשת לסיים את הדברים. זמןך תם, אני מבקשת משפט מסכם.

יעל דיין (העבודה):

זמני לא ניתן לי.

נפלאה בעיני הקלות שבה שר התיירות, שר הפנים הממונה על התכנון ושר המשפטים, היוצר כאן תקדים חוקי, קיבלו, ואפילו בהתלהבות, את הוראת השעה. אילו הייתי משוכנעת שלא ניתן למצוא פתרון שירחיב מבחינה כלכלית, יועיל לפיתוח, גם המופרט, וגם יתחייב, לא בתוך שנה, ולא בצורה בלתי בהירה כפי שמציעים לנו כאן, בשמירה על עקרונות סביבה – הייתי מצביעה או שוקלת להצביע בעד החוק הזה.

כפי שנראה, גברו כאן גם אינטרסים אישיים, גם חיכוך אישי בתוך הממשלה, על כל סבירות של הצגת הדברים כפי שהם. אני רוצה לומר, שכאחת מהיושבים-ראש – ונמצאים כאן יושבים-ראש של הלובי לאיכות הסביבה שיצביעו בעד החוק הזה, גם מצומת וגם ממפלגות אחרות – כיושבת-ראש הלובי לאיכות הסביבה בכנסת אני איננה יכולה, אינני רוצה ואינני מוצאת לנחוץ להצביע בעד החוק הזה.

היו"ר ע' מאור:

תודה. שר התעשייה והמסחר ישיב, וניגש להצבעה, חברי הכנסת.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, כדי שנדע על מה אנחנו מצביעים אני אחזור על כמה נתונים של הוראת השעה.

בהוראת השעה, חבר הכנסת טמקין וחברת הכנסת חזן, יש אישור לשמונה עבודות שנמצאות בתהליך כבר עכשיו, ושמונה עבודות בלבד בהסכמה של המשרד לאיכות הסביבה לגבי הרשימה, ללא כל חילוקי דעות לגבי הוראת השעה. זה מה שמוצע כאן, ולכן כל הדיונים התיאורטיים, שדיברו על הוצאת החוק או מתן עדיפות מיוחדת לו, אינם מסתדרים עם העובדה, שלגבי הוראת השעה הזאת, חשיבותה וחיוניותה לא היו חילוקי דעות.

דבר שני שאני רוצה פשוט להביאו לתשומת לבכם: אחד מסעיפי החוק, חברת הכנסת חזן, אחד מסעיפי הוראת השעה הוא הקמת ועדה, שימי לב, שסמכותה תהיה להציב דרישות בקשר עם ביצוע אותן שמונה עבודות בהתאם לחוק זה ולפקח על מילוי, והוועדה הזאת, כולה מקצועית – יושב-ראש הוועדה המחוזית, מתכנן מחוז הדרום, יושב-ראש הוועדה המקומית, מהנדס הוועדה המקומית ונציג השר לאיכות הסביבה. החוק מביא ליצירת מסגרת של פיקוח אפילו על עבודות, שמוסכם שצריך להמשיך לבצע אותן. זה סעיף 2 בהוראת השעה. אתם מתנגדים בעצם לסעיף הזה, שכרגע לא קיים שם. דרכי פיקוח, כלי פיקוח על הקיים.

אני חוזר, הוראת השעה מוסכמת. בחוק יש התחייבות ממשלה להביא בתוך שישה חודשים לחקיקה קבועה.

אני רוצה להעיר פה, אחד מחברי הכנסת דיבר על אינטרס של מולך הפיתוח. חברי הכנסת, הסעיף הראשון הוא מפעל המגנזיום, שישירות עומד ליצור 330 מקומות עבודה בנגב. מסביב תעשו מכפלה עם ארבעה שמצטרפים – 1,200 מקומות עבודה, במוצר חדש שיפתח תעשיות נוספות. אני לא קורא לזה מולך פיתוח.

אני רוצה לומר דבר אחד לחברי הכנסת שהתנגדו: אני חושב שמפעלי ים-המלח נדרשים להשקיע ומשקיעים בנושא של איכות הסביבה כמויות אדירות של כסף, ובצדק. לא הייתי יוצר סתירה בין רווחיות לבין איכות הסביבה. חברות מרוויחות יכולות להשקיע באיכות הסביבה, חברות מפסידות לא משקיעות באיכות הסביבה.

ומלה אחרונה, ואני פונה פה גם לשר לאיכות הסביבה וגם לחברים, שחלק מהם קצת נאלצים ללכת בעקבותיו: אל תעמידו את יצירת התעסוקה בעימות עם איכות הסביבה.

השר לאיכות הסביבה י' שריד:

זה מה שאתה עושה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אין ניגוד אינטרסים, זה איננו נכון, זה נוגד את האינטרס המשותף לשמור על איכות הסביבה. הוראת השעה באה לאפשר המשך של עבודות קיימות, והחוק דואג לאיכות הסביבה. על כן, אני מבקש מחברי הכנסת לתמוך בחוק הזה ולהעביר אותו לוועדה. מאחר שיש חילוקי דעות לגבי הוועדה, כפי שסוכם – לוועדת הכנסת, ושם תהיה הידברות לגבי הסכמה, אם ועדה כזאת או אחרת או ועדה משותפת. תודה רבה.

היו"ר ע' מאור:

תודה לשר התעשייה והמסחר. חברי הכנסת, נא לשבת, אנחנו עוברים להצבעה. אנחנו מצביעים על הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תכנון ובנייה) (הוראת שעה), התשנ"ג-1993, בקריאה ראשונה, על-פי הצעת הממשלה. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 7

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 30

נגד – 8

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק זיכיון ים-המלח (תכנון ובנייה) (הוראת שעה),
התשנ"ג-1993, לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר ע' מאור:

ברוב של 30, עם שמונה מתנגדים, ללא נמנעים, אני קובעת שהצעת החוק עברה, וועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה. תודה לכל המשתתפים.

דקת התייעצות לגבי הסעיף הבא. נשארה לנו למעשה עוד הצעת חוק בשעה מאוחרת זו.

מאיר שטרית (הליכוד):

חובת המכרזים?

היו"ר ע' מאור:

כן. סגן היושב-ראש סאלח טריף, האם אתה תופס פיקוד? אנחנו עושים התייעצות האם להמשיך בהצעת חוק נוספת בגלל הדחיפות שלה. בודקים אם ניתן לדחות.

מאיר שטרית (הליכוד):

יש חובת המכרזים. מה הבעיה?

היו"ר ע' מאור:

השעה. זה חוק חשוב.

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1993

(קריאה ראשונה)

היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים בכל זאת לסעיף הבא: הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1993. אני מזמינה את שר התעשייה והמסחר להציג את הצעת החוק בקריאה ראשונה. בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, הפעם הצעת החוק היא הרבה יותר סולידית מבחינת היחסים בממשלה. אני מתכבד להביא הצעה להאריך בעצם את התוקף של חוק חובת המכרזים. במקום א' בכסליו התשנ"ד, 15 בנובמבר 1993, יבוא: ה' בסיוון התשנ"ד, 15 במאי 1994.

מדובר פה בתקנות מיוחדות, שמבטיחות מתן עדיפות לתוצרת הארץ בהסכמי קניות גומלין, על-פי החלטות ממשלה במשך השנים, אשר חוק חובת המכרזים גרם לכך שאי-אפשר לקיים אותן אלא אם כן יעשו בהן תיקונים.

הממשלה הקימה ועדה בין-משרדית, אשר מרכז אותה היועץ הכלכלי של ראש הממשלה, מר אילן פלאטו.

שאלו יהלום (מפד"ל):

מתי הקימה הממשלה את הוועדה?

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

הממשלה הקימה את הוועדה עוד לפני כמה חודשים. היא בשלבי הסיום של עבודתה, אבל עדיין יש כמה סוגיות קשות מבחינה עניינית, בתיאום בין הרצון להעדיף את תוצרת הארץ בקניות הגומלין לבין חוק חובת המכרזים כפי שעבר בכנסת.

לכן הממשלה מבקשת להאריך בשישה חודשים את תחילת החוק, כדי לאפשר את קיום התקנות של הממשלות הקודמות, שאנחנו מקיימים אותן בשישה חודשים אלה. ברגע שנסיים את העבודה על התקנות החדשות נביא אותן לכנסת, גם אם זה יהיה לפני תום ששת החודשים האלה.

היו"ר ס' טריף:

תודה, אדוני השר.

אנחנו מייד ממשיכים. הרשימה סגורה. כל הדוברים מתבקשים לקצר בדברים ולהיות תכליתיים. ראשון הדוברים, חבר הכנסת חגי מירום – איננו; חבר הכנסת רענן כהן – איננו; חבר הכנסת אברהם יחזקאל – איננו; חבר הכנסת יורם לס – מוותר. תודה. חבר הכנסת חיים אורון – איננו. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר התעשייה והמסחר, חברי הכנסת, אני עליתי לכאן בשביל דבר אחד בלבד – נושא התקנות של חוק חובת המכרזים. אנחנו נמצאים במצב בלתי אפשרי, בעיקר באזורי עדיפות לאומית. יצרנו חוק שהוא חוק טוב, עם תפיסה נכונה, אבל ביישום שלו נוצרו עיוותים קשים ביותר. לא יעלה על הדעת – זה ביטוי שמשתמשים בו הרבה בכנסת, אבל באמת לא יעלה על הדעת שמי שחי באצבע-הגליל, מי שחי בנגב, מי שגר באזור קו עימות ובאזורים מרוחקים ממרכז הארץ, שלא תהיה עדיפות כלשהי לאנשים שחיים במקומות אלה, לגבי מכרזים בנושאים של תיירות בעיקר, אבל יש בעיות גם בתחום של תעשייה.

תקנות חובת המכרזים לא מכסות את נושא התעשייה במלואו, לא מכסות את נושא המכרות למיניהם, כריית אבן, כריית גבס, ובמיוחד לא מכסות את נושא התיירות.

אם אנחנו נביא לכך שלא תינתן עדיפות לאלה שחיים באזורים הפריפריאליים, לפחות לאלה החיים במקומות האלה, ומיליונרים או יזמים בעלי ממון ממרכז הארץ ישתלטו על מקומות העבודה ועל

מקורות תעסוקה של אנשים שאנחנו רוצים שיחיו במקומות מסוימים, אני חושב שזאת תהיה בכייה לדורות.

אני מבין את התפיסה הליברלית שבבסיס חוק חובת המכרזים, אבל אני מבקש ממך, אדוני שר התעשייה והמסחר, אני מבקש שתקנות התיקון יגיעו לוועדת החוקה, חוק ומשפט מהר ככל האפשר, על מנת שהנושא ייפתר. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו; חבר הכנסת דוד צוקר – איננו; חבר הכנסת גונן שגב – איננו; חבר הכנסת יוסף בא-גד – איננו; חבר הכנסת אברהם בורג – איננו; חבר הכנסת אברהם פורז – איננו; חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת מאיר שטרית.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, הנושא חשוב. אבל אם הנושא חשוב, מדוע אי-אפשר לדאוג שנעמוד בלוח הזמנים? מדוע לא התקינו את התקנות במשך חודשים ארוכים? זה חשוב. אם צריך, נותנים משקל לתארים שאנחנו כל כך מהר פולטים מהפה – זה חשוב, הרה גורל וכו' וכו', אבל בסוף מתבטלים ודוחים ודוחים ודוחים. זה היה כל כך חשוב, עד שהממשלה אפילו לא יכלה להביא בזמן את הצעת החוק הנוכחית, שאין בה אלא הארכת מועד, והביאה אותה בדקה התשעים. הרי ידעתם שלא תהיו מוכנים בזמן. החוק צריך להיכנס לתוקפו ב-15 בנובמבר, אחרי שלוש קריאות. כלומר, אם אנחנו לא מעבירים היום את הצעת החוק בקריאה ראשונה, ובשבוע הבא בקריאה שנייה ובקריאה שלישית, אנחנו נימצא כבר מעבר למועד. אז מדוע לא הבאתם את הצעת החוק בשבוע שעבר? בשבוע שעבר ידעתם שתצטרכו להעביר את החוק.

הערה קצרה לגופו של עניין. העדפה של תוצרת הארץ היא העדפה שקיימת בכל המדינות. אני מבין את הבעיה בקשר להסכמים בין-לאומיים. אני חושב שאנחנו צריכים לקיים העדפה בדיוק כפי שאחרים עושים, לא יותר. העדפה מוגזמת של תוצרת הארץ יש בה פגיעה בציבור, ובראש ובראשונה בציבור החלש, משום שהיא מייקרת את המוצרים, ובסופו של דבר היא מורידה את רמת החיים, היא מורידה את היכולת של הציבור החלש לקנות מוצרים במחירים סבירים.

נקודה אחרונה. אני בעד עידוד האזורים הפריפריאליים. יום אחד צריך לעשות רביזיה במחשבה איך עלינו לעודד את האזורים הפריפריאליים ישירות, כשאנחנו יודעים בדיוק כמה זה עולה, כשהסובסידיה הולכת למטרות שאנחנו רוצים; ולא לשאת כל הזמן את הרצון להעדיף, שכולנו שותפים לו, בכל מיני אמצעים, שבסופו של דבר משרתים לאו דווקא את האזורים האלה, לאו דווקא את האנשים שחיים באזורים שאנחנו רוצים להעדיף אותם. בסופו של דבר זה משרת גם מטרות אחרות וגם אנשים אחרים. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה לך. חבר הכנסת פורז – איננו. חבר הכנסת מאיר שטרית, בבקשה.

מאיר שטרית (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני עליתי כדי לדבר על שתי נקודות בקשר לחוק הזה. אני מוכרח להגיד שאני תמה. חוק חובת המכרזים אושר ב-1992. עברה כמעט שנה מאז אושר החוק המקורי. היה זמן מספיק לממשלה, כשראתה שהתקנות מתעכבות, להביא את התיקון הזה לכנסת לפני הרבה זמן. חבל שהדבר נעשה בדקה התשעים, בעניין הזה אני מסכים עם ידידי חבר הכנסת מיכאל איתן. לא צריך היה להגיע עד הלום, מוטב היה לגמור את ההליך הזה בזמן ובעתו, ואם לא היה אפשר – להביא את התיקון בעוד מועד.

אבל רציתי להעיר בכלל לעניין תקנות המכרזים. כפי שידוע לך, אדוני השר, הממשלה החליטה, בהצעת חוק שאושרה בכנסת, שכל עבודה שהממשלה מבקשת לעשותה וכל אספקת טובין חייבות במכרז. לצערי הרב, החוק שקבע שכל מה שהממשלה תעשה – היא תעשה במכרז, בלי שום סייג, גרם נזק חמור מאוד, לצערי הרב. למשל, נגרם נזק לחברת "המשקם". בעקבות אותו חוק היה מעשה חלם; הממשלה נאלצה להוציא מכרז על אחזקת בתי "עמידר" בדימונה. התוצאה היתה שחברת "המשקם" לא יכלה לעמוד בתחרות, כי עובדים שם נכים וקשישים שחלק משכרם משולם על-ידי משרד העבודה והרווחה, ולכן הם עבדו בתעריף מסוים. קבלן פרטי הציע הצעה זולה יותר. פוטרו ונזרקו עכשיו לרחוב בדימונה, אם אינני טועה, 89 עובדי חברת "המשקם", נכים מוגבלים וקשישים, שהחזיקו את החצרות בבתי בדימונה. זה פשוט חלם. האנשים האלה, המסכנים, עבדו שם עשרות שנים, ובגין תקנה שהועברה בלי מחשבה תחילה, ואני הערתי על זה בשעתי, כשהממשלה הביאה את חוק חובת המכרזים, פוטרו עכשיו עשרות עובדים, והדבר יחזור במקומות רבים אחרים שחברת "המשקם" אחראית להם היום. למשל, אם הממשלה תרצה מחר לקנות תיקי קרטון, יש מפעל של "המשקם" שעושה את זה עבור הממשלה. אם יוציאו מכרז, יבוא בית-חרושת עם מכונות אוטומטיות וימכור תיקי קרטון בחצי המחיר של "המשקם". והרי המטרה היתה לשקם את האנשים, לתת להם שכר ולא סתם לתת להם קצבה שישבו בבית. "המשקם" תפסיד, יפוטרו עוד מאות או אולי אלפי עובדים מוגבלים ונכים שעובדים בחברת "המשקם".

אני רוצה לבקש ממך, במסגרת תיקונים בחוק, אם אתה מסכים, תגישו אתם הצעת חוק לתיקון שיפטור את "המשקם" או ייצור פתח לפתרון הבעיה במקרים מסוימים. אם לא, אני מוכן להגיש הצעת חוק פרטית, אם הממשלה תסכים, כדי למצוא פתח לדבר הזה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת טלב אלסאנע – איננו; חבר הכנסת עמנואל זיסמן – איננו.

עמנואל זיסמן (העבודה):

אני נמצא, אבל אני מוותר.

היו"ר ס' טריף:

אחרי חבר הכנסת שאול יהלום – חברת הכנסת אסתר סלמוביץ.

שאול יהלום (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת העומדים והיושבים, אני רואה ששר התעשייה והמסחר מרוצה אחרי העברת החוק הקודם. אני רוצה להגיד לך, אדוני השר, שקודם, בוויכוח בין השרים שהתחולל לנגד עינינו, ראינו שבממשלה יש חילוקי דעות, חוסר אמון במידה מסוימת, האשמות. עכשיו אנחנו רואים שיש גם בטלנות. שנה שלמה יושבת הוועדה. מה גורם לכך שבתוך שנה היא לא יכולה לגמור את התקנות על-פי החוק? אולי תלמדנו? אתה ככלכלן יודע, שאילו זה היה עסק פרטי שלך או של הממשלה, זה היה נגמר לפני שלושה חודשים, ולא ברגע האחרון ולא אחרי שנה. אבל אומרים: מילא, נאריך, תבוא הכנסת, תבוא הקואליציה, ונאריך, נביא את זה ב-22:00 ואולי זה יעבור ברוב של שניים או שלושה.

אני שואל אותך, איזה צדק יש בדבר? איך מתנהגת הממשלה? אביא לך דוגמה חמורה יותר. יש משבר עצום של קרנות הפנסיה ההסתדרותיות. גירעון של 30 מיליארד. יושבת ועדה שצריכה למצוא לזה פתרון, ועדת-פוגל. בכל פעם שומעים שהיא עוד מעט מסיימת, עוד שלושה חודשים, אמרו בסוף אוגוסט, זה הפך לספטמבר; עכשיו אומרים דצמבר, אחר כך אומרים 1 בינואר. שום דבר.

במשבר של 30 מיליארד שקל, מה הבעיה לשבת שלושה ימים, יום ולילה, ולגמור את זה, במקום לשבת שעה ולהתפזר וכעבור חודש להתכנס שוב? תסביר לי, אני ממש לא תופס מדוע הבאת מאוחר כל כך את התקנות האלה. אנחנו עכשיו ממולכדים. הרי איננו רוצים להצביע נגד העדפת תוצרת הארץ. למעשה צריך להגיד: ממשלה כזאת? – מצביעים נגד. אבל מה פירוש נגד? פירושו שחוק המכרזים ייפול ולא תהיה העדפה לתוצרת הארץ. מי מאתנו יעשה את זה?

נוסף על כך, נניח שזה המצב, אתה צריך חצי שנה? לא יספיקו שלושה חודשים לסיים את העניין? חודשיים לא יספיקו? חצי שנה? והרי ממילא, בעוד חצי שנה תבוא שוב ותבקש עוד חצי שנה.

לכן, הממשלה הזו מתנהגת בבטלנות. נצביע בעד החוק משום שאנחנו בעד העדפת תוצרת הארץ, אבל אנא, יותר יעילות.

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת אסתר סלמוביץ – איננה. חבר הכנסת יוסי כץ, אתה מוותר?

יוסי כץ (העבודה):

מוותר.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת דוד מגן. אתה לא מוותר.

עמנואל זיסמן (העבודה):

הוא בעד הגנה על תוצרת הארץ.

היו"ר ס' טריף:

אין ספק. הוא ינמק את זה יפה מאוד.

דוד מגן (הליכוד):

אני בעד התיקון.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהנורמה שהשתרשה בחודשים האחרונים, כאשר ועדות מוועדות שונות, יכולות להיות ועדות שרים, ועדות מומחים, ועדות מנכ"לים, לא מספיקות לעמוד באתגרים שהממשלה מציבה בפניהן מבחינת עמידה בלוח זמנים – אתבטא כפי שהתבטא בדיון הקודם חבר הכנסת עמיר פרץ – אז יש חותמת הגומי, הלוא היא הכנסת, באים אליה ומאשרים את תיקון המחדלים של אותן ועדות.

אדוני השר, השעה מאוחרת. אינני רוצה להרבות במלים. בקריאה ראשונה אני תומך, אבל בוועדת החוקה, חוק ומשפט, שיש לי הכבוד להיות חבר בה, אבקש לתקן את התאריך מ-15 במאי 1994 ל-31 בדצמבר 1993. כך שבשנת 1994, ב-1 בינואר, נצעד כאשר חוק חובת המכרזים מלא, התקנות שקשורות בו ממולאות על-ידי אותה ועדת מכרזים, ומדיניות הארכת תוקף החוקים ובקשת המועדים הנוספים תיפסק, כך אני מקווה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת אליעזר זנדברג – איננו. חבר הכנסת גדעון שגיא, בבקשה. אתה לא מוותר.

גדעון שגיא (העבודה):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, חברי הכנסת, הנושא הוא נושא רציני מאוד. מפאת השעה המאוחרת אומר מה שיש לי לומר בקיצור. הצטערתי לשמוע את דוברי האופוזיציה מדברים – – –

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש שקט שם.

גדעון שגיא (העבודה):

מילא, חברי הכנסת מפריעים, אבל גם אחרים?

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש שקט, חברים על המזוודות.

גדעון שגיא (העבודה):

הצטערתי לשמוע את דוברי האופוזיציה, שיש להם כנראה מעט מאוד מה לומר לגופו של עניין, מתמקדים בענייני פרוצדורה, כאילו זה העיקר. כל חוק המכרזים כולו, לדאבוני הרב, הוא חוק נכה במובן זה שהוא מקפח את תוצרת הארץ ומקפח את ציבור העובדים בישראל; הוא מקפח את התעשייה הישראלית. לכן, אולי מוטב היה שלא היה יוצא לאוויר העולם.

חבר הכנסת גולדשמידט, תן לי עוד דקה אחת. בנסיבות האלה חובה על כולנו לאשר אותו תיקון על מנת לאפשר קיומן של התקנות, הקיימות מכבר, של הממשלה, המבטיחות במידה מסוימת העדפת תוצרת הארץ.

התקנות האלה הן תקנות שלא עמדו במבחן. יש עשרות מפעלים, שלמרות התקנות האלה לא יכולים למכור ולשווק את מוצריהם לגופים ציבוריים, למוסדות הממשלה, וכולנו, כולנו יוצאים נפסדים מהעובדה הזאת.

אני סבור שהחוק כולו יצטרך להיות מתוקן, והוגשה גם הצעת חוק שפותרת את הבעיה הזאת. בשלב הזה אני חושב, שאין לנו מנוס אלא לתמוך בהצעת החוק המונחת לפנינו, ואני סבור שצריך לתת לממשלה שהות לעסוק בעניין ולא לתקן איזה תיקון שיחייב אחר כך תיקון נוסף. תודה.

היו"ר ס' טריף:

תודה. חבר הכנסת שלמה בוחבוט, אחרון הנואמים. סליחה, רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מנע;
חבר הכנסת בוחבוט אחריו.

חיים אורון (מרצ):

ואני?

היו"ר ס' טריף:

אתה לא רשום, אדוני.

חיים אורון (מרצ):

לפי דעתי זו טעות. אני רשום.

דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש לנצל את זכות הדיבור להתייחסות לשתי נקודות הקשורות במכרזים ובהעדפת תוצרת הארץ. הדברים האלה חשובים, אבל יש עובדה אחת, והיא שאנו לא אוכפים את החוק הזה על מוסדות ממשלתיים ותאגידים ציבוריים, והם לא רוכשים תוצרת הארץ. למה לך, אדוני השר, לך למזנון הכנסת, תהפוך מפית על השולחן ותראה כי כתוב: MADE IN U.S.A הכנסת היא מוסד ציבורי שחלה עליו חובת מכרזים של תוצרת הארץ.

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש שקט שם.

דוד מנע (הליכוד):

החוק הזה לא נאסף. דבר שני, יש דבר נוסף שלא שמים אליו לב. אם מפעל מגיש הצעה למכרז, ויש מפעל בתל-אביב ויש מפעל בקריית-שמונה, והמפעל בקריית-שמונה מגיש הצעה יקרה יותר ב-19% מזו של המפעל בתל-אביב, מותר לקחת את התוצרת של המפעל בקריית-שמונה על-פי החוק, כי יש עדיפות למפעלים באזורי פיתוח. דבר זה לא נאסף.

לכן, צריך לאכוף מתן עדיפות לתוצרת הארץ, מתן עדיפות לעיירות פיתוח במכרזים. בדברים האלה גם יוצרים יותר תעסוקה וגם עושים למען תוצרת כחול-לבן פר-אקסלנס יותר מדיבורים על תיקונים וחקיקה. אלה הדברים האמיתיים, צריך לאכוף אותם; יש סעיפי חוק, צריך לאכוף אותם. תודה.

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת שלמה בוחבוט, בבקשה.

חיים אורון (מרצ):

אחרי 21:30 לא רושמים את הנואמים. אני אומר לכם.

שאול יהלום (מפד"ל):

לכן לא נרשמת.

שלמה בוחבוט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני השר, האמת היא שחשבתי שלא לדבר, כי חשבתי לתפוס את הרכבת המהירה למעלות, אבל היות שהפסדתי את הרכבת, העדפתי להישאר בכנסת.

אני חושב שחוק המכרזים אולי טוב למרכז הארץ, אולי טוב לכל מיני מפעלים ולכל מיני משרדים, אבל הוא גרוע מאוד לערי הפיתוח.

אני מתפלא על חברי הכנסת שנתנו את ידם לחוק שלמעשה מקפיא גם את הבינוי וגם את הפיתוח באזורי הפיתוח. אם היום אנחנו מדברים על אזורי עדיפות לאומית, נצטרך לעשות תיקונים מרחיקים לכת. אביא לכם דוגמה: עד לפני שבועות מספר היתה הקפאה של 8,000 יחידות דיור שהיו צריכים להעבירן לחברת "עמידר", והדירות האלה היו מוקפאות שלושה חודשים בגלל החוק המטופש הזה, כי חשבו שאת הדירות צריך להעביר לא לחברת "עמידר" אלא לחברות אחרות. כשאנחנו מדברים על בינוי, מי יבוא לבנות בערי פיתוח, אם אותם קבלנים יחכו עד שיוצאו מכרזים, עד שיזכו במכרזים. רבותי, אפילו קיוסק אי-אפשר לבנות היום בעיר פיתוח, כי אותם 50 מטרים רבועים חייבים במכרז גם הם.

אדוני השר, אני מכיר אותך היטב, אני מכיר את הרגישות שלך לערי הפיתוח ואת החשיבות של המפעלים גם-כן. רק אתמול התקשר אלי מנכ"ל חברת "טלרד" ואמר לי: דע לך, בגלל חוק חובת המכרזים, ייתכן שנצטרך לסגור את הסניף של מפעל "טלרד" במעלות. מדוע? כי כבר אין לכם

עדיפות. היום "בזק" חייבת להוציא מכרז, וברגע שתהיה חברה במרכז הארץ שתציע הצעה זולה בכמה אחוזים מהצעת "טלרד" מעלות, המפעל במעלות יצטרך להיסגר.

לכן, אני חושב שצריך לעשות פה תיקון מרחיק לכת. אני כבר הגשתי בנושא זה הצעת חוק, על מנת שערי הפיתוח לא ייפגעו.

היו"ר ס' טריף:

תודה. אדוני שר התעשייה והמסחר מיכה חריש, בבקשה.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, עליתי לדוכן לומר רק שני משפטים. חוק חובת המכרזים לא היה חוק ממשלתי, אלא עבר בשלהי הכנסת הקודמת, ומצאנו שיש אין-סוף בעיות שאין להן פתרון, לא מבחינת הפעולה ולא מבחינת היועצים המשפטיים שצריכים להתמודד עם הבעיות האלה.

לכן, חבר הכנסת יהלום, לפעמים יש מקום לטענה שטענת, אבל במקרה הזה יש התמודדות אמיתית עם בעיות שהן די מפתיעות בהופעתן, כמו עניין "המשקם" שהוזכר על-ידי חבר הכנסת שטרית. אני יכול להביא עוד דוגמאות כאלה.

היו"ר ס' טריף:

מינהל מקרקעי ישראל.

שר התעשייה והמסחר מ' חריש:

מינהל מקרקעי ישראל. יש דברים שכבר תיקנו אותם. למשל העניין הזה, שהיינו צריכים להוציא מכרזים על קרקעות במקומות שאין ביקוש לקרקעות ואני מנסה לשכנע משקיעים לבוא לשם, למקומות מרוחקים בדרך כלל. זה כבר עבר בוועדת החוקה, חוק ומשפט, והנהגנו את זה. יש לפעמים תופעות אבסורדיות שעלינו עליהן. היועץ המשפטי אצלי עובד כבר כמה שבועות טובים כדי לאסוף את כל המקרים האלה. גם לפי פנייתי ופניית אחרים, שר האוצר מרכז כרגע עבודה מכל משרדי הממשלה על התקלות שנוצרו לגבי ביצוע מדיניות שהיא מוסכמת על כל חלקי הבית הזה, לגבי אותן עדיפויות לאומיות שלגביהן אין חילוקי דעות, החל בעניין של תוצרת הארץ, דרך העניין של משא-ומתן על קניות גומלין, תמורת מכרזים שאתה מייבא כאשר אין לך אלטרנטיבה אחרת, אבל שהם יוצרי תעסוקה ובעלי חשיבות גדולה מאוד למשק הישראלי.

בעניין אכיפת החוק, הוזכרה פה הבעיה. יש בעיה במשרדי הממשלה לאכוף את זה. אצלי, הרשות לשיתוף פעולה תעשייתי עושה עבודה גדולה מאוד בעניין הזה, ואנחנו משפרים מאוד את המלחמה היומיומית הזאת לאכיפת התקנות הקיימות לעניין העדפת תוצרת הארץ.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

היו"ר ס' טריף:

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1993, קריאה ראשונה, תועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט. נא להצביע מי בעד ומי נגד.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 12

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1993, לוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ס' טריף:

12 בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים. אני קובע שהצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 4), התשנ"ד-1993, עברה בקריאה ראשונה.

רבותי, הישיבה הבאה תתקיים מחר, יום רביעי, כ"ו בחשוון התשנ"ד, 10 בנובמבר 1993, בשעה 11:00. ישיבה זו נעולה.

הישיבה ננעלה בשעה 22:37.